

Urząd Gminy Skąpe

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA WRAZ Z PLANEM GOSPODARKI ODPADAMI dla GMINY SKĄPE na lata 2004-2011

Załącznik do Uchwały
Nr XXIII/122/2004
Rady Gminy Skąpe
z dnia 7 października 2004r.

Skąpe, czerwiec 2004

Opracowanie wykonane przez:

EKO-EKSPERT s.c.

40-167 Katowice
ul. Kaktusów 6

ZESPÓŁ AUTORSKI:

Dr inż. Andrzej Włodarczyk

Mgr inż. Michał Pyka

Mgr inż. Michał Smoła

*Zespół autorski pragnie złożyć serdeczne podziękowanie
pracownikom Gminy Skąpe za udostępnienie niezbędnych
materiałów oraz poświęcony czas w przygotowaniu niniejszego
opracowania.*

Urząd Gminy Skąpe

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA dla GMINY SKĄPE na lata 2004-2011

Skąpe, czerwiec 2004

Opracowanie wykonane przez:

EKO-EKSPERT s.c.

40-167 Katowice
ul. Kaktusów 6

SPIS TREŚCI

Strona

1	WSTĘP.....	8
1.1	Cel opracowania	8
1.2	Opis przyjętej metodyki.....	8
2	OGÓLNE INFORMACJE O GMINIE.	9
2.1	Położenie	9
2.2	Podstawowe dane statystyczne.	10
3	STAN ŚRODOWISKA NA TERENIE GMINY.....	11
3.1	Regiony fizyczno-geograficzne.	11
3.2	Zasoby przyrodnicze.....	11
3.2.1	Flora i fauna.....	11
3.2.1.1	Flora, ze szczególnym uwzględnieniem gatunków rzadkich i zagrożonych	11
3.2.1.2	Gatunki z Polskiej Czerwonej Listy Roślin.....	11
3.2.1.3	Zbiorowiska roślinne, ze szczególnym uwzględnieniem siedlisk chronionych.....	11
3.2.1.4	Wybrane grupy fauny, ze szczególnym uwzględnieniem gatunków zagrożonych.....	18
3.3	Zasoby wodne i gospodarka wodno-ściekowa.	18
3.3.1	Wody podziemne.....	18
3.3.2	Wody powierzchniowe.....	19
3.3.2.1	Wody powierzchniowe płynące.....	19
3.3.2.2	Jeziora.....	19
3.3.3	Źródła zanieczyszczenia wód.	19
3.3.4	Zaopatrzenie w wodę.....	20
3.3.4.1	Zagrożenia powodziowe.....	22
3.4	Powietrze atmosferyczne.....	22
3.4.1	Klimat.	22
3.4.2	Źródła zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego.....	23
3.4.2.1	Emisja przemysłowa.....	23
3.4.2.2	Emisja niska.	23
3.4.2.3	Emisja komunikacyjna.	23
3.4.3	Stan sanitarny powietrza atmosferycznego.	24
3.4.3.1	Wprowadzenie.....	24
3.5	Powierzchnia ziemi.....	26
3.5.1	Geologia i geomorfologia.....	26
3.5.2	Walory krajobrazowe i stan ich ochrony.	26
3.5.2.1	Parki Krajobrazowe.....	26
3.5.2.2	Obszary chronionego krajobrazu.....	26
3.5.2.3	Użytki ekologiczne.....	29
3.5.2.4	Pomniki przyrody.....	29
3.5.3	Struktura użytkowania gruntów.....	30
3.5.3.1	Charakterystyka i ochrona gleb – stan aktualny.	30
3.5.4	Charakterystyka wybranych elementów działalności w środowisku przyrodniczym.	30
3.5.4.1	Leśnictwo i gospodarka zadrzewieniami.....	30
3.5.4.2	Łowiectwo.....	31
3.5.5	Zasoby kopalin.	31
3.6	Hałas.....	31
3.6.1	Źródła hałasu.....	31
3.6.1.1	Hałas komunikacyjny.....	31
3.7	Pola elektromagnetyczne.....	32
3.8	Awaryjne przemysłowe.....	32
3.9	Najważniejsze kierunki ochrony środowiska w gminie.	32
3.9.1	Zagrożenia środowiska.....	32
3.9.2	Priorytety ochrony środowiska.....	33
4	PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY SKAPE NA LATA 2004 -2011.....	34
4.1	Nadrzędny cel.....	34
4.2	Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego	34
4.2.1	Jakość wód.....	34
4.2.1.1	Cel średniookresowy do 2011 roku	34
4.2.1.2	Kierunki działań do 2011 roku	36
4.2.1.3	Plan operacyjny na lata 2004 – 2007.....	38

4.2.2	Gospodarowanie odpadami	38
4.2.3	Jakość powietrza.....	38
4.2.3.1	Cel średniookresowy do 2011 roku	38
4.2.3.2	Kierunki działań do 2011 roku	39
4.2.3.3	Plan operacyjny na lata 2004 – 2007.....	40
4.2.4	Hałas	40
4.2.4.1	Cel średniookresowy do 2011 roku	40
4.2.4.2	Kierunki działań do 2011	40
4.2.5	Pola elektromagnetyczne	41
4.2.5.1	Cel średniookresowy do 2011 roku	41
4.2.5.2	Kierunki działań do 2011 roku	41
4.2.6	Awarie przemysłowe	41
4.2.6.1	Cel średniookresowy do 2011 roku	41
4.2.6.2	Kierunki działań do 2011 roku	41
4.3	Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody	41
4.3.1	Ochrona gleb.	41
4.3.1.1	Kierunki ogólne.....	41
4.3.1.2	Cele krótkoterminowe (2004-2007).	43
4.3.1.3	Cele długoterminowe (2007-2011).....	43
4.3.2	Ochrona przyrody - lista przedsięwzięć priorytetowych	43
4.3.2.1	Zadania krótkookresowe (2004-2007).....	43
4.3.2.2	Zadania długookresowe (2008-2011).....	43
4.3.3	Inne formy ochrony.	44
4.3.3.1	Program NATURA 2000.....	44
4.3.4	Lista przedsięwzięć priorytetowych i zamierzeń, które wymagają formalizacji.....	44
4.3.4.1	Zadania krótko- i długoterminowe.	44
4.3.5	Analiza zagrożeń przyrody gminy, perspektywy ochrony, wnioski.....	45
4.3.5.1	Analiza konfliktów pomiędzy ochroną przyrody a działalnością gospodarczą	45
4.3.5.2	Zagadnienia kluczowe dla ochrony przyrody gminy.....	46
4.3.5.3	Perspektywy ochrony przyrody gminy.....	50
4.3.5.4	Plan operacyjny na lata 2004 – 2007.....	50
4.4	Zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii.....	50
4.4.1	Wodochłonność i energochłonność gospodarki	50
4.4.1.1	Cel średniookresowy do 2011 roku	51
4.4.1.2	Kierunki działań do 2011 roku	51
4.4.2	Wykorzystanie energii odnawialnej	52
4.4.2.1	Cel średniookresowy do 2011 roku	52
4.4.2.2	Kierunki działań do 2011 roku	52
4.4.3	Ochrona przed powodzią	52
4.5	Działania o charakterze systemowym.	52
4.5.1	Aspekty ekologiczne w politykach sektorowych.	52
4.5.2	Przyszłościowy rozwój gminy w aspekcie ochrony środowiska	53
4.5.2.1	System transportowy	53
4.5.2.2	Turystyka i rekreacja	54
4.5.2.3	Rolnictwo i rozwój terenów wiejskich	56
4.5.2.4	Przemysł.....	59
4.5.3	Edukacja ekologiczna	61
4.5.3.1	Stan wyjściowy.....	61
4.5.3.2	Cel średniookresowy do 2011 roku	62
4.5.3.3	Kierunki działań do 2011 roku	62
4.5.3.4	Plan operacyjny na lata 2004 – 2007.....	64
4.6	Prognozowany stan środowiska w 2011 roku.	64
4.6.1	Zasoby wodne.....	64
4.6.2	Powietrze atmosferyczne.....	64
4.6.3	Hałas.....	64
4.6.4	Powierzchnia ziemi.....	64
5	POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PRZEDSIĘWZIĘĆ Z ZAKRESU OCHRONY ŚRODOWISKA.....	65
5.1	Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej.	65
5.1.1	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.....	65
5.1.2	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze.	66
5.1.3	Powiatowe Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.....	66
5.1.4	Gminne Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.....	66
5.2	Banki.....	66

5.3	Ekofundusz.	67
5.4	Programy pomocowe Unii Europejskiej.....	67
6	ZARZĄDZANIE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA.	68
6.1	Instrumenty zarządzania środowiskiem.....	68
6.1.1	Instrumenty prawne.	68
6.1.2	Instrumenty finansowe	69
6.1.3	Instrumenty społeczne	69
6.1.4	Instrumenty strukturalne.....	70
6.2	Upowszechnianie informacji o środowisku.....	70
6.3	Organizacja zarządzania środowiskiem.....	71
6.3.1	Wprowadzenie.....	71
6.3.2	Ogólne zasady zarządzania środowiskiem	71
6.3.3	Zarządzanie Programem Ochrony Środowiska	71
6.3.4	Monitoring wdrażania Programu.....	72
6.4	Główne działania w ramach zarządzania Programem.	73
7	ASPEKTY FINANSOWE WDRAŻANIA PROGRAMU.	73
7.1	Wprowadzenie.....	73
7.2	Koszty realizacji przedsięwzięć w latach 2004 – 2007.	74
7.3	Prognoza podziału kosztów wg źródeł finansowania.....	74
8	STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM.	74
9	WYKAZ LITERATURY	77

SPIS TABEL

TABELA NR 1.	DANE STATYSTYCZNE.	10
TABELA NR 2.	ZESTAWIENIE I KRÓTKA CHARAKTERYSTYKA NAJWAŻNIEJSZYCH ZBIOROWISK LEŚNYCH, ŁĄKOWYCH, SZUWAROWYCH I WODNYCH ORAZ INNYCH SPOTYKANYCH NA TERENIE GMINY.....	12
TABELA NR 3.	DANE METEOROLOGICZNE DLA STACJI GORZÓW WIELKOPOLSKI I ZIELONA GÓRA.	22
TABELA NR 4.	STRUKTURA GRUNTÓW ZDEGRADOWANYCH WYMAGAJĄCYCH REKULTYWACJI.	31
TABELA NR 5.	LOKALIZACJA STACJI TELEFONII KOMÓRKOWEJ NA TERENIE GMINY.....	32
TABELA NR 6.	PLAN OPERACYJNY NA LATA 2004 – 2007.....	38
TABELA NR 7.	PLAN OPERACYJNY NA LATA 2004 – 2007.....	40
TABELA NR 8.	CHARAKTERYSTYKA STREFY PRIORYTETOWEJ NA TERENIE GMINY.....	44
TABELA NR 9.	PLAN OPERACYJNY NA LATA 2004 – 2007.....	50
TABELA NR 10.	PLAN OPERACYJNY NA LATA 2004 – 2007.	64
TABELA NR 11.	WSKAŹNIKI MONITOROWANIA PROGRAMU.....	72
TABELA NR 12.	NAJWAŻNIEJSZE DZIAŁANIA W RAMACH WDRAŻANIA "PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA".	73
TABELA NR 13.	SZACUNKOWE KOSZTY WDRAŻANIA PROGRAMU W LATACH 2004 - 2007 (W TYS. PLN).	74
TABELA NR 14.	STRUKTURA FINANSOWANIA WDRAŻANIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY SKĄPE W LATACH 2004–2007.....	74

SPIS RYSUNKÓW

RYS NR 1.	ŚREDNIE MIESIĘCZNE TEMPERATURY POWIETRZA I SUMY OPADÓW ATMOSFERYCZNYCH NA PODSTAWIE STACJI METEOROLOGICZNEJ W GORZOWIE WLKP. ZA LATA 1996 – 2000.....	22
RYS NR 2.	ROZKŁAD STĘŻEŃ DWUTLENKU SIARKI W POWIETRZU NA OBSZARZE POWIATU ŚWIEBODZIŃSKIEGO NA PODSTAWIE BADAŃ METODĄ PASYWNĄ W LATACH 2000÷2001 (WG WIOŚ).	24
RYS NR 3.	ROZKŁAD STĘŻEŃ DWUTLENKU AZOTU W POWIETRZU NA OBSZARZE POWIATU ŚWIEBODZIŃSKIEGO PODSTAWIE BADAŃ METODĄ PASYWNĄ W LATACH 2000÷2001 (WG WIOŚ).	25
RYS NR 4.	PORÓWNANIE STĘŻEŃ ŚREDNIOROCZNYCH SO ₂ [µG/M3] W LATACH 1999-2001.....	25
RYS NR 5.	PORÓWNANIE STĘŻEŃ ŚREDNIOROCZNYCH NO ₂ [µG/M3] W LATACH 1999-2001.....	25
RYS NR 6.	PORÓWNANIE STĘŻEŃ ŚREDNIOROCZNYCH PM10 [µG/M3] W LATACH 1999-2001	26

SPIS MAP

MAPA NR 1.	POŁOŻENIE GMINY SKĄPE NA TERENIE POWIATU ŚWIEBODZIŃSKIEGO.	10
MAPA NR 2.	MIEJSCOWOŚCI SKANALIZOWANE I OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW NA TERENIE GMINY.	20
MAPA NR 3.	ZWODOCIĄGOWANIE GMINY.....	21

1 WSTĘP

1.1 Cel opracowania

Celem opracowania jest określenie Programu Ochrony Środowiska dla gminy Skąpe. Realizacja tego programu doprowadzi do utrzymania korzystnego stanu środowiska naturalnego oraz jego poprawy tam, gdzie należy tego oczekiwać, a także pozwoli na efektywne zarządzanie środowiskiem oraz pozwoli uruchomić skuteczne mechanizmy chroniące środowisko przed degradacją. Wdrażanie programu stworzy również warunki dla sprostania wymaganiom obowiązującego w tym zakresie prawa Unii Europejskiej.

Program Ochrony Środowiska określa politykę środowiskową, ustala priorytety dotyczące celów i zadań środowiskowych oraz definiuje szczegółowe programy zarządzania środowiskiem.

Zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Środowiska, program gminny definiuje następujące grupy zagadnień:

- zadań własnych (pod zadaniami własnymi należy rozumieć te przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji gminy);
- zadań koordynowanych (pod zadaniami koordynowanymi należy rozumieć pozostałe zadania, związane z ochroną środowiska i racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych, które są finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla powiatowego, wojewódzkiego i centralnego).

Przy tworzeniu programu przyjęto założenie, iż powinien on spełniać rolę narzędzia w pracy przyszłych użytkowników, ułatwiającego i przyspieszającego rozwiązywanie zagadnień techniczno-ekonomicznych związanych z przyszłymi projektami.

Ponadto celami Programu Ochrony Środowiska są:

- rozpoznanie stanu istniejącego i przedstawienie propozycji zadań niezbędnych do kompleksowego rozwiązania problemów ochrony środowiska,
- wyznaczenie hierarchii ważności poszczególnych inwestycji (ustalenie priorytetów),
- przedstawienie rozwiązań technicznych, analiz ekonomicznych, formalno-prawnych dla proponowanych działań proekologicznych,
- wyznaczenie optymalnych harmonogramów realizacji całości zamierzeń inwestycyjnych ze wskazaniem źródeł finansowania.

Program wspomaga dążenie do ograniczania negatywnego wpływu na środowisko źródeł zanieczyszczeń, uwzględniając ochronę i rozwój walorów środowiska oraz racjonalne gospodarowanie jego zasobami, wobec konieczności ochrony środowiska. Stan docelowy w tym zakresie nakreśla Program Ochrony Środowiska. Mechanizm kontroli realizacji programu dostarczy ocena efektów działalności środowiskowej, która zgodnie z obowiązującymi przepisami, powinna być dokonywana okresowo, co dwa lata.

1.2 Opis przyjętej metodyki

Rozdziały 1 i 2 opracowania pt.: „Program ochrony środowiska dla gminy Skąpe” poświęcone są zagadnieniom ogólnym, przybliżającym charakterystykę gminy. Opis i ocenę stanu aktualnego będącego podstawą do przygotowania Programu przedstawiono w rozdziale 3, w częściach opracowania poświęconych poszczególnym kierunkom ochrony środowiska. Kolejne rozdziały dotyczą kierunków działań, możliwości finansowania i kryteriów określania priorytetów inwestycyjnych oraz system oceny Programu. Całość opracowania zamykają rozdziały 5, 6 i 7 ukazujące harmonogram działań i możliwości pozyskiwania środków finansowych.

Program Ochrony Środowiska gminy Skąpe opracowano zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 Prawo Ochrony Środowiska (Dz. U. Nr 62 poz. 627) czyli zgodnie z przepisami obowiązującego prawa o ochronie środowiska, a zwłaszcza z uwzględnieniem:

„Art. 14. 1. Polityka ekologiczna państwa, na podstawie aktualnego stanu środowiska, określa w szczególności:

- cele ekologiczne,
- priorytety ekologiczne,
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,
- środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno - ekonomiczne i środki finansowe.

2. Politykę ekologiczną państwa przyjmuje się na 4 lata, z tym, że przewidziane w niej działania w perspektywie obejmują kolejne 4 lata.

Art. 17. 1. Zarząd województwa, powiatu i gminy, w celu realizacji polityki ekologicznej państwa, sporządza odpowiednio wojewódzkie, powiatowe i gminne programy ochrony środowiska, uwzględniając wymagania, o których mowa w art. 14.

2. Projekty programów ochrony środowiska są opiniowane odpowiednio przez zarząd jednostki wyższego szczebla lub ministra właściwego do spraw środowiska.

3. W miastach, w których funkcje organów powiatu sprawują organy gminy, program ochrony środowiska obejmuje działania powiatu i gminy.

Art. 18. 1. Programy, o których mowa w art. 17 ust. 1, uchwała odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu albo rada gminy.

2. Z wykonania programów organ wykonawczy województwa, powiatu i gminy sporządza co 2 lata raporty, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.”

Program powstał w oparciu o dane pochodzące z dostępnych źródeł i na podstawie opracowań wykonanych dla województwa lubuskiego, powiatu świebodzińskiego oraz gminy. W rezultacie program uwzględnia zapisy, których źródłami są następujące grupy dokumentów:

1. Opracowania dotyczące województwa lubuskiego.
2. Opracowania udostępnione przez starostwo powiatowe.
3. Opracowania udostępnione przez gminę.
4. Dane zebrane przez zespół autorów programu.
5. Literatura specjalistyczna.

Zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. „Prawo Ochrony Środowiska” dotychczasowe programy zrównoważonego rozwoju oraz ochrony środowiska zastępowane są programami ochrony środowiska. Raporty z ich realizacji mają być sporządzane co 2 lata.

Zrównoważony rozwój w myśl prawa polskiego to taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych.

Wprowadzenie zasady zrównoważonego rozwoju niesie ze sobą określone konsekwencje. W rezultacie zagadnienia ochrony środowiska należy rozpatrywać systemowo, czyli w powiązaniu z działaniami społecznymi i gospodarczymi.

2 OGÓLNE INFORMACJE O GMINIE.

2.1 Położenie

Gmina Skąpe leży w centralnej części woj. lubuskiego, w południowej części powiatu świebodzińskiego.

Od północnego-wschodu i wschodu z gminą Świebodzin (powiat świebodziński), ponadto od południowego-wschodu z gminą Sulechów (powiat zielonogórski). Od południa graniczy z gminą Czerwieńsk (powiat zielonogórski), od zachodu z gminą Bytnica (powiat krośnieński), od północnego-zachodu z gminą Łagów (powiat świebodziński), a od północy z gminą Lubrza (powiat świebodziński).

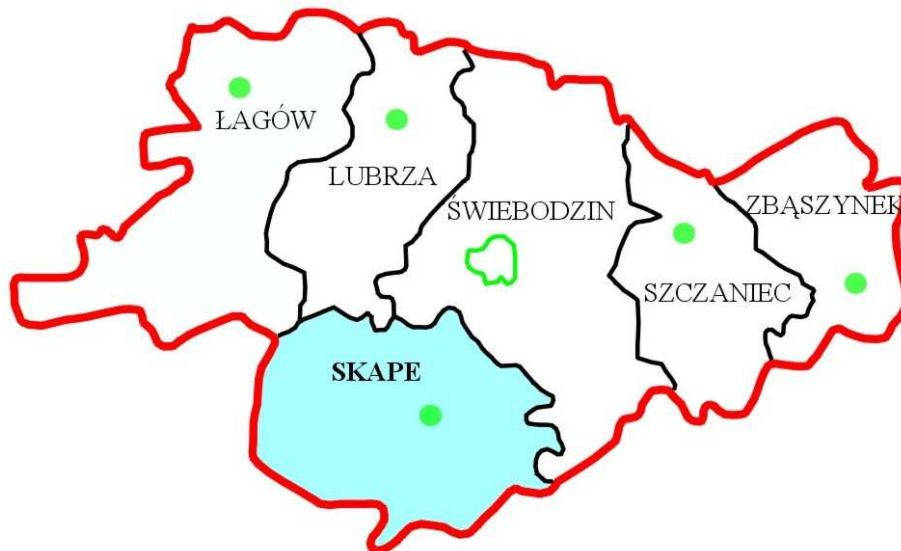
W sąsiedztwie wschodniej granicy gminy przebiega droga krajowa nr 3 Świnoujście-Szczecin-Zielona Góra-Legnica-Jakuszyce. W odległości 5 km od północnej granicy przebiega główna oś komunikacyjna kraju wschód-zachód droga krajowa nr 2 Berlin-Świecko-Poznań-Warszawa. Ważnym elementem usytuowania gminy jest bliskie sąsiedztwo z zachodnią granicą Polski, z przejściami granicznymi w Słubicach i Gubinku, w odległości 60-70 km.

Gmina nie posiada połączeń kolejowych. Istniejąca linia kolejowa pozostaje nieczynna. Odległości siedziby gminy od miast powiatowych:

- Świebodzin – 14 km,
- Krosno Odrz. –27 km.

Ośrodki akademickie w najbliższym sąsiedztwie gminy to Sulechów, Zielona Góra i Gorzów Wlkp. Ośrodkiem pon adwojewódzkim w zakresie kształcenia akademickiego i wyspecjalizowanej opieki klinicznej jest Poznań – w odległości 103 km.

Powierzchnia gminy wynosi 18 100 ha, z czego 48,4% zajmują tereny leśne. Użytki rolne stanowią 43,6% jej całkowitej powierzchni, wśród których zdecydowanie dominują grunty orne. Ludność gminy w liczbie ok. 5,06 tysięcy osób mieszka w 18 osadach, wśród których największą miejscowością jest wieś Skąpe licząca blisko 400 mieszkańców. Stosunkowo duża powierzchnia gminy przy niewielkiej liczbie ludności stanowi o nieznacznej gęstości zaludnienia.

Mapa nr 1. Położenie gminy Skąpe na terenie powiatu świebodzińskiego.

2.2 Podstawowe dane statystyczne.

W tabeli nr 1 przedstawiono dane ogólne dotyczące gminy.

Tabela nr 1. Dane statystyczne.

Miejscowość / obszar	powierzchnia km ²	liczba mieszkańców	użytki rolne	lasy	średnia gęstość zaludnienia	liczba mieszkań / gospodarstw
Gmina Skąpe	181	7998	43,6%	48,4%	28	1384

Skąpe - gmina		
	Pobyty stały	Pobyty czasowy
Skąpe	398	10
Błonie	83	0
Ciborz	990	156
Cząbry	7	0
Darnawa	170	2
Kalinowo	132	0
Kaliszkowice	11	0
Łąkie	150	2
Międzylesie	176	5
Niekarzyn	417	14
Niesulice	105	6
Ołobok	684	12
Pałck	289	9
Podła Góra	184	1
Przetocznicza	42	0
Radoszyn	617	7
Rokitnica	246	1
Węgrzynice	195	3
Zawisze	225	0
PODSUMA:	5 121	228
RAZEM	5 349	

W gminie Skąpe nie ma przemysłu. Działają stosunkowo niewielkie zakłady o profilu stolarsko-meblarskim i jedna kopalnia ropy naftowej, obejmująca pojedynczy szyb wydobywczy. Rozwinięty jest sektor rolnictwa. Ponadto funkcjonują przedsiębiorstwa o charakterze usługowym. Istotne znaczenie dla gospodarki regionu ma jego atrakcyjność turystyczna i związany z tym ruch turystyczny.

Ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym w 2001 r.

	Ogółem	Wiek przedprodukcyjny					Wiek produkcyjny (A)	Wiek poprod. (B)	A/B
		Razem	0-2 lata	2-6 lat	7-14 lat	15-17 lat			
Powiat Świeb.	57 843	15 772	1 929	2 922	7 380	3 541	34 286	7 785	4,4
Skąpe (g.)	5 773	1 405	167	245	677	316	3 205	1 163	2,8

Źródło: Rocznik statystyczny województwa lubuskiego 2002

Prognoza ludności do 2030 r. (tys.)

	1999	2000	2005	2010	2015	2020	2025	2030
Powiat Świebodziński	57,8	57,7	57,4	57,1	56,8	56,3	55,3	54

Źródło: Rocznik statystyczny województwa lubuskiego 2002

3 STAN ŚRODOWISKA NA TERENIE GMINY

3.1 Regiony fizyczno-geograficzne.

Gminę obejmuje środkowo – wschodnia część Wysoczyzny Lubuskiej zwanej Pojezierzem Lubuskim. Stanowi ona lokalne wyniesienie ponad otaczającymi dolinami rzek Odry na południu i zachodzie, Obry na wschodzie i Warty na północy.

3.2 Zasoby przyrodnicze.

3.2.1 Flora i fauna

3.2.1.1 Flora, ze szczególnym uwzględnieniem gatunków rzadkich i zagrożonych

Na terenie gminy stwierdzono wiele gatunków roślin naczyniowych i mchów. Wiele z nich to gatunki chronione, zagrożone lub ginące w skali kraju, a inne to gatunki rzadkie lub zagrożone lokalnie. Pełną listę gatunków roślin stwierdzonych na terenie gminy zawiera załącznik 1. Poniżej zestawiono gatunki chronione ściśle i częściowo oraz zagrożone w skali kraju.

3.2.1.2 Gatunki z Polskiej Czerwonej Listy Roślin:

V - narażony na wyginięcie

R - rzadki

- 1) Goździk pyszny *Dianthus superbus* – występuje na wilgotnych łąkach. Kwitnie od czerwca do sierpnia (V)
- 2) Kruszczyk błotny *Epipactis palustris* – ten białawo kwitnący storczyk rośnie na torfowiskach i mokrych łąkach na całym obszarze. Kwitnie w czerwcu i lipcu (V).
- 3) Kukułka plamista *Dactylorhiza maculata* - jeden z czerwono kwitnących storczyków występujących na wilgotnych łąkach na całym terenie. Kwitnie od czerwca do lipca. (V)
- 4) Rosiczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia* – owadożerna roślina torfowiskowa, szczególnie na torfowiskach wysokich. Kwitnie od czerwca do sierpnia (R)

3.2.1.3 Zbiorowiska roślinne, ze szczególnym uwzględnieniem siedlisk chronionych.

W tabeli nr 2 zestawiono i krótko scharakteryzowano najważniejsze zbiorowiska leśne, łąkowe, szuwarowe i wodne oraz niektóre inne spotykane na terenie gminy. W trzeciej rubryce znakiem + zaznaczono zbiorowiska o statusie siedlisk chronionych w oparciu o Dyrektywę Siedliskową Unii Europejskiej lub innych rzadkich ekosystemów.

Tabela nr 2. Zestawienie i krótka charakterystyka najważniejszych zbiorowisk leśnych, łąkowych, szuwarowych i wodnych oraz innych spotykanych na terenie gminy.

Zbiorowisko	Charakterystyka występowania	Status
<i>Ribeso nigri-Alnetum</i>	Ols typowy. Zbiorowisko leśne mezo- i eutroficznych siedlisk bagiennych, o drzewostanie zdominowanym przez olszę czarną o kępkowej strukturze przestrzennej, z dużym udziałem szerokolistnych wierzb oraz kruszyny pospolitej. W wielu miejscach w wyniku odwodnienia występują postaci przesuszone przekształcające się w łęgi.	+
<i>Fraxino-Alnetum</i>	Łęg olszowy. Las olszowy lub olszowo-jesionowy, często z gatunkami szuwarowymi i bagiennymi, o niekępkowej strukturze. Typowy dla dolinek przy ciekach i wilgotnych (nie bagiennych) zagłębieniach terenowych, obrzeży jezior itp.	+
<i>Calamagrostio-Quercetum</i>	Kwaśna dąbrowa, w podzespole typowym bez znaczącego udziału buka. Las dębowy z mezotroficznym runem. Na terenie gminy znajdują się obszary potencjalnych sielisk kwasnej dąbrowy, jednak w większości pod wpływem uprawy sosny przekształcone w fitocenozy nieodróżnialne od sosnowo-dębowego boru mieszanego.	+
<i>Cladonio-Pinetum</i>	Suchy bór chrobotkowy. Bór sosnowy o słabo zwartej warstwie zielnej i runie zdominowanym przez chrobotki. Niewielkie płaty tych zbiorowisk występują w różnych miejscach, na najuboższych siedliskach, najczęściej zalesionych wydmachach.	+
<i>Leucobryo-Pinetum</i>	Suboceaniczny bór świeży. Bór sosnowy o mszysto-borówkowym runie, często z udziałem śmiałka pogiętego. Częsta antropogeniczna geneza fitocenz: w wyniku uprawy sosny na siedliskach kwaśnych dąbrów.	
<i>Querco roboris-Pinetum</i>	Mieszany bór sosnowo-dębowy, czasem także sosnowo-dębowo-bukowy. Znaczne płaty nawiązujące do tego zespołu są najczęściej wynikiem uprawy sosny na siedliskach ubogich lasów liściastych.	
<i>Rubo-Prunetum</i>	Czyżnie. Zarośla tarniny, głogów i dzikich róż, najczęściej jako zarośla śródpolne lub oszyjkowye.	
<i>Rubetum idaei</i>	Maliniaki. Na zrębach i w lukach lasów liściastych; jedno z pospolitszych zbiorowisk zaroślowych.	
<i>zbirowisko Pinus-Rubus</i>	Las z drzewostanem sosnowym i runem opanowanym przez jeżyny różnych gatunków. Zbiorowisko zastępcze powstające w wyniku uprawy sosny na siedliskach eutroficznych lasów liściastych. Pospolite zbiorowisko w lasach na gruntach porolnych.	
<i>Calamagrostietum epigei</i>	Trzcinniczyska. Traworośla trzcinnika piaskowego, rozwijające się na miejscu wyciętych lasów bukowych i dębowych, charakteryzujące się dominacją gatunków porębowych.	
<i>Urtico-Aegopodietum</i>	Zbiorowisko okrajkowe o fizjonomii określonej dominacją podagrycznika i pokrzywy. Na skrajach lasów łęgowych, grądów i buczyn, przy zaroślach śródpolnych, a nawet na siedliskach ruderalnych, jak przydroża wiejskie, zaniedbane sady i parki.	
<i>Anthriscetum sylvestris</i>	Pospolite zbiorowisko okrajkowe zdominowane przez marchewnika - fizjonomicznie wyodrębnia się szczególnie w okresie kwitnienia tego gatunku. Rzadko spotykane na skrajach lasów, często natomiast na siedliskach antropogenicznych, pełniąc nawet rolę roślinności ruderalnej (pobocza dróg).	
<i>Agropyro-Urticetum</i>	Pospolite zbiorowisko ruderalno-okrajkowe o fizjonomii określonej dominacją pokrzywy, gatunków ruderalnych (perz) i łąkowych	
<i>Eupatorietum cannabini</i>	Pospolite zbiorowisko okrajkowe, a także regeneracyjno-porębowe w kompleksach łęgów olszowych i łęgów olsowych.	
<i>Galeopsido-Chelidonetum</i>	Zbiorowisko z dominacją glistnika, niekiedy z dużym udziałem poziwników. Na skrajach różnego typu zadrzewień, zwłaszcza robiniowych, zniekształconych łęgów i grądów.	
<i>Impatiety parviflorae</i>	Ksenospontaniczne zbiorowisko z dominacją gatunku obcego pochodzenia - niecierpka drobnokwiatowego.	
<i>Galio aparine-Impatiety noli-tangere</i>	Niżowy zespół polanek, przeświecień i cienistych skrajów wilgotnych lasów - łęgów, niskich grądów i wilgotniejszych postaci buczyn, zdominowany przez niecierpka pospolitego.	
<i>Spergulo-Corynephoretum</i>	Najpospolitszy typ murawy napiaskowej, o charakterystycznej fizjonomii determinowanej przez zwarte kępki szczotliczy, o sinoniebiskim zabarwieniu. Pospolita na ubogich, piaszczystych siedliskach.	+

<i>Diantho-Armerietum</i>	Kwietna murawa napiaskowa, o zwartej darni, uwarunkowana ekstensywnym wypasem, na starych ugorach, poboczach dróg.	
<i>Filipendulo-Geranietaum</i>	Ziołorośla wiązkówkowe, zwykle z bodziszkiem błotnym (często także facjalnie dominuje albo jeden, albo drugi gatunek).	
<i>Alopecuretum pratensis</i>	Łąka wyczyńcowa. Żyzne użytki zielone obszarów zalewowych, zwykle o trzech pokosach.	
<i>Arrhenatheretum elatioris</i>	Łąka rajgrasowa. Typowe łąki świeże, zazwyczaj bogate florystycznie. Na różnych siedliskach, zawsze jednak żyznych i świeżych. Użytkowane jako łąki wielokośne.	+
<i>Lolio-Polygonetum</i>	Najpospolitsze zbiorowisko dywanowe, na drogach śródląkowych, na trawnikach itp.	
<i>Prunello-Plantaginetum</i>	Wydepczyskowy zespół głowienki pospolitej i babki, typowy dla dróg leśnych w mezo- i eutroficznych lasach liściastych.	
zb. <i>Agrostis stolonifera-Potentilla anserina</i>	Wydepczyska z pięciornikiem gęsim. Pospolite intensywnie wydeptywane miejsca na podwórkach wiejskich, nad stawami, wśród łąk i pastwisk.	
<i>Typhetum angustifoliae</i>	Szuwar pałki wąskolistnej. W większości zbiorników eutroficznych, na podłożu mineralnym, rzadko organicznym.	
<i>Typhetum latifoliae</i>	Szuwar pałki szerokolistnej. Pospolicie w jeziorach (prawie nigdy nie w ciekach), na żyznych siedliskach o podłożu organicznym lub organiczno--mineralnym.	
<i>Phragmitetum communis</i>	Szuwar trzcinowy. W bardzo różnych zbiornikach i na różnych siedliskach, zwykle jednak eutroficznych.	
<i>Equisetetum limosi</i>	Szuwar skrzypu bagiennego. Zwykle w wodach na żyznych siedliskach eutroficznych o grubym podłożu organicznym.	
<i>Sparganietum erecti</i>	Szuwar jeżogłówki. Niski szuwar jeżogłówki gałęzistej, w eutroficznych, płytkich wodach stojących lub bardzo wolno płynących.	
<i>Glycerietum maximae</i>	Pospolity na całym obszarze szuwar trawiasty manny mielec. Na okresowo wysychających płycznach, wzdłuż wolno płynących cieków lub przy brzegach wód stojących. Zbiorowisko wód eutroficznych o zamulonym podłożu, odporne na zanieczyszczenie środowiska.	
<i>Acoretum calami</i>	Szuwar tatarakowy. W eutroficznych i mezotroficznych zbiornikach z wodą stojącą lub płynącą. Stosunkowo częsty w miejscach o silnie zaznaczonej antropopresji.	
<i>Butometum umbellati</i>	Facjalne płyty łączenia baldaszkowatego, na brzegach i na dnie (tu forma podwodna) cieków, zwykle o dość znacznym przepływie, rzadziej w jeziorach. Pospolite zbiorowisko w większości niewielkich cieków.	
<i>Sagittario-Sparganietum emersi</i>	Niski szuwar jeżogłówki i strzałki wodnej, na brzegach i na dnie cieków, zwykle o dość znacznym przepływie. Pospolite zbiorowisko w większości niewielkich cieków.	
<i>Sparganio-Glycerietum fluitantis</i>	Niski szuwar manny jadalnej z udziałem jeżogłówek, przy wodach płynących.	
<i>Cardamino-Beruletum</i>	Zbiorowisko z potoczniakiem, w rowach melioracyjnych o powolnym lub średnio szybkim przepływie, w strumieniach wypływających ze źródeł itp. Pospolite zbiorowisko w większości niewielkich cieków o czystej wodzie.	
<i>Thelypteridi-Phragmitetum</i>	Luźny szuwar trzcinowy z bardzo dużym udziałem narecznicy błotnej, która jest głównym gatunkiem tworzącym zbiorowisko. Niewielkie fragmenty w rejonie jez. Niesłysz i innych.	
<i>Caricetum gracilis</i>	Łanowy szuwar turzycy zaostrej. Na żyznych siedliskach eutroficznych, w dolinach rzecznych, w wypłyconych misach jeziornych, zwykle na glebach organicznych lub mineralno-organicznych. Często na porzuconych łąkach.	
<i>Caricetum acutiformis</i>	Pospolity szuwar wielkoturzycowy budowany przez rozłogową turzycę błotną.	
<i>Caricetum ripariae</i>	Pospolity wielkoturzycowy szuwar turzycy brzegowej, występuje przy ciekach wodnych, a także na peryferiach mis zbiorników wód stojących, na mokrych glebach błotnoziemnych lub murszowych silnie zmineralizowanych.	+
<i>Caricetum elatae</i>	Szuwar turzycy sztywnej, wyst. często w postaci wielkoobszarowych fitocenoz porastających dolinowe torfowiska niskie z mezotroficznym torfem szuwarowym.	
<i>Iritetum pseudoacori</i>	Szuwar kosaćca żółtego. Najczęściej płyty o niewielkiej powierzchni w eutroficznych, płytkich zbiornikach astatycznych, na mulistym podłożu mineralnym lub silnie zmineralizowanych osadach organicznych.	
<i>Lemno-Spirodeletum</i>	Pleustonowe zbiorowisko rzęsy i spirodeli, "jednowarstwowe", tj. złożone wyłącznie z pływających po powierzchni roślin; w eutroficznych wodach, w różnych typach zbiorników wodnych.	

<i>Calitrichio-Lemnetum minoris</i>	Pleustonowe zbiorowisko z udziałem rzęsy drobnej i różnolistnych gatunków rzęśli. W śródlęsnych, małych zbiorniczkach, często astatycznych (może być nie tylko w wodzie, ale i na uwodnionym mule), czasem w wolno płynących rowach, zawsze w cieniu.	
<i>Lemnetum minoris</i>	Zbiorowisko z dominacją rzęsy drobnej, w zacienionych, śródlęsnych starorzeczach, także w wiejskich stawach, basenach przeciwpożarowych itp.	
<i>Myriophylletum spicati</i>	Zwarte fitocenozy roślin podwodnych z dominacją <i>Myriophyllum spicatum</i> . W wodach eutroficznych, na siedliskach mineralnych lub lekko zamulonych.	+
<i>Myriophylletum verticillati</i>	Zwarte fitocenozy roślin podwodnych z dominacją <i>Myriophyllum verticillatum</i> .	+
<i>Ceratophylletum demersi</i>	Zwarte, podwodne zbiorowiska z dominacją <i>Ceratophyllum demersum</i> . Optimum w płytkich, stojących wodach eutroficznych, na podłożu organicznym, często w pasie zbiorowisk o liściach pływających.	+
<i>Elodeetum canadensis</i>	Zwarte, podwodne skupienia moczarki kanadyjskiej. W różnych akwenach od jezior przez sztuczne zbiorniki po rzeki.	
<i>Potamogetonatum natantis</i>	Pospolite w większości zbiorników zbiorowisko rdestnicy pływającej, o liściach pływających na tafli wody.	+
<i>Nuphareto-Nymphaetum albae</i>	Skupienia grążeli i grzybieni na tafli wody. Licznie na większości zbiorników wodnych.	+
<i>Hydrocharitetum morsus-ranae</i>	Zbiorowisko żabiścieku, pospolite na powierzchni większości jezior i innych zbiorników.	+
<i>Hottonietum palustris</i>	Facjalne skupienia okrzemki bagiennej. Zwykle w kompleksie z olsami lub w zagłębieniach wśród olsów.	+
<i>Ranunculeetum aquatilis</i>	Zespół włosienicznika wodnego, najczęściej w stawkach śródpolnych, rzadziej w rzekach.	+
<i>Ranunculeetum fluitantis</i>	Zespół włosienicznika rzeczno-jeziernego w czystych, eutroficznych rzekach o piaszczystym dnie.	+
<i>Eriophoro angustifolii-Sphagnetum</i>	Mezo-oligotroficzny mszar dywanowy z wełnianką wąskolistną. Na większości rozleglejszych torfowisk przejściowych.	+
zb. <i>Eriophorum vaginatum-Sphagnum fallax</i>	Kępowy mszar z kępami wełnianki pochwowej, między którymi są torfowce, głównie <i>Sphagnum fallax</i> .	+
<i>Arctio-Artemisietum</i>	Ziołorośla bylic, łopianów i pokrzyw, na przyrożach, przychaciach, w miejscach silnie przekształconych.	
zb. <i>Solidago canadensis</i>	Ruderalne skupienia amerykańskich nawłoci na przydrożach, ugorach i miejscach ruderalnych	

Poniżej scharakteryzowano bardziej szczegółowo najważniejsze typy siedlisk chronionych, zawartych na liście biotopów ujętych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 14 sierpnia 2001 r. w sprawie określenia rodzajów siedlisk przyrodniczych podlegających ochronie (Dz.U. nr 92 z 3 września 2001r., poz. 1029). oraz w tzw. "Dyrektywie Habitatowej" Unii Europejskiej. Pod kątem realizacji skutecznej ochrony wskazano na zasadnicze kierunki i możliwości skutecznej ochrony, objawy ich degeneracji oraz wskaźniki i kryteria wysokiej wartości przyrodniczej.

Lasy łęgowe

Nad ciekami, a także na obrzeżach zbiorników wodnych i innych obniżeniach terenu, występują przede wszystkim łąki olszowo-jesionowe. Wszystkie płaty lasów łęgowych są siedliskami chronionymi, więc należy je inwentaryzować i wykazywać w waloryzacjach przyrodniczych nadleśnictw i gmin. Docelowo wszystkie płaty lasów łęgowych powinny znaleźć się w granicach lasów uznanych za ochronne ze względu na funkcję wodochronną. Wybrane, dobrze wykształcone płaty lasów łęgowych ze starszym drzewostanem (>80 lat) należy kwalifikować także jako "cenne fragmenty rodzimej przyrody". Zagospodarowanie lasów łęgowych musi zapewniać utrzymanie ich wodochronnego charakteru; powinno ono następować przy zastosowaniu rębni złożonych.

O wysokiej wartości przyrodniczej łąk świadczą:

- ☐ Regularność wiosennych zalewów wodami płynącymi .
- ☐ Stary drzewostan, w przypadku łąk jesionowych przynajmniej z domieszkowym udziałem jesionu.
- ☐ Występowanie gatunków błotnych.

Objawami degeneracji i degradacji łągów są:

- ❑ Jednogatunkowy i jednowiekowy drzewostan, zbyt bujny rozwój warstwy podszytu, w łągach olszowo - jesionowych np. dominacja leszczyny.
- ❑ Masowa obecność traw i gatunków łąkowych w runie (świadectwo połąkowego pochodzenia łągu).
- ❑ Objawy przesuszenia siedlisk, obecność niecierpka drobnokwiatowego w runie.
- ❑ Obecność innych gatunków obcych.

Olsy

Żyzne, bagienne lasy olszowe na siedliskach bez przepływu wody, zwykle na torfach niskich. Drzewostan w warunkach naturalnych jest czysto olszowy, bez udziału jesionu. Dobrze zachowane kompleksy olsów znaleźć można w większych obniżeniach terenowych. Występują one przeważnie w kompleksach z lasami łągowymi.

Płaty olsów, jako siedliska cenne przyrodniczo, należy inwentaryzować i wykazywać we wszelkich waloryzacjach przyrodniczych. Docelowo wszystkie płaty olsów powinny znaleźć się w granicach lasów o funkcji wodochronnej. Wybrane, dobrze wykształcone płaty olsów ze starszym drzewostanem (>80 lat) i wykształconą kępkowo-dolinkową strukturą runa należy kwalifikować także jako "cenne fragmenty rodzimej przyrody". Olsy, ze względu na swoje funkcje wodochronne, nie powinny być zagospodarowane rębnią I, możliwe jest stosowanie rębni przerębowych bądź całkowite wyłączenie z użytkowania.

O wysokiej wartości przyrodniczej olsów świadczą:

- ❑ Stary drzewostan olszowy.
- ❑ Kępkowo-dolinkowa struktura runa; kępy wokół drzew zasiedlone przez gatunki umiarkowanie acidofilne.
- ❑ Bagienne charakter lasu i stałe zabagnienie dolinek między kępkami.
- ❑ Występowanie gatunków błotnych (turzyce, okrzemka bagienna).

Objawami degeneracji i degradacji łągów są:

- ❑ Zanik kępkowo-dolinkowej struktury.
- ❑ Runo zdominowane przez turzyce lub pokrzywę.
- ❑ Masowa obecność traw i gatunków łąkowych w runie.
- ❑ Objawy przesuszenia siedlisk.

Buczyny

Nizinne lasy bukowe, jako typ ekosystemu leśnego charakterystycznego dla środkowo-zachodniej Europy, ujęte są jako "biotopy ważne dla Europy" w załączniku do Europejskiej Dyrektywy Habitatowej oraz w rozporządzeniu o ochronie siedlisk. Występują w formie dwóch typów lasów:

- ❑ kwaśnej buczyny
- ❑ żyznej buczyny marzankowej z eutroficznym runem

O wysokiej wartości przyrodniczej buczyn świadczą:

- ❑ Stary drzewostan o zróżnicowanych grubościach drzew, z udziałem drzew martwych i zamierających; może być czysto bukowy, ewentualnie możliwa jednostkowa domieszka dębu, lipy, jesionu, wiązu.

Objawami degeneracji i degradacji buczyn są:

- ❑ Większy udział dębu, lipy, jesionu lub wiązu, albo innych drzew liściastych w drzewostanie.
- ❑ Jakiegokolwiek udział sosny, modrzewia, świerka lub innych gatunków iglastych w drzewostanie.
- ❑ Dominacja traw, np. trzcinika piaskowego w runie.
- ❑ Obecność niecierpka drobnokwiatowego w runie.
- ❑ Obecność innych gatunków obcych.

Grądy

Wielogatunkowe, żyzne lasy liściaste zaliczane do grądów środkowoeuropejskich w Wielkopolsce stanowią podstawowy typ zbiorowiska leśnego żyznych i świeżych siedlisk, natomiast na Ziemi Lubuskiej, w zasięgu buka spychane są na zbocza i nadzalewowe terasy w dolinach rzecznych.

Podstawową rolę w drzewostanach ekosystemów grądowych odgrywa grab. Mimo niskiej jakości technicznej drewna tego gatunku, z ekologicznego punktu widzenia musi on być traktowany jako integralny element ekosystemu.

Metody zagospodarowania lasów z udziałem dębu, grabu i leszczyny powinny uwzględniać konieczność odnowienia wszystkich gatunków składających się na ich drzewostan - a więc dębu i graba. Domieszkami biocenotycznymi mogą być: wiązy, klon i lipa, w podszycie także leszczyna. Dobrze zachowane płaty grądów są na tyle rzadkie, że w lasach powinny być kwalifikowane jako "cenne fragmenty rodzimej przyrody", a ich drzewostany jak najdłużej przetrzymywane na pniu.

O wysokiej wartości przyrodniczej grądów świadczą:

- ☐ Stary drzewostan zawierający co najmniej dąb i grab, a najlepiej także gatunki domieszkowe: lipę, klon, wiązy, jesion.
- ☐ Występowanie bogatego runa wczesnowiosennych geofitów, z udziałem kokoryczy i łuskiewnika.

Objawami degeneracji i degradacji grądów są:

- ☐ Brak dębu lub graba w drzewostanie.
- ☐ Zbyt bujny rozwój warstwy podszytu, np. dominacja leszczyny.
- ☐ Dominacja traw, np. trzcinnika piaskowego w runie.
- ☐ Obecność sosny, świerka lub innych drzew iglastych w drzewostanie.
- ☐ Obecność niecierpka drobnokwiatowego w runie.
- ☐ Obecność innych gatunków obcych.

Dąbrowy

Dąbrowy to zbiorowiska roślinne w typie boru mieszanego, tworzone najczęściej przez dąb bezszypułkowy, czasem z domieszką dębu szypułkowego, buka lub innych drzew. W runie, podobnie jak w borach, panuje głównie borówka czernica, spośród innych typowych gatunków wymienić można trzcinnika leśnego, śmiałka pogiętego, przeńca zwyczajnego, konwalijkę dwulistną czy orlicę pospolitą.

Bardzo interesującym zbiorowiskiem w typie dąbrowy, choć odmiennie klasyfikowanym pod względem fitosocjologicznym, są świetliste dąbrowy *Potentillo albae* - *Quercetum*. Są to zbiorowiska leśne budowane głównie przez dąb bezszypułkowy o niewielkim zwarcu, z bardzo specyficznym runem, bogatym w gatunki ciepłolubne i niektóre łąkowe, prawdopodobnie ukształtowane w wyniku długoletniego wypasu zwierząt gospodarskich w lasach.

Świeże i wilgotne łąki

Jeszcze niedawno pospolite w krajobrazie łąki są dziś biotopami ginącymi. Dotychczasowe użytkowanie jest zarzucane, co uruchamia sukcesję i zarastanie. Na dużych kompleksach obserwuje się intensyfikację gospodarki – zamienianie łąk jednokośnych na wielokośne, nawożenie, zamienianie użytków zielonych na pola uprawne. Do najcenniejszych pod względem przyrodniczym ekosystemów łąkowych zaliczają się, występujące często w kompleksach przestrzennych, zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinietum caruleae*), a także ekstensywnie użytkowane, wilgotne łąki ostrożeńiowe (*Angelico-Cirsietum oleracei*).

Przynajmniej najcenniejsze płaty łąk - w tym wszystkie płaty z udziałem storczyków - powinny być dla zachowania różnorodności biologicznej chronione w sposób czynny, co wymaga kontynuacji tradycyjnego sposobu ich użytkowania.

O wysokiej wartości przyrodniczej łąk świadczą:

- ☐ Występowanie rzadkich gatunków, np. storczyki, goździk pyszny, mieczyk dachówkowaty, pełnik europejski, nasięźrzał pospolity.

- ❑ Występowanie typowych gatunków: jaskry, firletka poszarpana, rdest wężownik, komonica, ostrożeń, na łąkach mniej wilgotnych także koniczyny i chabry; duża różnorodność gatunków widoczna także fizjonomicznie ("kwierność"). Na łąkach trzęślicowych, oprócz trzęślicy modrej, typowymi gatunkami są: czarcikęs łąkowy oraz sierpik barwierski.
- ❑ Widoczne fizjonomicznie bogactwo gatunkowe owadów (np. motyli).
- ❑ Jeżeli powierzchnia ma strukturę kępkową, to kępy budowane przez torfowce, ewentualnie inne mchy (płonnik).

Objawami degeneracji i degradacji łąk pod wpływem zbyt intensywnego użytkowania są:

- ❑ Bezwzględna dominacja kupkówki lub śmiałka darniowego przy ogólnym ubóstwie gatunkowym.
- ❑ Masowe występowanie mniszka lekarskiego przy ogólnym ubóstwie gatunkowym i braku innych kwiatów.
- ❑ Dominacja gatunków traw i koniczyn pochodzących z podsiewu przy ogólnym ubóstwie gatunkowym.

Objawami degeneracji i degradacji łąk pod wpływem zarzucenia użytkowania są:

- ❑ Występowanie zwartych ziołorośli pokrzywy i ostrożenia polnego ("osty").
- ❑ Na wilgotnych siedliskach - zarastanie trzciną lub kępowymi turzycami.
- ❑ Rozwój bujnych ziołorośli z dominacją wiązówki, czasem także bodziszków, krwawnicy i tojeści.
- ❑ Pojawianie się nalotów drzew, głównie olszy, brzozy i wierzby.

Mszary torfowcowe

Wskaźnikiem tego biotopu jest występowanie zwartych i silnie uwilgotnionych kobierców mchów torfowców o powierzchni co najmniej kilkuset metrów kwadratowych. Mogą one mieć strukturę "dywanową" lub "kępkową", zazwyczaj na dobrze zachowanych mszarach można fizjonomicznie wyróżnić przynajmniej kilka gatunków torfowców, często różniących się barwą (od zielonej przez żółto-brązową po czerwoną). Torfowcom towarzyszą zwykle typowe dla mszarów gatunki: przygielka biała, modrzewnica, rosiczka, na kępach także krzewy bagna.

Mszary torfowcowe występują zwykle w bezodpływowych zagłębieniach terenu, czasem w kontakcie z jeziorami dystroficznymi.

O wysokiej wartości przyrodniczej mszarów świadczą:

- ❑ Występowanie typowych gatunków: bagnica torfowa, turzyca bagienna, rosiczka, modrzewnica, przygielka biała, żurawina.
- ❑ Zwartość kobierca torfowców.
- ❑ Jeżeli powierzchnia mszaru ma strukturę kępkową, to kępy budowane przez torfowce, ewentualnie inne mchy (płonnik), nie przez wełniankę.

Objawami degeneracji i degradacji mszarów są:

- ❑ Masowy rozwój traw i situ rozpierzchłego.
- ❑ Masowe występowanie kępowej wełnianki pochwowatej (poza okrajkiem torfowiska).
- ❑ Wyraźne przesuszenie powierzchni torfowiska.

Wszystkie miejsca występowania torfowców powinny być zachowane. Jedyną służącą temu metodą jest ochrona ich biotopów; nie mogą one w żaden sposób być odwadniane, ale również nie mogą być nawadniane wodami obcego pochodzenia. Rowy odpływowe z torfowisk - jeżeli istnieją - nie powinny być oczyszczane i udrażniane, a wręcz przeciwnie - odpływ powinien być blokowany przy pomocy prostych w konstrukcji zastawek.

Źródła

Wszystkie wypływy i wsięki wód podziemnych są biotopami cennymi przyrodniczo i powinny być zachowane. Zazwyczaj mają one postać tzw. erozyjnych kompleksów źródłiskowych, to znaczy wypływów erodujących otoczenie, czasem zarastających śledziennicą lub rzezuchą gorzką, położonych przeważnie w obrębie olsów lub w łęgach olszowych.

O wysokiej wartości ekosystemu źródłiskowego świadczą:

- ❑ Obecność wypiętrzonych w formie kopuł torfowisk (wyniesień) zasilanych wodami podziemnymi; najlepiej nie erodowanych.
- ❑ Obecność martwic wapienych – trawertynów.
- ❑ Siła wpływu.
- ❑ Obecność w miejscach erodowanych podłoża mineralnego (piaszczystego), kamieni, resztek drewna opryskiwanych wodą, zasiedlanych przez wątrobowce lub mszaki.

Cieki o naturalnym charakterze

Cennymi przyrodniczo biotopami są także nie skanalizowane i nie przekształcone w rowy strumienie i cieki, na terenie gminy zachowało się niewiele cieków zbliżonych do naturalnych, jednak wiele fragmentów cieków skanalizowanych podlega obecnie szybkiej, spontanicznej renaturyzacji.

O wysokiej wartości przyrodniczej cieku świadczą:

- ❑ Zróżnicowana linia i nurt cieku.
- ❑ Obecność gatunków ryb reofilnych, nawet w postaci młodych stadiów rozwojowych.
- ❑ Obecność miętusa.
- ❑ Fizjonomicznie dostrzegalna różnorodność gatunkowa wazek.
- ❑ Dno piaszczyste i kamieniste.
- ❑ Zróżnicowanie morfologii brzegów.
- ❑ Przemienne występowanie odcinków oświetlonych i zacienionych.
- ❑ Zachowanie naturalnej roślinności na brzegach.
- ❑ Występowanie włosieniczników w nurcie.

O umiarkowanej wartości cieku i jego degradacji jako układu przyrodniczego świadczą:

- ❑ Prosta linia cieku, nurt jednostajny (zarówno jednostajnie wolny, jak i jednostajnie szybki); charakter rowu.
- ❑ Bezrybność.
- ❑ Całkowite zacienienie lub całkowite oświetlenie cieku.
- ❑ Brak ciągłych pasm spontanicznej roślinności na brzegach cieku.
- ❑ Występowanie w większej ilości moczarki kanadyjskiej.

3.2.1.4 Wybrane grupy fauny, ze szczególnym uwzględnieniem gatunków zagrożonych.

Prowizoryczną listę fauny kręgowców gminy przedstawiono w załączniku do niniejszego opracowania. Symbolami EN (zagrożone), NT (bliskie zagrożenia) i LC (najmniejszej troski) zaznaczono gatunki ujęte na polskiej czerwonej liście zwierząt. Symbolami DP (Dyrektywa Ptasia) oznaczono ptaki umieszczone na europejskiej liście ptaków chronionych, DH (aneks II Dyrektywy Habitatowej) gatunki wymagające wyznaczenia dla nich obszarów chronionych.

3.3 Zasoby wodne i gospodarka wodno-ściekowa.

3.3.1 Wody podziemne.

Większa część gminy znajduje się w granicach Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 144 – Wielkopolska Dolina Kopalna. Cechą charakterystyczną tego zbiornika jest częściowa lub całkowita izolacja od powierzchni utworami słabo przepuszczalnymi, przeważnie łąkami lub glinami. Strop zbiornika przebiega na rzędnej ca 20,0 m p.p.t., a miąższość utworów wodonośnych wynosi od kilkunastu do około 30,0 m. Moduł zasobów wodnych wynosi 1,39 l/sek/km² lub 120,1 m³/dobę/km². Pod względem ochrony przed zanieczyszczeniem. Zbiornik należy do obszarów wymagających wysokiej ochrony (OWO).

Południowo-zachodnie krańce gminy usytuowane są w granicach Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 148 – Sandr rzeki Pliszki. Struktura Zbiornika jest odkryta, o swobodnym zwierciadle wody i nie jest izolowana od powierzchni utworami słabo przepuszczalnymi. Miąższość budujących ją piasków i żwirów zmienia się od około 8,0 do około 25,0 – 30,0 m. Moduł zasobów wynosi 5,56 l/sek/km² lub 480,38 m³/dobę/km². Pod względem ochrony przed zanieczyszczeniem zbiornik zaliczany jest do obszarów wymagających najwyższej ochrony (ONO).

Monitoring stanu czystości wód podziemnych wykonany w roku 1999 wykazał, że na terenie gminy wody podziemne międzyglinne są dobrej jakości. Wody w studniach płytkich są przeważnie zanieczyszczone. Na terenie gminy znajduje się jeden punkt monitoringu regionalnego jakości wód podziemnych w Ołoboku. Woda z tego punktu monitoringu, zaliczana jest do klasy Ib (woda o wysokiej jakości).

3.3.2 Wody powierzchniowe.

3.3.2.1 Wody powierzchniowe płynące.

Gmina leży w zlewni rzeki Odry. Wododział rzeki Odry i Wisły przechodzi przez jezioro Niesłysz co jest zjawiskiem bardzo rzadkim. Z jeziora na południe wypływa rzeka Ołobok, dopływ Odry, o długości 28 km, powierzchni zlewni 247 km² i średnim spadku 1,2%.

Na obszarze gminy nie prowadzono stałych pomiarów na rzekach. Ogólnie można stwierdzić, że minimalne przepływy występują w sierpniu i we wrześniu, a maksymalne porą zimową. Rzeki płynące w głębokich rynnach lub mocno wcięte w podłoże są zasilane przez wody podziemne, szczególnie w okresie niskich przepływów. Powoduje to wyrównanie przepływów w skali roku i wielolecia.

Ołobok badano w roku 1997 na odcinku przyujściowym do Odry. Ze względu na zwiększone stężenie związków biogenych i okresowo niską zawartość tlenu rozpuszczonego zaliczono jego wody do III klasy czystości.

3.3.2.2 Jeziora.

Na gminy znajduje się wiele jezior rynnowych o na ogół czystej wodzie. Część północna gminy, to okolice jezior jak Niesłysz, Złoty Potok i inne. Otoczone są one pagórkami, lasami i łąkami. Największym i ważnym zbiornikiem wodnym jest to jezioro Niesłysz. Na południe od niego, począwszy od wsi Ołobok, rozpoczyna się ciąg małych zbiorników wodnych, połączonych rzeczką Ołobocką, do której wpadają strumyki od poszczególnych jezior takich jak: Ołobockie, Niedźwiedno (chociuńskie), Łąkie, Ciborskie i inne mniejsze zbiorniki. Bez z wątplenia, największe znaczenie turystyczne ma jezioro Niesłysz. Jest to o duże jezioro, o powierzchni 486,20 ha. Ma ono o kształt nieregularny, urozmaiconą linią brzegową i dwie wyspy. Jest to najstarsze jezioro na terenie powiatu. Jego długość wynosi 4,700 m, a szerokość 1,700 m. Lustro o wody znajdują się na wysokości i 76 m n.p.m. Jezioro Niedźwiedno ma powierzchnię lustra wody około 58,6 ha i maksymalną głębokość 5 m. Jezioro Łąkie położone jest od południowo-zachodniej strony wsi Łąkie. Ma ono o powierzchnię 21 ha.

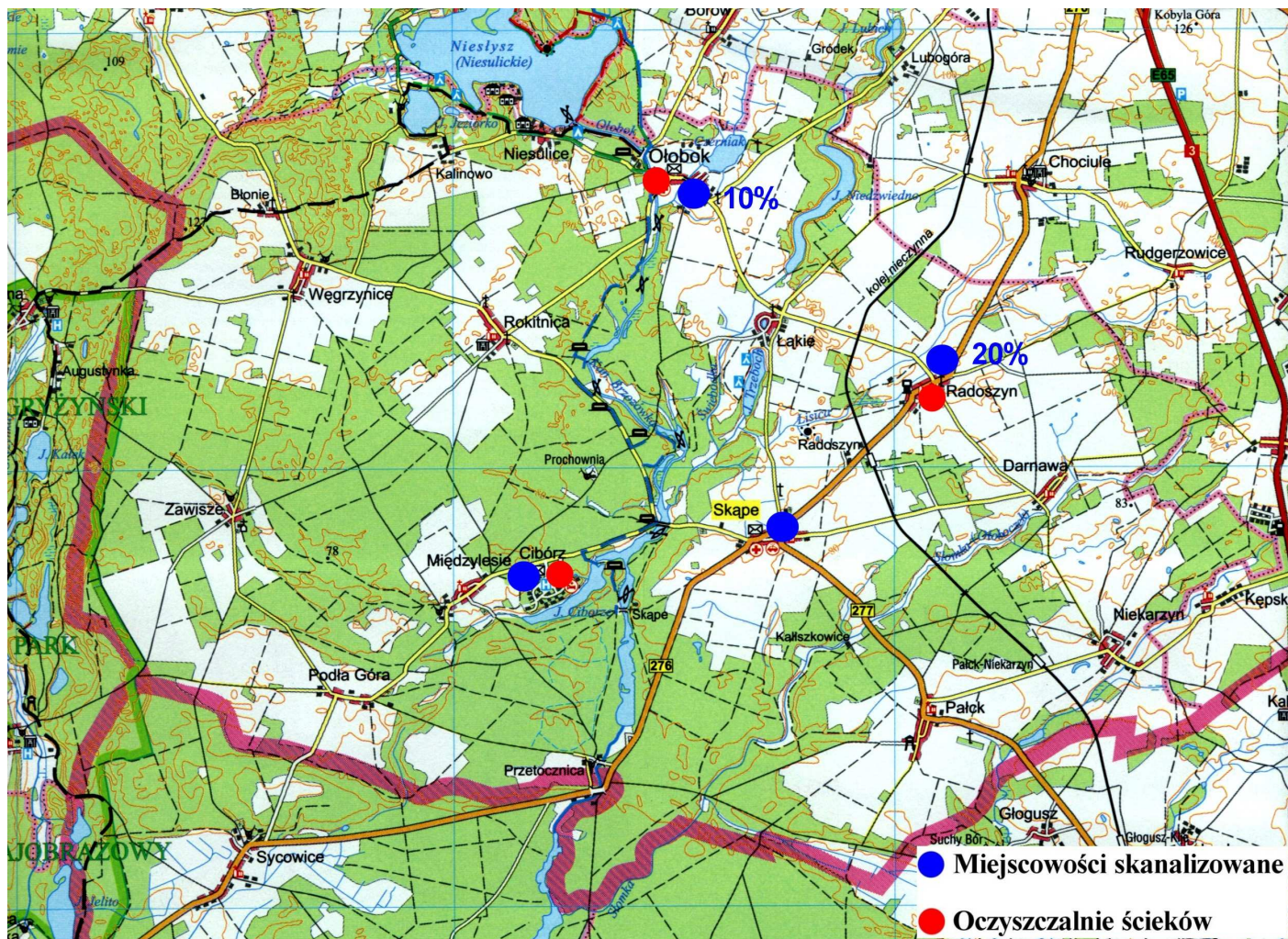
3.3.3 Źródła zanieczyszczenia wód.

Główne przyczyny zanieczyszczenia wód powierzchniowych to:

- ścieki komunalne zawierające związki organiczne i biogenne wprowadzane do rzek,
- ścieki przemysłowe wprowadzane do rzek,
- spływy obszarowe.

Ścieki komunalne wnoszą zanieczyszczenia organiczne i powodują skażenia bakteriologiczne. Ścieki przemysłowe mogą powodować zanieczyszczenia substancjami szkodliwymi i toksycznymi (związki ołowiu, kadmu, cynku, miedzi i chromu oraz fenole, cyjanki, pestycydy, węglowodory).

Do wód powierzchniowych odprowadzane są też zanieczyszczenia ze źródeł obszarowych i liniowych. Źródła zanieczyszczeń obszarowe to głównie tereny zurbanizowane nie posiadające kanalizacji oraz zanieczyszczenia przedostające się do wód powierzchniowych z wodami gruntowymi. Na mapie nr 2 przedstawiono miejscowości skanalizowane i oczyszczalnie ścieków na terenie gminy.

Mapa nr 2. Miejscowości skanalizowane i oczyszczalnie ścieków na terenie gminy.

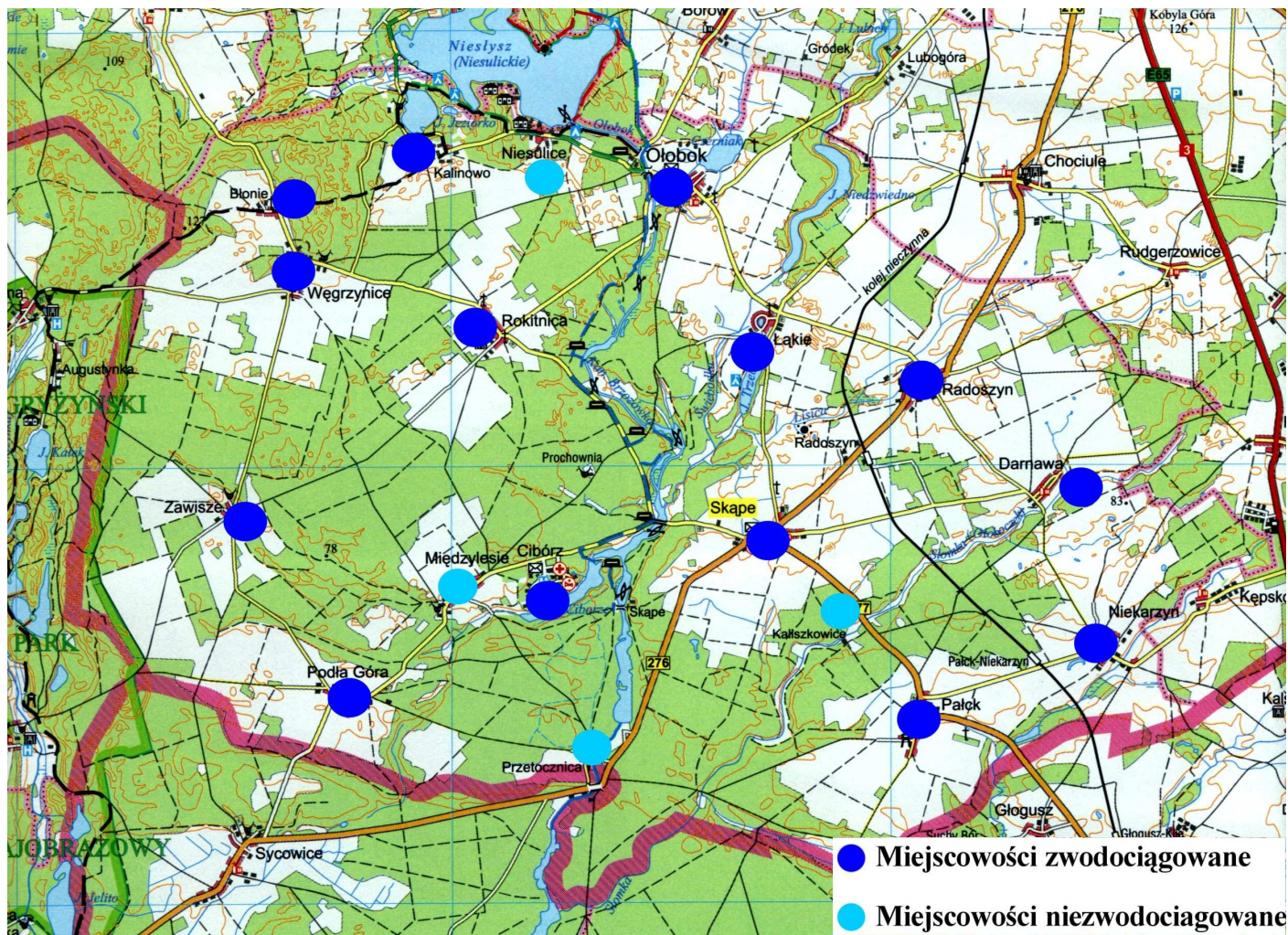
Zanieczyszczenia liniowe to głównie zanieczyszczenia komunikacyjne (drogowe i kolejowe). Wymienione wyżej źródła mogą powodować podwyższone stężenia związków biogennych (głównie azotanów), zanieczyszczeń podobnych do komunalnych oraz zawierać węglowodory aromatyczne, związane z zanieczyszczeniami emitowanymi przez samochody.

Podstawową przyczyną powstania zanieczyszczeń wód podziemnych jest długoletnie oddziaływanie licznych ognisk zanieczyszczeń oraz skażenie różnych elementów środowiska. Na obszarze gminy występują przestrzenne, liniowe i punktowe potencjalne ogniska zanieczyszczeń wód podziemnych. Najpoważniejsze zagrożenia stanowią ogniska punktowe i mało-powierzchniowe. Ich potencjalnym źródłem są m.in.: zakłady przemysłowe, oczyszczalnie ścieków, magazyny oraz miejsca zrzutu ścieków komunalnych i przemysłowych. Potencjalne zagrożenia dla wód mogą wystąpić również na obszarach zabudowanych nieskanalizowanych. Ogniskami zanieczyszczeń w tym przypadku są głównie szamba i doły kłoczne.

3.3.4 Zaopatrzenie w wodę.

Zasady zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków określa ustawa z dnia 7 czerwca 2001 o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz.U. Nr 72, poz. 747 z późniejszymi zmianami). Na mocy tej ustawy Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 19 listopada 2002 roku (Dz.U. 02.203.1718) określa wymagania dotyczące jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

W miejscowościach zwodociagowanych nie występują obecnie problemy z właściwym zaopatrzeniem w wodę. Na mapie nr 3 przedstawiono zwodociagowanie gminy.

Mapa nr 3. Zwodociągowanie gminy.

W celu uporządkowania gospodarki wodnej w zakresie pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód dla zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę (wodociągi wiejskie) Starostwo Powiatowe w Świebodzinie wydało w latach 2001÷2003 stosowne pozwolenia wodnoprawne. W/w sprawy zostały kompleksowo uregulowane w gminie. Wielkość zatwierdzonych zasobów wodnych dla poszczególnych ujęć przekracza wielokrotnie (nawet czterdziestokrotnie) szacunkowe wielkości maksymalnego dobowego zapotrzebowania wody dla danej (czy danych) miejscowości. Oprócz ujęć gminnych (komunalnych), na terenie gminy znajdują się ujęcia zakładowe o udokumentowanych zasobach o znacznej niekiedy wielkości.

Gmina Skąpe	wodociąg Ołobok
	wodociąg Rokitnica
	wodociąg Darnawa
	wodociąg Podła Góra
	wodociąg Radoszyn
	wodociąg Niekarzyn
	wodociąg Łąkie
	wodociąg Pałck
	wodociąg Węgrzynice - Zawisze
Wojewódzki Szpital Specjalistyczny dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Ciborzu	Wojewódzki Szpital Specjalistyczny dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Ciborzu
Komenda Wojewódzka Policji w Gorzowie Wlkp.	Ośrodek Wypoczynkowy KWP w Niesulicach
Lubuskie Zakłady Aparatów Elektrycznych „Lumel” w Zielonej Górze	Ośrodek Wypoczynkowy w Niesulicach
Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe „Eltus” Sp. z o.o. w Świebodzinie	Ośrodek Wypoczynkowy „Elterma” w Niesulicach
Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A. w Warszawie Oddział Zielonogórski Zakład Górnictwa Nafty i Gazu w Zielonej Górze	Kopalnia Ropy Naftowej „RADOSZYN” w Radoszynie
Związek Harcerstwa Polskiego Komenda Hufca Świdnica	Baza harcerska Hufca ZHP Świdnica w Niesulicach

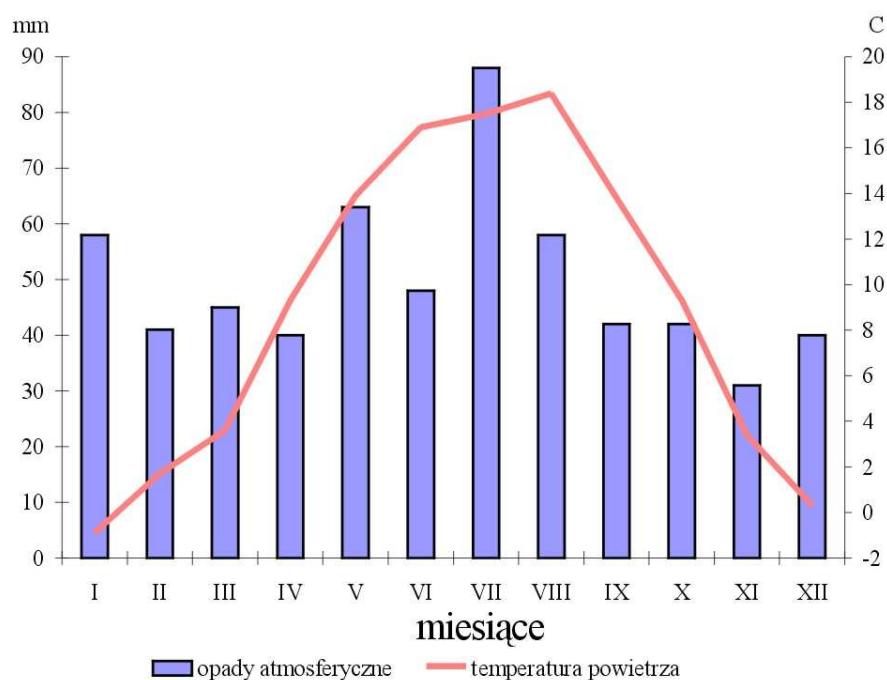
3.3.4.1 Zagrożenia powodziowe.

Na terenie gminy nie występuje zagrożenie powodziowe.

3.4 Powietrze atmosferyczne.

3.4.1 Klimat.

Według klasyfikacji klimatycznej W. Okołowicza i D. Martyn gmina położona jest w śląsko-wielkopolskim regionie klimatycznym. Region ten charakteryzuje się dominującym wpływem mas powietrza polarnomorskiego znad Oceanu Atlantyckiego i zdecydowanie mniejszym wpływem powietrza kontynentalnego. Wpływa to na rozkład temperatury i opadów atmosferycznych w ciągu roku. Jak widać na poniższym rysunku zimy na obszarze województwa są łagodne i krótkie, ze średnią temperaturą powietrza w najchłodniejszym miesiącu styczniu nie przekraczającą -2°C , lata są wczesne, długie i ciepłe. Najcieplejszym miesiącem jest sierpień ze średnią temperaturą powyżej 18°C . Amplitudy temperatur są mniejsze od przeciętnych. Średnie miesięczne temperatury powietrza i sumy opadów atmosferycznych w Gorzowie Wlkp. w latach 1996 - 2000 przedstawia rysunek nr 1.

Rys nr 1. Średnie miesięczne temperatury powietrza i sumy opadów atmosferycznych na podstawie stacji meteorologicznej w Gorzowie Wlkp. za lata 1996 – 2000

Mimo znacznych wpływów wilgotnych, oceanicznych mas powietrza na kształtowanie się klimatu, rejon ten należy do mało zasobnych w opady atmosferyczne. Średnia suma opadów z wielolecia 1981-2000 wyniosła 527 mm dla Gorzowa Wielkopolskiego i 581mm dla Zielonej Góry. Województwo lubelskie charakteryzuje się najdłuższym w Polsce okresem wegetacyjnym. Wynosi on około $210 \div 220$ dni. Najważniejsze dane meteorologiczne dla stacji Gorzów Wlkp. i Zielona Góra przedstawia tabela nr 3.

Tabela nr 3. Dane meteorologiczne dla stacji Gorzów Wielkopolski i Zielona Góra.

Stacja	Temperatury w $^{\circ}\text{C}$					Amplituda temp. skrajnych
	Średnia 1981-1990	Średnia 1991-2000	Średnia 2000	Maksimum 1981-2000	Minimum 1981-2000	
Gorzów Wlkp.	8,6	9,0	10,1	37,4	-24,6	62
Zielona Góra	8,5	8,8	10,1	36,8	-22,2	59
	Roczne sumy opadów w mm			Śr. prędkość wiatru w m/s	Usłonecznienie w h	Śr zachmurzenie w skali 0-8
	Średnia 1981-1990	Średnia 1991-2000	2000	2000		
Gorzów Wlkp.	513	541	606	2,4	1695	5,5

Zielona Góra	564	598	757	2,8	1485	5,3
--------------	-----	-----	-----	-----	------	-----

Na obszarze samego województwa lubuskiego ze względu na rozkład podstawowych składników klimatu nie obserwuje się widocznego zróżnicowania na część północną, południową lub wschodnią i zachodnią.

Charakterystyczne, ze względu na zróżnicowanie rzeźby, roślinności i hydrografii, jest kształtowanie się lokalnego makroklimatu. Na terenach podmokłych: torfowiska, bagna, pojezierza, doliny rzek obserwowany jest wzrost wilgotności powietrza. Obszary o urozmaiconej rzeźbie terenu cechują lokalne spadki temperatury szczególnie w okresie zimowym, oraz wzrost wilgotności.

3.4.2 Źródła zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego.

3.4.2.1 Emisja przemysłowa.

Województwo lubuskie, zgodnie z danymi GUS, zajmuje 13-te miejsce w kraju pod względem emisji zanieczyszczeń pyłowych i 14-te pod względem emisji zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza. W 2001 r. emisja gazów z terenu województwa lubuskiego wyniosła 1 940,4 tys. ton (w 2000 roku - 1 797,4 tys. ton), co stanowi 0,93 % ogólnej masy emitowanych zanieczyszczeń gazowych z terenu Polski.

Wielkość emisji pyłów w województwie lubuskim osiągnęła poziom 4,5 tys. ton (w 2000 roku - 4,8 tys. ton), co w odniesieniu do całkowitej ilości emitowanych pyłów w Polsce stanowi 2,78%. Rozkład przestrzenny emisji zanieczyszczeń na terenie województwa jest nierównomierny. Największe ilości zanieczyszczeń emitowane są z terenów gęsto zaludnionych i uprzemysłowionych.

Głównym źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza jest sektor zaopatrzenia w energię (elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę) – ponad 75 % całkowitej emisji. Natomiast w wyniku działalności produkcyjnej do powietrza wprowadzanych jest ok. 21 % ogólnej masy emitowanych gazów i pyłów w województwie.

Emisja zanieczyszczeń do powietrza w powiecie świebodzińskim wykazuje tendencję spadkową. W stosunku do 1997 roku zmalała o 60 t/rok (36,6 %) w zakresie pyłu i o 64 t/rok (21 %) zanieczyszczeń gazowych.

Zmniejszenie ilości emitowanych zanieczyszczeń wiąże się z przemianami gospodarczymi i restrukturyzacją niektórych branży przemysłowych, jak również ze wzrostem inwestycji proekologicznych w przemyśle i sektorze energetycznym. Zmiany dotyczą głównie przejścia z opalania węglem na paliwa ekologiczne (gazowe i ciekłe) oraz podnoszenie skuteczności oczyszczania spalin.

3.4.2.2 Emisja niska.

Emisja niska obejmuje emisję ze źródeł niezorganizowanych, do których zalicza się głównie paleniska domowe, małe kotłownie, warsztaty rzemieślnicze i rolnicze. Wielkość tej emisji jest trudna do oszacowania: wynosi od kilku do kilkunastu procent na terenach o rozwiniętej sieci ciepłowniczej do kilkudziesięciu procent na obszarach, których nie obejmują centralne systemy ciepłownicze, zwłaszcza na obszarach wiejskich. Szczególnie uciążliwe oddziaływanie na środowisko i warunki życia człowieka emisji niskiej obserwuje się na terenach miejskich, ze względu na koncentrację na niewielkich obszarach dużej liczby emitorów substancji szkodliwych i utrudnione rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń.

Niska emisja zanieczyszczeń znajduje odzwierciedlenie we wzrostach stężeń dwutlenku siarki i pyłu zawieszonego w sezonie grzewczym. Z badań prowadzonych przez Inspekcję Sanitarną i Inspekcję Ochrony Środowiska w Ciburzu wynika, że na terenie powiatu, jak i gminy Skąpe, sezonowe różnice poziomu stężeń, zwłaszcza SO₂, mogą być nawet kilkukrotne.

3.4.2.3 Emisja komunikacyjna.

Obok energetyki do największych źródeł zanieczyszczeń powietrza zaliczana jest komunikacja. W wyniku spalania paliw w silnikach samochodowych do atmosfery przedostają się zanieczyszczenia gazowe: tlenki azotu, tlenek węgla, dwutlenek węgla i węglowodory (szczególnie benzen) oraz pyły zawierające m.in. związki ołowiu, kadmu, niklu i miedzi. Największy wpływ transportu na jakość powietrza ma miejsce w miastach i w rejonach tras komunikacyjnych o dużym natężeniu ruchu.

W Polsce emisja gazów ze źródeł mobilnych wynosi ponad 28% ogólnej emisji tlenku węgla, 42% emisji tlenku azotu i 28% niemetanowych związków organicznych.

Tylko w 2000 r. liczba zarejestrowanych pojazdów i ciągników w województwie lubuskim wzrosła w stosunku do roku poprzedniego o 14,2 %. Na drogach obserwuje się również wzrost ruchu tranzytowego. Województwo lubuskie, ze względu na swoje położenie stanowi obszar tranzytowy dla samochodów przekraczających granicę polsko-niemiecką, łączy również północną część Polski z południem.

3.4.3 Stan sanitarny powietrza atmosferycznego.

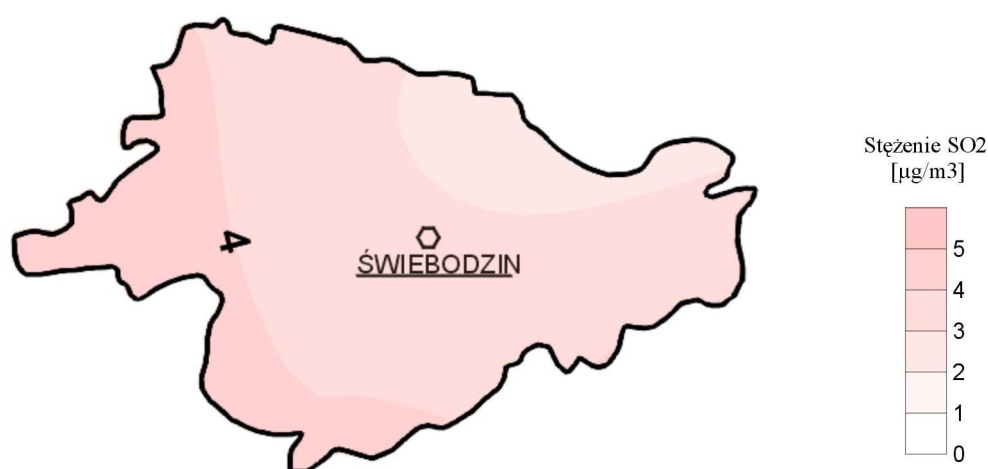
3.4.3.1 Wprowadzenie.

Monitoring jakości powietrza w województwie lubuskim w 2001 roku prowadzony był przez dwie instytucje: Inspekcję Ochrony Środowiska i Inspekcję Sanitarną.

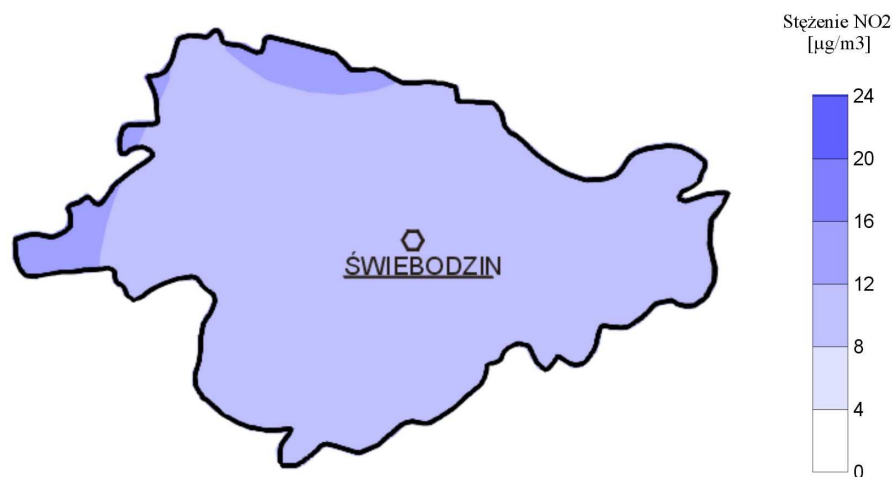
Badania prowadzono w ramach:

- monitoringu krajowego, którego głównym celem jest śledzenie trendów zmian poszczególnych wskaźników jakości środowiska. Sieć monitoringu krajowego tworzą stacje podstawowe i stacje nadzoru ogólnego nad jakością powietrza w miastach. Stacje podstawowe lokalizowane są na terenach miejskich i poza miejskich. Wszystkie wykonują pomiary podstawowych zanieczyszczeń powietrza, tj.: dwutlenku siarki, dwutlenku azotu i pyłu zawieszonego, wybrane prowadzą badania w rozszerzonym zakresie, m.in. o pomiary tlenku węgla i ozonu troposferycznego. Na terenie województwa lubuskiego w 2001 roku w sieci podstawowej pracowały 2 stacje Inspekcji Ochrony Środowiska (w strefie pozamiejskiej – w Uradzie i Chyrczynie) i 3 stacje Inspekcji Sanitarnej (w miastach w Zielonej Górze w Gorzowie wlkp. i Międzyrzeczu). Stacje nadzoru ogólnego nad jakością powietrza w miastach dostarczają informacje o stanie aerosanitarnym miast. Podstawowy zakres badań stacji nadzoru ogólnego obejmuje pomiary: dwutlenku siarki, dwutlenku azotu i pyłu zawieszonego.
- monitoringu regionalnego, który spełnia określone zadania związane z problemami danego regionu. Jako monitoring regionalny prowadzone były badania: w strefie przygranicznej – w celu kontroli stanu zanieczyszczenia powietrza kształtowany oddziaływaniem licznych źródeł emisji położonych na terenie Niemiec, metodami pasywnymi - w celu poszerzenia informacji o jakości powietrza na obszarach nie objętych monitoringiem krajowym.

Badania metodą z pasywnym poborem próbek wykonane były w okresie od lipca 2000 r. do sierpnia 2001 r. w zakresie podstawowych zanieczyszczeń powietrza: dwutlenek siarki i dwutlenek azotu. Stanowiska badawcze zlokalizowane zostały w 89 punktach pomiarowych, na obszarze 41 gmin województwa lubuskiego. Wyniki badań dla powiatu świebodzińskiego przedstawiono w formie graficznej w postaci rozkładu stężeń zanieczyszczeń na obszarze powiatu.

Rys nr 2. Rozkład stężeń dwutlenku siarki w powietrzu na obszarze powiatu świebodzińskiego na podstawie badań metodą pasywną w latach 2000÷2001 (wg WIOŚ).

Rys nr 3. Rozkład stężeń dwutlenku azotu w powietrzu na obszarze powiatu świebodzińskiego podstawie badań metodą pasywną w latach 2000÷2001 (wg WIOŚ).

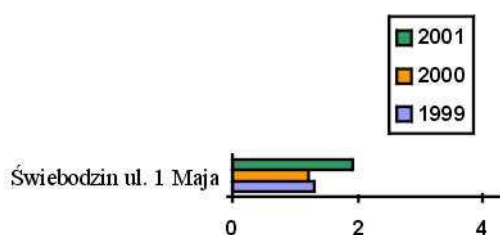
Analizując wyżej przedstawione rozkłady stężeń dwutlenku siarki i dwutlenku azotu należy stwierdzić, że jakość powietrza na obszarze gminy charakteryzuje się niewielkim zróżnicowaniem obszarowym.

Należy jednak podkreślić, że na terenie gminy średnioroczne stężenia zarówno dwutlenku siarki jak i dwutlenku azotu nie przekroczyły obowiązujących wartości dopuszczalnych.

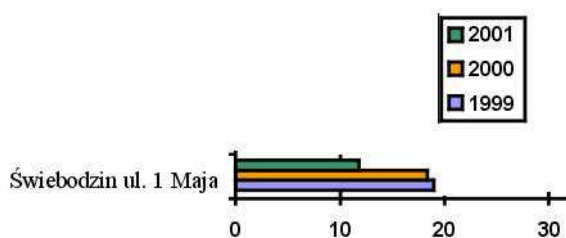
Inspekcja Sanitarna prowadzi badania imisji dwutlenku siarki, dwutlenku azotu i pyłu zawieszonego w Świebodzińskim w 1 punkcie pomiarowym.

Wysokość stężeń dwutlenku siarki i pyłu zawieszonego podlega zróżnicowaniu sezonowemu, znacznie wyższe stężenia występują w sezonie grzewczym. Z tego wynika zatem, że poziom koncentracji obu tych zanieczyszczeń determinowany jest głównie z źródeł energetycznych emisji niskiej.

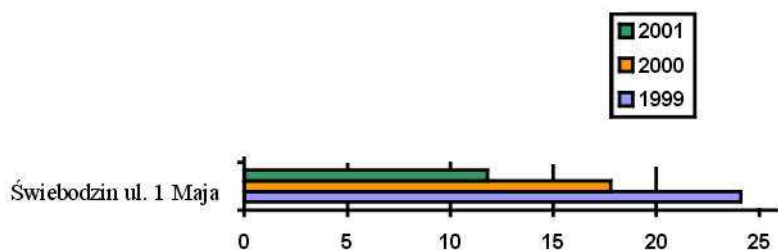
W 2001 roku, w porównaniu do lat ubiegłych, odnotowano spadek stężeń badanych zanieczyszczeń. Tendencje te obrazują rysunki 4 do 6.

Rys nr 4. Porównanie stężeń średniorocznych SO₂ [µg/m³] w latach 1999-2001

Rys nr 5. Porównanie stężeń średniorocznych NO₂ [µg/m³] w latach 1999-2001

Rys nr 6. Porównanie stężeń średniorocznych PM10 [µg/m³] w latach 1999-2001

3.5 Powierzchnia ziemi.

3.5.1 Geologia i geomorfologia

Gmina Skąpe położona jest w obrębie mezoregionu Pojezierze Łagowskie i częściowo Równiny Torzymskiej oraz Doliny Środkowej Odry.

W budowie geologicznej terenu dominują różnoziarniste piaski wodnolodowcowe. We wschodniej części gminy dominują gliny lodowcowe, przeważnie piaszczyste, a także gliny pylaste i piaski gliniaste.

Do występujących tutaj form morfologicznych należy zaliczyć: Niekarzyńską rynną glacialną z torfowiskami i jeziorami w tle, wzgórza kemowe, dolinki wciosowe, jary, równiny sandrowe i zagłębienia bezodpływowe. Brak rozpoznanych i udokumentowanych złóż surowców mineralnych o znaczeniu ponad lokalnym.

Sieć hydrograficzna gminy związana jest głównie z rynnami glacialnymi. System cieków drenujących obszar gminy odwadnia go w kierunku południowym do rzek Odry za pośrednictwem rzeki Ołobok, Gryżyna, Jabłonna. Liczne jeziora, między innymi: Jezioro Niesłysz, Niedźwiedno, Łąkie. Jeziora połączone są ciekami i kanałami w jeden system hydrograficzny.

3.5.2 Walory krajobrazowe i stan ich ochrony.

3.5.2.1 Parki Krajobrazowe.

Najcenniejsze elementy krajobrazu gminy chronione są w granicach Gryżyńskiego Parku Krajobrazowego, którego niewielka część wchodzi w granice gminy.

Park został utworzony w 1996 roku. Zajmuje powierzchnię 2755 ha, otulina obejmuje 20413 ha. Został utworzony w celu ochrony walorów krajobrazowych i przyrodniczych polodowcowej Rynny Gryżyńskiej. Park rozciąga się z północy na południe obejmując rynną pasem szerokości 2-3 km i długości 12,5 km. Występuje tu niezmiernie bogactwo form rzeźby terenu oraz akumulacji polodowcowej. Rynna została wcięta w osady sandrowe na głębokość ok. 30 m. Nachylenie zboczy waha się od 22 do 65 stopni. Zbocza są porozcinane licznymi wąwozami. Bardzo interesujące są warunki hydrograficzne Parku. W Rynnie Gryżyńskiej znajduje się 11 jezior rynnowych o łącznej powierzchni 144 ha, kilkanaście stawów o łącznej powierzchni 109 ha oraz liczne torfowiska. Wielką atrakcją są także źródła zboczowe. Lasy, stanowiące część Puszczy Lubuskiej, zajmują ponad 86% powierzchni Parku. Bór suchy i świeży zajmują połowę powierzchni Parku, bór mieszany świeży i las mieszany 40%, a zaledwie 10% przypada na bory wilgotne i bagienne oraz olsy. Na obszarze Parku znajdują się stanowiska roślin rzadkich i zagrożonych oraz objętych ścisłą ochroną. Do najbardziej interesujących należą gatunki górskie: zanokcica skalna, paprotka zwyczajna, pióropusznik strusi i czworolist pospolity oraz grupa gatunków związanych z podłożem piaszczystym: widłak spłaszczony, pomocnik baldaszkowy, gruszyczki jednostronna i jednokwiatowa, goździki pyszny i piaskowy oraz mikołajek płaskolistny. Na torfowiskach rośnie m.in. nasięźrał pospolity, rosiczki, welnianki, przygielka biała, modrzewnica zwyczajna. Na uwagę zasługują również storczyki oraz rzadkie rośliny wodne – pływacz zwyczajny czy grązel drobny. W lasach Parku występują także duże ssaki. Sporadycznie pojawiają się łos i daniel, natomiast licznie występują wydra i bóbr. Jeziora i stawy stanowią ostoję wielu gatunków ptaków wodnych, a w okolicznych lasach gnieździ się m.in. bielik, bocian czarny i kania ruda.

3.5.2.2 Obszary chronionego krajobrazu.

W roku 2002 opracowano nową koncepcję obszarów chronionego krajobrazu dla województwa lubuskiego, łączącą w jeden system obszary dawnego województwa gorzowskiego i zielonogorskiego. W efekcie różne fragmenty gminy znalazły się w obrębie dwóch obszarów:

Rynna Paklicy i Ołoboku

Celem ochrony jest zachowanie korytarza ekologicznego oraz leśno-polno-jeziornej mozaiki krajobrazowej.

Numer obszaru	13
Nazwa obszaru	Rynna Paklicy i Ołoboku
Powierzchnia	21247,31 ha
Struktura powierzchni wg gmin	Czerwieńsk 691,18 ha, Świebodzin 5473,86 ha, Lubrza 5720,94 ha, Międzyrzecz 4992,86 ha, Skąpe 4357,76 ha, Łagów 10,70 ha
Orientacyjna struktura form użytkowania ziemi	Zabudowania 2,36%, wody 8,42%, lasy 54,65%, grunty rolne 34,57%
Opis granic	Granica obszaru biegnie: od ujścia Paklicy od Obry w Międzyrzeczu na zach. od Paklicy, między rzeką a zabudową miasta, drogą Międzyrzecz-Bukowiec do skraju lasu, skrajem lasu i północnym skrajem wilgotnych łąk ku zach. do szosy Międzyrzecz-Świebodzin, zachodnią granicą Zespołu Przyrodniczo-Krajobrazowego Nietoperek do Nietoperka, omijając od wsch. zabudowę Nietoperka, leśną drogą gruntową Nietoperek - Młyn Szumiąca, drogą do Szumiącej, granicą gminy ku zach. do południowej granicy ZPK Nietoperek, tą granicą do drogi na pn. od Boryszyna, drogą przez Boryszyn i Staropole, ku pd. do skrzyżowania dróg na pn. od Lubrzy, skrajem lasu i drogami polnymi otaczając wilgotne łąki na pn. od Lubrzy i jezioro Goszcza, drogą gruntową Nowa Wioska-Mostki, drogą w kierunku Przełazów aż do skraju lasu przed Przełazami, na zach i pd. skrajem tego lasu do drogi Przełazy-Niedźwiedź, nią na zach. do granicy gminy, granicą na pd. do drogi Niedźwiedź-Węgrzynice, drogą tą do pn skraju Węgrzynic, dalej drogą w kierunku Rokitnicy, drogą brukową i polną do Kalinowa, pd. skrajem lasu do pd. skraju Niesulic, drogami polnymi i leśnymi do drogi Ołobok-Rokitnica, nią 1200m w kierunku Rokitnicy, skrajem lasu i dalej drogą leśną do drogi Rokitnica-Skąpe, drogą Skąpe-Międzyzlesia do wsch. skraju Międzyzlesia, skrajem lasu na wsch i pd od Międzyzlesia, drogą gruntową w kierunku Przetocznic, drogami polnymi i leśnymi 600m na zach. od Przetocznic, drogą równoległą do doliny Ołoboku na pd-zach. i dalej na pd. do drogi między Bródkami a Nietkowicami, otaczając od pd. Zabudowę Bródek, okrążając skrajem lasu bródki od wsch. i pn., drogą gruntową przez las do Przetocznic, szosą Przetocznic-Skąpe, omijając od pn. zabudowę wsi Skąpe, drogą ku pn. do wsi Łąkie, w jej przedłużeniu drogą polną do gospodarstwa rolnego Niedźwiady, drogą na zach. od niego i wsch. od Lubogóry do szosy Ołobok-Świebodzin, nią do granicy miasta Świebodzina, na pn. i zach. otaczając jez. Trzcina do południowego skraju wsi Rozłogi, omijając od zach. zabudowę Rozłogów i od pd. wsi Wilkowo do drogi z Wilkowa nad jez. Niesłysz, drogą tą do ośrodka wypoczynkowego nad tym jeziorem, stąd drogą na pn. do Mostek, omijając od pd. i zach. zabudowę Mostek do linii kolejowej Świebodzin-Rzepin, linią tą na zach do skraju lasu przed Wilkowem, skrajem tym na pn. od Wilkowa do drogi Ługów-Lubrza, granicą gminy do skraju lasu na pn. od Ługowa, skrajem tym i drogą polną do szosy Świebodzin-Międzyrzecz na pn. od Rusinowa, nią na pn. do Jordanowa, skąd drogą gruntową przez las w kierunku m. Brójce, aż do skrzyżowania z drogą biegnącą z Głińska na pn.-wsch. Stąd drogami leśnymi w ogólnym kierunku pn. do skraju lasu k. Wyszana, skrajem tym do drogi biegnącej z Wyszana, drogą do szosy Zbąszyń-Międzyrzecz, przecinając ją i w przedłużeniu dotychczasowego kierunku drogą leśną, dalej ku pn-wsch drogami leśnymi do skraju lasu i granicy gminy w okolicy Janowa, granicą gminy w ogólnym kierunku pn-zach. do załamania skraju lasu na pd-wsch. od Żółwina, drogą gruntową na pd. skraj Żółwina, droga do szosy Bobrowicko-Międzyrzecz i przecinając ją w dotychczasowym kierunku drogą gruntową do Kurznika, drogą w kierunku Międzyrzecza a następnie północną krawędzią doliny Paklicy, między rzeką a zabudową miasta do ujścia Paklicy do Obry.
Cel ochrony	Zachowanie korytarza ekologicznego oraz leśno-polno-jeziornej mozaiki krajobrazowej
Wytyczne do planowania przestrzennego	Ochrona brzegów wód przed zabudową Bezwzględna ochrona terenów podmokłych Ochrona tradycyjnych form przestrzennych zabudowy Ochrona tradycyjnych form architektury Ochrona alei przydrożnych i zarośli śródpolnych Ochrona urozmaiconych fragmentów krajobrazu rolniczego Dopuszczalne i zalecane umiarkowane zalesienia innych fragmentów przestrzeni otwartej
Możliwe kierunki rozwoju	Rekreacja, turystyka zrównoważona, leśnictwo, rolnictwo zrównoważone
Uwagi	Fragmenty w pn. części obszaru znajdują się w granicach proponowanych ostoi siedliskowych Natura 2000
Zakazy proponowane do wprowadzenia	lokalizowania nowych obiektów zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów o ochronie środowiska lokalizacji budownictwa letniskowego poza miejscami wyznaczonymi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, utrzymywania otwartych rowów i zbiorników ściekowych, dokonywania zmian stosunków wodnych, jeśli służą innym celom niż ochrona przyrody i zrównoważone

	wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz gospodarki rybackiej, likwidowania małych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodnoblotnych, wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych, lokalizacji ośrodków chowu, hodowli – posługujących się metodą bezściółkową, likwidowania zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem obiektów związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym,
--	--

Puszcza nad Pliszką

Celem ochrony jest zachowanie krajobrazu wielkiego kompleksu leśnego, dolin rzecznych i związanych z nimi korytarzy ekologicznych.

Numer obszaru	16
Nazwa obszaru	Puszcza Nad Pliszką
Powierzchnia	58118,79 ha
Struktura powierzchni wg gmin	Bytnica 15536,77 ha, Cybinka 6359,95 ha, Krosno Odrz. 3971,03 ha, Maszewo 9364,53 ha Skąpe 136,43 ha, Torzym 14033,50 ha, Łagów 8716,58 ha
Orientacyjna struktura form użytkowania ziemi	Zabudowania 1,12%, wody 2,91%, lasy 80,32%, grunty rolne 15,65%
Opis granic	Granica obszaru biegnie: od mostu na Pliszce na szosie Cybinka-Słubice powyżej Uradu drogą leśną bezpośrednio na pd. od osady Koziczyn, stąd starą linią kolejową do skraju lasu przed Cybinką, na pn od Cybinki skrajem lasu i granicą administracyjną Cybinki do szosy Cybinka-Krosno Odrzańskie, szosą tą do skraju lasu przed Drzeniowem, skrajem lasu na pn. wokół Drzeniowa, drogą gruntową do Rzeczycy, skrajem lasu na pd. od Rzeczycy, drogą Rzeczyca-Trzebiechów do szosy Trzebiechów-Korczyców, nią chwilę na pd. do skraju lasu, drogą gruntową na pd-wsch. na zach. od jez. Trzebiechowskiego do Radomicka, skrajem lasu na pn. od Radomicka do szosy Cybinka-Krosno, którą do Osiecznicy, otaczając od pn i wsch. zabudowę Osiecznicy do dolnego mostu na bieli, drogą w kierunku Bielowa, drogą gruntową od pd. wzniesienia 74,8 m npm. do szosy Krosno-Bielów, 200m nią na północ i drogą gruntową do Łochowic, omijając od pn. zabudowę Łochowic, od wsch. krańca Łochowic drogą leśną do Morska, chwilę drogą gruntową na wschód i dalej drogami leśnymi na pn-wsch i na pn. w okolice Bytnicy Tartaku, gdzie do linii kolejowej Rzepin-Czerwieńsk, 700m nią na pd-wsch i drogą leśną na pd. od krańca jez. Głębockiego, do drogi leśnej Radnica -Smolary Bytnickie, nią do szosy Bytnica-Grabin, przecinając szosę linią oddziałową na pn-zach. do północnego skraju polany wsi Bytnica, w miejscu gdzie skraj lasu przecina szosa Bytnica-Gryżyna, tą szosą 3000m na pn-wsch. do drogi leśnej z kierunku Smolar Bytnickich, drogami leśnymi do granicy Gryżyńskiego Parku Krajobrazowego, nią do wschodniego skraju lasu między Gryżyną a Wędrzycami, skrajem lasu na pn. od Wędrzyc i Błoni do drogi z Wędrzyc do Niedźwiedzia, drogą tą do Niedźwiedzia, omijając od zach. zabudowę Niedźwiedzia i dalej w przedłużeniu tego samego kierunku do Toporowa, skrajem lasu omijając od zach. Toporów, wschodnim skraje pasma lasu, powyżej skarpy terenowej, a potem drogą leśną w przedłużeniu tego kierunku do granicy Łagowskiego Parku Krajobrazowego, tą granicą do drogi z Koryt do Jemiołowa, tą drogą do skraju lasu przed Korytami, omijając skrajem lasu Koryta od pd., do drogi wybiegającej z Koryt do stacji PKP Drzewce, tą drogą do skrzyżowania dróg w lesie 900m przed torami kolejowymi, drogą leśną w ogólnym kierunku pn-zach., a potem w tym samym kierunku skrajem lasu do Torzymia, omijając od pd. skrajem lasu zabudowę Torzymia, skrajem doliny Ilanki do mostu na Ilance w Torzymiu, przecinając Ilankę, skrajem doliny Ilanki obok siedziby nadleśnictwa, omijając od pd. zabudowę Torzymia do linii kolejowej Torzym-Rzepin, linią tą, północnym skrajem lasu i znowu linią kolejową do szosy Świebodzin-Świecko przed Boczowem, nią 1,5 km i drogą polną na pd. do drogi Boczków-Garbicz, nią do Garbicza otaczając go od zach., drogą gruntową Garbiczy-Gądków Mały do skrzyżowania z drogą gruntową Mierczany-Gądków Wielki, nią do północnego skraju Gądkowa Wielkiego, skrajem lasu wokół Gądkowa Wielkiego od wsch. do linii kolejowej Czerwieńsk-Rzepin, nią do przejazdu kolejowego w Gądkowie, stąd drogą gruntową ku zachodowi, do podnóża wzniesienia Wina Góra, otaczając je skrajem lasu od północy, północnym skrajem lasu do drogi Bargów-Radzików, drogami leśnymi otaczając od pd i zach. Radzików do drogi Radzików-Maczków, nią do skrzyżowania dróg leśnych w Trzęsiegłowie w okolicy jez. Sapno, skąd drogą w kierunku Uradu do szosy Cybinka-Świecko i punktu początkowego.
Cel ochrony	Zachowanie krajobrazu wielkiego kompleksu leśnego, dolin rzecznych i związanych z nimi korytarzy ekologicznych
Wytyczne do planowania przestrzennego	Ochrona przestrzeni otwartej przed zabudową i zalesianiem Ochrona brzegów wód przed zalesianiem Bezwzględna ochrona terenów podmokłych Ochrona tradycyjnych przestrzennych form osadnictwa Ochrona funkcjonujących kompleksów stawów Ochrona tradycyjnych form architektury

	Rzeka Pliszka: ochrona naturalności koryta i doliny; nie regulować, nie lokalizować elektrowni wodnych
Możliwe kierunki rozwoju	Leśnictwo, turystyka zrównoważona, agroturystyka, hyloturystyka, rolnictwo zrównoważone wspierane programami rolnośrodowiskowymi
Uwagi	Dolina Pliszki jest proponowana jako ostoja siedliskowa Natura 2000
Zakazy proponowane do wprowadzenia	lokalizowania nowych obiektów zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów o ochronie środowiska lokalizacji budownictwa letniskowego poza miejscami wyznaczonymi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, utrzymywania otwartych rowów i zbiorników ściekowych, dokonywania zmian stosunków wodnych, jeśli służą innym celom niż ochrona przyrody i zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz gospodarki rybnej, likwidowania małych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodnoblotnych, wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych, lokalizacji ośrodków chowu, hodowli - posługujących się metodą bezściółkową, organizowania rajdów motorowych i samochodowych oraz pokazów lotów akrobacyjnych, likwidowania zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem obiektów związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym

3.5.2.3 Użytki ekologiczne.

Na terenie gminy utworzono dotychczas 3 użytki ekologiczne, w porównaniu z innymi obszarami oraz z intencją ustawodawcy, aby forma ta była masową formą ochrony przyrody, zarówno liczbą, jak i powierzchnią utworzonych użytków jest wysoce niewystarczająca.

“W dolinie Jabłonnej” – gmina Skąpe, nr rejestru 255, powierzchnia 0,80 ha, dz. nr 61/2L (0,42 ha) i 61/1L (pow. 0,38 ha), obręb ewidencyjny m. Pałck, własność Skarbu Państwa w zarządzie Nadleśnictwa Sulechów. Dz. Urz. Woj. Lub. nr 44 z dnia 19.04.2002r. Rozp. nr 5 Wojewody Lub. z dnia 25.03.2002r.

“Bagno w Olszynach” – gmina Skąpe, nr rejestru 256, powierzchnia 6,02 ha, dz. nr 55/6L (pow. 1,55 ha), 56L (4,47 ha), obręb ewidencyjny m. Pałck, własność Skarbu Państwa w zarządzie Nadleśnictwa Sulechów. Dz. Urz. Woj. Lub. nr 44 z dnia 19.04.2002r. Rozp. nr 5 Wojewody Lub. z dnia 25.03.2002r.

“Szlak wydry” – gmina Skąpe, nr rejestru 257, powierzchnia 7,24 ha, dz. nr 196/1L (pow. 0,82 ha), 196/2L (0,75 ha), 197/2L (1,09 ha), 198/1L (0,72 ha), 198/2L (2,09 ha), 197/1L (1,05 ha), 198/4L (0,02 ha), 198/3L (0,70 ha), obręb ewidencyjny m. Pałck, własność Skarbu Państwa w zarządzie Nadleśnictwa Sulechów. Dz. Urz. Woj. Lub. nr 44 z dnia 19.04.2002r. Rozp. nr 5 Wojewody Lub. z dnia 25.03.2002r.

3.5.2.4 Pomniki przyrody.

W granicach gminy znajduje się 9 pomników przyrody. Stanowią je pojedyncze drzewa. Na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody prowadzona jest obecnie weryfikacja stanu pomników przyrody. Wykaz istniejących pomników przyrody przedstawia poniższe zestawienie:

1. Jesion, obwód 441 cm, wysokość 25 m, Niekarzyn, przy boisku szkolnym.
2. Wiąz, obwód 353 cm, wysokość 22 m, Niekarzyn, przy boisku szkolnym.
3. Klon jawor, obwód 380 cm, wysokość 23 m, Niekarzyn, Nadleśnictwo Sulechów, leśnictwo Mazów, oddz. 55 h.
4. Olsza czarna, obwód 320 cm, wysokość 30 m, park w Niekarzynie.
5. Dąb szypułkowy, obwód 385 cm, wysokość 24 m, Pałck, Nadleśnictwo Sulechów, leśnictwo Mazów, oddz. 57f.
6. Wiąz pospolity, obwód 350 cm, wysokość 25 m, Nadleśnictwo Sulechów, leśnictwo Przetoczna, oddz. 193b.
7. Buk pospolity, obwód 370 cm, wysokość 26 m, Nadleśnictwo Sulechów, leśnictwo Przetoczna, oddz. 118 g.
8. Buk zwyczajny, obwód 460 cm, wysokość 20 m, 300 m przed Niekarzynem od strony Kempka.
9. Dąb szypułkowy, obwód 510 cm, wysokość 25 m, Łąkie.

3.5.3 Struktura użytkowania gruntów.

3.5.3.1 Charakterystyka i ochrona gleb – stan aktualny.

Gleby powstały z osadów polodowcowych i holocenijskich. Obszary o uboższych glebach, najczęściej wytworzonych z piasków, lub na terenach o znacznych spadkach, porastają lasy, gleby żyzniejsze wykorzystywane są w większości jako grunty rolne.

Wg danych na temat użytkowanie gruntów przy powierzchni gminy ogółem – 18 100 ha, użytki rolne stanowią 7891,6 ha, lasy i grunty leśne 8760,4 ha, natomiast nieużytki 1448 ha.

W lasach przeważają gleby bielcowe kwaśne lub skrytobielcowe świeże, wytworzone z piasków i żwirów polodowcowych, przede wszystkim piasków luźnych i słabogliniastych.

Na terenach rolniczych największe powierzchnie zajmują gleby zajęte przez grunty orne. Ponad 2/3 powierzchni zajmują gleby dobre (II - IV klasa bonitacji), wśród nich dominują gleby klas IIIB i IVA. Podobnie większość użytków zielonych znajduje się w III i IV klasie bonitacyjnej.

Na terenie gminy, poza niewielkimi, nieznaczącymi powierzchniami wzdłuż szlaków komunikacyjnych, na obszarach zurbanizowanych oraz miejscach gromadzenia nawozów stałych, nie występują gleby zdegradowane przez oddziaływanie przemysłowe lub inne. Na podkreślenie zasługuje natomiast zaznaczający się w ostatnich latach niedobór wody. Prawie 60% gleb jest okresowo lub stale przesuszonych. Podobnie prawie 60% powierzchni zajmują gleby kwaśne i bardzo kwaśne. Niska jest również zasobność magnezu. Ogólnie bonitacja gleb gminy w porównaniu z gminami sąsiednimi jest jednak stosunkowo wysoka.

3.5.4 Charakterystyka wybranych elementów działalności w środowisku przyrodniczym.

3.5.4.1 Leśnictwo i gospodarka zadrzewieniami.

Prawie cały obszar gminy leży w granicach Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Zielonej Górze, wchodząc zasadniczo w skład Nadleśnictwa Świebodzin. Niewielkie fragmenty gminy wchodzą w skład gruntów Nadleśnictw Bytnica i Sulechów.

W związku z tym, że ponad 90% powierzchni gminy zajmuje Nadleśnictwo Świebodzin, charakterystykę gospodarki leśnej oparto na danych z tego właśnie Nadleśnictwa.

Charakter lasów najlepiej odzwierciedla skład gatunkowy oraz wiek drzewostanów. Układ gatunków lasotwórczych w Nadl. Świebodzin przedstawia się następująco: sosna – 85,1%, świerk – 0,8%, modrzew – 0,5%, inne iglaste 0,1%, buk – 3,0%, dąb – 3,0%, brzoza – 5,0%, olsza – 2,0%, inne liściaste – 0,5%. Łącznie gatunki iglaste stanowią więc aż 86,5%, liściaste zaledwie 13,5%. O wartości przyrodniczej lasów świadczyć może także udział obszarów podmokłych. W Nadl. Świebodzin lasy na siedliskach wilgotnych i podmokłych zajmują 484 ha, natomiast różnego typu bagna, moczary i torfowiska – 142 ha, co jest wartością stosunkowo niską.

Podany powyżej skład drzewostanów zdecydowanie nie odpowiada charakterowi siedlisk leśnych. W Nadl. Świebodzin wg stanu na dzień 1.01.98 procentowy udział siedlisk według typów siedliskowych lasu przedstawia się następująco: bór mieszany świeży – 48%, las mieszany świeży – 23%, bór świeży – 15%, las świeży – 11%, las wilgotny – 2%, ols jesionowy 1,5%, pozostałe – 0,7%. Siedliska borowe zajmują – 62,1% powierzchni, lasowe 36,1%, olsy – 1,7%. Siedliska, na których powinny dominować drzewostany liściaste zajmują więc prawie 39% powierzchni Nadleśnictwa, natomiast drzewostany liściaste, jak podano powyżej to zaledwie 13,5% jego powierzchni. Na 2/3 potencjalnych bogatych siedlisk lasowych występują więc drzewostany iglaste, niezgodne z siedliskiem. Stan taki jest oczywiście efektem gospodarki leśnej w minionych okresach, między innymi także faktu, że 32% powierzchni lasów Nadleśnictwa Świebodzin położona jest na gruntach porolnych. Drugą składową charakterystyki lasów jest wiek drzewostanów. W Nadl. Świebodzin drzewostany w I klasie wieku, a więc do wieku 20 lat, zajmują 11% powierzchni, w II klasie wieku – 30%, w III kl. – 22%, w IV kl. – 18%, w V – 13%, w klasie VI i starszych, a więc ponad 100 letnie – 6.

Lasy znacznej części gminy, egzystujące na słabych siedliskach, w warunkach sztucznych monokultur sosnowych i stosunkowo niskim (średnia poniżej 50 lat) wiekiem drzewostanów cechuje znaczna podatność na zagrożenia ze strony owadów, przede wszystkim brudnicy mniszki *Lymantria monacha*, ale lokalnie także strzygoni choinówki *Panolis flammea*, barczatki sosnowki *Dendrolimus pini*, przyplaszczka granatka *Phaenops cyanea* i boreczników *Diprioninae*. Prawie corocznie na terenie gminy prowadzi się zwalczanie owadów, najczęściej w formie oprysków prowadzonych z samolotu.

Plan pozyskania drewna dla Nadleśnictwa Świebodzin na lata 1998 - 2007 zakłada etet 789.731 m³ w tym użytków rębnych - 365.921 m³, porzedrębnych 421.072 m³. Średnie roczne pozyskanie z 5 ostatnich lat wynosiło 72.618, stanowiąc 92% etatu.

3.5.4.2 Łowiectwo.

Gospodarka łowiecka na terenie gminy prowadzona jest przez koła łowieckie PZŁ oraz nadleśnictwa, w ramach obwodów wyłączonych.

Stany zwierzyny utrzymywane są sztucznie i są wypadkową potrzeb gospodarki łowieckiej oraz szkód wyrządzanych przez zwierzynę w lasach i gruntach rolnych.

Przykładowe stany zwierzyny w Nadl Świebodzin (wiosna 2001) wynosiły: jeleni – 329 (w tym byki – 162), sarna – 1616 (w tym rogacze – 658), dzik – 681, dzniel 9. W granicach Nadleśnictwa funkcjonuje 8 obwodów dzierżawionych i 2 wyłączone. Docelowo planuje się utrzymanie stanów sarny i dzika na aktualnym poziomie, natomiast zmniejszenie liczebności jelenia do 200 szt.

3.5.5 Zasoby kopalin.

Na terenie gminy nie ma większych złóż surowców mineralnych. W okolicy Radoszyna eksploatowane jest złożo ropy naftowej o wydajności ok. 20 ton na dobę. Ropie towarzyszy gaz, który jest w znacznym stopniu zasiarczony i nie jest eksploatowany.

W tabeli nr 4 przedstawiono strukturę gruntów zdegradowanych wymagających rekultywacji.

Tabela nr 4. Struktura gruntów zdegradowanych wymagających rekultywacji.

Gmina	ha	%
Skąpe	4,16	6,2
Powiat	66,73	100,0

3.6 Hałas.

Hałas jest jedną z najpowszechniejszych uciążliwości, z jaką spotykają się ludzie mieszkający przede wszystkim w aglomeracjach miejskich. Ostatnie badania wskazują na poszerzanie się obszarów o niekorzystnym klimacie akustycznym. Dane literaturowe mówią, że około 1/3 mieszkańców Polski narażona jest na ponadnormatywny hałas.

Głównymi sprawcami hałasu są:

- komunikacja (drogowa, kolejowa),
- przemysł.

3.6.1 Źródła hałasu.

3.6.1.1 Hałas komunikacyjny.

Głównym źródłem hałasu w gminie jest ruch komunikacyjny. Na terenie gminy nie prowadzono badań hałasu komunikacyjnego.

Uciążliwości związane z emisją hałasu przemysłowego występują okresowo i związane są z obiektami reprezentującymi przemysł budowlany, drzewny i spożywczy.

3.7 Pola elektromagnetyczne.

W gminie nie prowadzono badań dotyczących oddziaływania pól elektromagnetycznych. Pola elektromagnetyczne, na które są bezpośrednio narażone organizmy żywe, wg obecnego stanu wiedzy są czynnikiem o znikomej szkodliwości. Na obszarze gminy znajdują się potencjalne źródła pól elektromagnetycznych i należą do nich 3 stacje telefonii komórkowej. Lokalizację stacji telefonii komórkowej zestawiono w tabeli nr 5.

Tabela nr 5. Lokalizacja stacji telefonii komórkowej na terenie gminy.

Sieć	Lokalizacja
Plus GSM	Niesulice, maszt własny przy wylocie na Ołobok
Plus GSM	Przetocznica, maszt własny (wg oficjalnych danych Plusa - Skąpe)
Era	Skąpe, maszt własny

Zagadnienia ochrony ludzi i środowiska przed polami elektromagnetycznymi są uregulowane przepisami bezpieczeństwa i higieny pracy, prawa budowlanego, prawa ochrony środowiska, zagospodarowania przestrzennego i przepisami sanitarnymi.

3.8 Awarie przemysłowe.

Awaryjne przemysłowe to zdarzenia powstałe podczas procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu materiałów niebezpiecznych, w wyniku których może dojść do zagrożenia życia lub zdrowia człowieka, albo zagrożenia środowiska.

Do najważniejszych instalacji stwarzających potencjalne zagrożenie w gminie należy instalacja wydobywania ropy naftowej w Radoszynie.

Statystycznie corocznie w województwie lubuskim dochodzi do kilkunastu zdarzeń, których skutki mogą stwarzać zagrożenie dla człowieka i środowiska. W latach 1999 - 2001 na terenie województwa doszło do 32 awarii lub innych potencjalnie niebezpiecznych zdarzeń. Źródłem największej liczby zagrożeń był transport drogowy materiałów niebezpiecznych (udział 39%), magazynowanie materiałów niebezpiecznych i transport kolejowy materiałów (udział po 19%), transport wodny był przyczyną 10% zdarzeń.

3.9 Najważniejsze kierunki ochrony środowiska w gminie.

3.9.1 Zagrożenia środowiska.

Zagrożenia środowiska mogą mieć charakter naturalny lub antropogeniczny. Rodzaj i intensywność zagrożeń jest ściśle związana ze specyfiką danego obszaru, tj. rozwojem gospodarczym w powiązaniu z warunkami fizyczno - geograficznymi.

Zagrożenia naturalne

Na terenie gminy zagrożenia naturalne związane ze zjawiskami meteorologicznymi i hydrologicznymi nie stanowią większego niebezpieczeństwa. Najpoważniejszym zagrożeniem jest susza glebowa, która powoduje wzrost zagrożenia pożarowego terenów leśnych. Na terenie gminy nie występuje zagrożenie powodziowe.

Zagrożeniem naturalnym gruntów rolnych i leśnych jest erozja. Na terenie gminy zagrożenie gruntów wodną erozją powierzchniową i erozją wąwozową jest niewielkie.

Zagrożenia antropogeniczne

Mieszkalnictwo

Głównymi zagrożeniami związanymi z mieszkalnictwem na terenie gminy są:

- Ścieki komunalne.
- Odpady komunalne.
- Niska emisja zanieczyszczeń powietrza.

Transport i Komunikacja

Podstawowe zagrożenia powodowane przez system transportowo – komunikacyjny są związane z emisją zanieczyszczeń powietrza i emisją hałasu, a także występowaniem związanych z transportem nadzwyczajnych zagrożeń dla środowiska.

Gospodarka

Gospodarka stanowi źródło zagrożeń dla środowiska powodowane przez emisje ścieków, odpadów, zanieczyszczeń powietrza, hałasu i wibracji. Jej presja na środowisko powodowana jest także wykorzystaniem zasobów naturalnych i powierzchni ziemi, a także występowaniem awarii przemysłowych.

Turystyka i rekreacja.

Niemonitorowany rozwój turystyki i rekreacji może powodować niszczenie obszarów cennych przyrodniczo oraz stanowi zagrożenie środowiska związane z brakiem infrastruktury zabezpieczającej przed zanieczyszczeniem środowiska (kanalizacja i oczyszczanie ścieków) oraz nadmierną liczbą turystów (w tym zmotoryzowanych).

Rolnictwo

Rolnictwo jest potencjalnym źródłem zanieczyszczeń obszarowych, odpadów niebezpiecznych (pozostałości po środkach ochrony roślin) będących głównym zagrożeniem dla wód powierzchniowych i podziemnych. Istotnym zagrożeniem mogą być fermy hodowlane i stawy rybne.

Rozwój rolnictwa intensywnego wiąże się ze sztucznym nawadnianiem (dużym poborem wody) i silnym nawożeniem. Czynniki te ułatwiają migrację biogenów do wód podziemnych.

3.9.2 Priorytety ochrony środowiska.

Na podstawie analizy istniejącego stanu środowiska można określić najważniejsze priorytety ochrony środowiska na terenie gminy do roku 2011:

Ochrona wód:

1. Poprawa gospodarki wodno-ściekowej, zwłaszcza na obszarach wiejskich.
2. Ograniczanie emisji zanieczyszczeń obszarowych.
3. Ochrona zlewni rzek gminy.
4. Ochrona zlewni jezior.

Ochrona powietrza atmosferycznego:

1. Zmniejszenie emisji niskiej.
2. Ograniczanie emisji przemysłowej.

Ochrona przed hałasem

1. Zapobieganie oddziaływaniu hałasu na człowieka i środowisko.

Ochrona przyrody

1. Wdrożenie systemu NATURA 2000.
2. Ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych.

Ochrona powierzchni ziemi

1. Rekultywacja wyrobisk poeksploatacyjnych.
2. Rewitalizacja terenów zdegradowanych.

Inne działania proekologiczne

1. Intensyfikacja edukacji ekologicznej mieszkańców.
2. Promowanie wdrażania systemów zarządzania środowiskowego.
3. Uwzględnianie w programach sektorowych zagadnień ochrony środowiska (np. w rozwoju transportu, rozwoju turystyki, itd.).

4 PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY SKAPE NA LATA 2004 -2011.

Zasadą przyjętą w "Programie ochrony środowiska dla gminy Skape", jest zasada zrównoważonego rozwoju, umożliwiająca harmonizację rozwoju gospodarczego i społecznego z ochroną walorów środowiskowych.

Gminne priorytety w zakresie ochrony środowiska, określono na podstawie nadrzędnych programów ochrony środowiska [20, 24] oraz „Strategia rozwoju społeczno – gospodarczego gminy Skape do 2010 r.” [36], które to opracowania zawierają cele ekologiczne do 2011 roku i kierunki działań w zakresie:

- poprawy jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego,
- ochrony dziedzictwa przyrodniczego i racjonalnego użytkowania zasobów przyrody,
- zrównoważonego wykorzystania materiałów, wody i energii,
- zadań systemowych: włączanie aspektów ekologicznych do polityk sektorowych, aktywizacja rynku do działań na rzecz ochrony środowiska, edukacja ekologiczna.

4.1 Nadrzędny cel.

Nadrzędny cel "Programu ochrony środowiska gminy Skape" można sformułować następująco:

Zrównoważony rozwój gminy, w którym ochrona środowiska ma znaczący wpływ na charakter regionu i równocześnie wspiera jego rozwój gospodarczy i społeczny

Cel ten jest zgodny z celami głównymi „Strategii rozwoju powiatu świebodzińskiego” [32], które wraz z celami operacyjnymi zostały zaadaptowane dla potrzeb programu ochrony środowiska.

4.2 Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

Strategicznym celem polityki ekologicznej państwa, na tle przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, w odniesieniu do związków środowiska ze zdrowiem jest zapobieganie zagrożeniom zdrowia w środowisku i ograniczenie ryzyka dla zdrowia wynikającego z narażenia na szkodliwe dla zdrowia czynniki środowiskowe. Realizacja polityki ekologicznej powinna doprowadzić do zwiększenia bezpieczeństwa ekologicznego społeczeństwa. Osiągnięcia tego celu trzeba dokonać przez działania systemowe obejmujące identyfikację potencjalnych i rzeczywistych zagrożeń zdrowia w środowisku, ocenę narażenia i ryzyka zdrowotnego oraz egzekwowanie przepisów dotyczących kontroli szkodliwych dla zdrowia emisji do środowiska. Podstawowym narzędziem realizacji polityki ekologicznej państwa odnoszącej się do relacji pomiędzy środowiskiem i zdrowiem są zdrowotne kryteria jakości środowiska.

4.2.1 Jakość wód.

4.2.1.1 Cel średniookresowy do 2011 roku

Osiągnięcie i ochrona dobrego stanu ekologicznego wód tak pod względem jakościowym jak i ilościowym, przy równoczesnej możliwości korzystania z wód w celach użytkowych.

Cel podany powyżej oznacza (Prawo wodne z dnia 18 lipca 2001 r., art. 2. ust. 1), że wody powierzchniowe i podziemne powinny pozostawać w stanie ukształtowanym przez przyrodę i jednocześnie, na wyznaczonych odcinkach lub akwenach, być przydatne do:

- wykorzystania w zbiorowym zaopatrzeniu w wodę do picia,
- celów kąpielowych,
- bytowania ryb łososiowatych lub przynajmniej karpowatych, spełniając także odpowiednie wymagania na obszarach chronionych.

Przyjęte wspólne dla Unii Europejskiej regulacje prawa w zakresie gospodarki wodno-ściekowej zawarte są w następujących dyrektywach:

- Dyrektywa Rady 91/271/EWG w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych,
- Dyrektywa Rady 93/481/EWG dotycząca formularzy dla prezentowania narodowych programów przewidzianych w Art.17 Dyrektywy Rady 91/271/EWG,
- Dyrektywa Rady 76/464/EWG w sprawie odprowadzania niebezpiecznych substancji do wody, oraz dyrektywy „córki” 82/176, 83/515, 84/156, 84/491, 86/280, 88/347, 90/415,
- Dyrektywa Rady 91/676/EWG w sprawie azotanów,
- Dyrektywa Rady 75/440/EWG w sprawie wymaganej jakości wód powierzchniowych przeznaczonych do pobierania wody pitnej w krajach członkowskich,
- Dyrektywa Rady 80/778/EWG w sprawie jakości wody przeznaczonej do picia,
- Dyrektywa Rady 98/83/WE w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, uzupełniająca i zastępująca dyrektywę 80/778/EWG
- Dyrektywa Rady 76/160 dotycząca jakości wody w kąpieliskach,
- Dyrektywa Rady 77/795 ustanawiająca wspólną procedurę wymiany informacji na temat jakości wód powierzchniowych w Unii,
- Dyrektywa Rady 79/869/EWG dotycząca metod badań i częstotliwości analiz wód powierzchniowych przeznaczonych do poboru wody pitnej w krajach członkowskich.
- Dyrektywa Rady 80/68/EWG w sprawie ochrony wód podziemnych przed zanieczyszczeniem powodowanym przez niektóre substancje niebezpieczne,
- Dyrektywa Rady 78/659/EWG w sprawie jakości wód wymagających ochrony dla podtrzymania życia ryb,
- Dyrektywa Rady 79/923/EWG w sprawie jakości wód wymaganych dla hodowli skorupiaków i mięczaków.

Pozostałe obszary związane z gospodarką wodno-ściekową nie ujęte w powyższych dyrektywach, państwa członkowskie normują na poziomie krajowym.

W Polsce sprawy związane z ochroną środowiska w zakresie gospodarki wodno-ściekowej regulują następujące ustawy:

- Ustawa Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r.,
- Ustawa Prawo wodne z dnia 18 lipca 2001 r.,
- Ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków z dnia 7 czerwca 2001 r.,
- Ustawa o Inspekcji Ochrony Środowiska z dnia 20 lipca 1991 r.,
- Ustawa o odpadach z dnia 27 kwietnia 2001 r.,
- Ustawa Prawo budowlane z dnia 7 lipca 1994 r.,

Podstawowym aktem prawnym regulującym sprawy w dziedzinie gospodarki wodno-ściekowej jest ustawa z dnia 18 lipca 2001 - Prawo Wodne.

Ustawa reguluje gospodarowanie wodami zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności kształtowanie i ochronę zasobów wodnych, korzystanie z wód oraz zarządzanie wodami.

Wody podlegają ochronie niezależnie od tego, czyją stanowią własność. Ochrona wód polega w szczególności na:

- unikaniu, eliminacji i ograniczaniu zanieczyszczenia wód, w szczególności zanieczyszczeniami substancjami szczególnie szkodliwymi dla środowiska wodnego,
- zapobieganiu niekorzystnym zmianom naturalnych przepływów wody albo naturalnych poziomów zwierciadła wody.

Ustawa nakazuje, aby aglomeracje o równoważnej liczbie mieszkańców powyżej 2000 były wyposażone w sieci kanalizacyjne dla ścieków komunalnych zakończone oczyszczalniami ścieków (art. 43 ustawy). Zapis powyższy jest implementacją dyrektywy Rady nr 91/271/EWG i w negocjacjach stowarzyszeniowych Polska uzyskała 10 letni okres przejściowy (do 31.12. 2015r.) na dostosowanie do tego wymogu.

W miejscach, gdzie budowa systemów kanalizacyjnych nie przyniosłaby korzyści dla środowiska lub powodowałyby nadmierne koszty, należy stosować systemy indywidualne lub inne rozwiązania (art. 42 ustawy).

Produkcję rolną należy prowadzić w sposób ograniczający i zapobiegający zanieczyszczaniu wód związkami azotu pochodzącymi ze źródeł rolniczych. Należy upowszechniać dobre praktyki rolnicze, w szczególności na drodze organizowania szkoleń dla rolników (art. 47 ustawy).

Szczególnej ochronie podlegają zasoby wód podziemnych, ustawa nakazuje, aby wody podziemne były wykorzystywane przede wszystkim do:

- zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia oraz na cele socjalno-bytowe,
- na potrzeby produkcji artykułów żywnościowych oraz farmaceutycznych.

W zakresie ochrony przed powodzią i suszą obowiązek ten ciąży na organach administracji rządowej i samorządowej (art. 81).

Problematykę wodno-ściekową reguluje również ustawa Prawo ochrony środowiska oraz ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków.

4.2.1.2 Kierunki działań do 2011 roku

ZAOPATRZENIE W WODĘ

Kierunki działań do 2011 roku:

- Budowa i modernizacja sieci wodociągowej.

Planowane działania inwestycyjne na lata 2004 - 2007

	<i>Przedsięwzięcie</i>	<i>Budowa sieci wodociągowej w Skąpem</i>				
	Jednostki realizujące	UG Skąpe				
1	Koszty w latach 2004 – 2007 (w tys. PLN)	2004	2005	2006	2007	razem
		358				358
	Źródła finansowania	Środki własne, SAPARD				
	<i>Przedsięwzięcie</i>	<i>Budowa sieci wodociągowej w Pałcku</i>				
	Jednostki realizujące	UG Skąpe				
2	Koszty w latach 2004 – 2007 (w tys. PLN)	2004	2005	2006	2007	razem
		1 618	127	232		1 977
	Źródła finansowania	Środki własne, ZPORR, Środki Pomocowe				
	<i>Przedsięwzięcie</i>	<i>Budowa sieci wodociągowej w Niesulicach</i>				
	Jednostki realizujące	UG Skąpe				
3	Koszty w latach 2004 – 2007 (w tys. PLN)	2004	2005	2006	2007	razem
			20	440	440	900
	Źródła finansowania	Środki własne, ZPORR, Środki Pomocowe				
<i>koszty inwestycyjne</i>		<i>- 3 235 tys. PLN</i>				

GOSPODARKA ŚCIEKOWA

Sektor komunalny

Zgodnie z „Wieloletnim planem inwestycyjnym gminy na lata 2004 – 2006” [40] na terenie gminy realizowane będzie I etap realizacji gospodarki ściekowej w gminie, który obejmował będzie:

- kanalizację miejscowości Międzyzlesie,
- przesył ścieków z miejscowości Międzyzlesie do miejscowości Cibórz,
- kanalizację miejscowości Ołobok,
- oczyszczalnię ścieków w miejscowości Ołobok (wariant I) lub przesył ścieków z miejscowości Ołobok do miejscowości Borów w gminie Świebodzin (wariant II),
- kanalizację miejscowości Niesulice,
- przesył ścieków z miejscowości Niesulice do oczyszczalni ścieków w miejscowości Ołobok,
- kanalizacja miejscowości Łąkie,
- przesył ścieków z miejscowości Łąkie do miejscowości Ołobok.

Na terenach gdzie nieekonomiczne jest budowanie sieci kanalizacyjnej, należy planować budowę małych oczyszczalni przydomowych, lub pozostanie przy dobrze funkcjonujących szambach szczelnych opróżnianych taborem asenizacyjnym. Szczególnie dotyczy to terenów o silnie rozproszonym osadnictwie i urozmaiconej morfologii.

Planowane działania inwestycyjne na lata 2004 - 2007

1	Przedsięwzięcie	Budowa sieci kanalizacyjnej w gminie Skąpe				
	Jednostki realizujące	UG Skąpe				
	Koszty w latach 2004 – 2007 (w tys. PLN)	2004	2005	2006	2007	razem
	Źródła finansowania	Środki własne, środki pomocowe				
koszty inwestycyjne		- 13 310 tys. PLN				

Kierunki działań do 2011 roku:

- Budowa, rozbudowa i systematyczna modernizacja sieci kanalizacyjnej,
- Budowa i modernizacja gminnych oczyszczalni ścieków,
- Optymalizacja wykorzystania istniejących oczyszczalni ścieków,
- Budowa oczyszczalni przydomowych.

PRZEMYSŁ

Na terenie gminy o wielkości ładunku zanieczyszczeń ze źródeł przemysłowych wprowadzanych do wód powierzchniowych decydują zakłady przetwórstwa rolno-spożywczego.

W gminie Skąpe nie ma przemysłu. Działają stosunkowo niewielkie zakłady o profilu stolarsko-meblarskim i jedna kopalnia ropy naftowej, obejmująca pojedynczy szyb wydobywczy. Rozwinięty jest sektor rolnictwa. Ponadto funkcjonują przedsiębiorstwa o charakterze usługowym. Istotne znaczenie dla gospodarki regionu ma jego atrakcyjność turystyczna i związany z tym ruch turystyczny.

Polityka Ekologiczna Państwa wymaga zmniejszenia wodochłonności produkcji w okresie 1990-2010 o 50% (w przeliczeniu na PKB i wartość sprzedaną w przemyśle). W terminie do 2004 roku do statystyki publicznej zostaną wprowadzone wskaźniki zużycia wody i określony zakres i sposób ich wykorzystania.

Większość zakładów w gminie pobiera wodę z wodociągów lub własnych ujęć podziemnych.

Kierunki działań do 2011 roku:

- Wspieranie i egzekwowanie od zakładów realizacji programów racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej.
- Minimalizacja wykorzystania wód podziemnych z ujęć własnych i wody wodociągowej do celów przemysłowych.
- Budowa systemów podczyszczających wzdłuż modernizowanych i nowo powstających dróg.

ROLNICTWO

Istotnym zagadnieniem jest ochrona zasobów wodnych z tytułu działalności rolniczej. W wyniku przemian w rolnictwie prowadzących do wzrostu intensywności i koncentracji produkcji rolnej może nastąpić wzrost zanieczyszczeń środowiska z tytułu rolnictwa.

Głównie chodzi tu o przenikanie do wód gruntowych związków azotu i fosforu (powodujące eutrofizację wód powierzchniowych) oraz pozostałości po chemicznych środkach ochrony roślin. Podstawowe źródła zanieczyszczeń punktowych i obszarowych z tytułu rolnictwa to:

- niewłaściwie przechowywane nawozy mineralne i organiczne,
- pestycydy,
- ścieki z ferm hodowlanych,
- ścieki bytowe z gospodarstw domowych.

Na terenach występowania gleb lokalnie podmokłych i uwilgoconych o odczynie kwaśnym w wyniku stosowania nawozów fizjologicznie kwaśnych, nawozów naturalnych zatykających pory glebowe (np. gnojowicy), wzrasta ilość ruchomych związków żelaza i manganu, które z wód gruntowych migrują do wód głębinowych.

Działaniem redukującym wpływ rolnictwa na jakość zasobów wodnych jest jego ekologizacja między innymi poprzez realizację programów rolno-środowiskowych. Ważnym kierunkiem będzie odtwarzanie, tam gdzie to możliwe zabudowy biologicznej stref brzegowych cieków co poprawi zdolność do samooczyszczania małych cieków oraz ograniczy spływ zanieczyszczeń powierzchniowych z terenów rolniczych.

Istotnym zagadnieniem, w perspektywie wejścia Polski do UE jest intensywna edukacja rolników, grup producenckich, przedstawicieli samorządów i administracji, szczególnie w zakresie wdrażania Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych.

Kierunki działań do 2011 roku:

- Ograniczanie wpływu zanieczyszczeń z rolnictwa na jakość wód
- Ochrona wód przed eutrofizacją

4.2.1.3 Plan operacyjny na lata 2004 – 2007.

Tabela nr 6. Plan operacyjny na lata 2004 – 2007.

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostki realizujące	Szacunkowe koszty w tys. PLN				Potencjalne źródła finansow.	Rodzaj przedsięwzięcia
			2004	2005	2006	2007		
PRZEDSIĘWZIĘCIA INWESTYCYJNE								
Zaopatrzenie w wodę								
1.	Budowa i modernizacja sieci wodociągowych na terenie gminy	Urząd Gminy	sumaryczny koszt w latach 2004 -2007 3 235				środki własne, środki pomocowe	Własne
Zaopatrzenie w wodę - koszty inwestycyjne w latach 2004 – 2007 - 3 235 tys. PLN								
PRZEDSIĘWZIĘCIA INWESTYCYJNE								
Gospodarka ściekowa								
2.	Porządkowanie gospodarki ściekowej w gminie	Urząd Gminy	sumaryczny koszt w latach 2004 – 2007 16 000				środki własne, środki pomocowe	Własne
GOSPODARKA ŚCIEKOWA: Koszty inwestycyjne w latach 2004 – 2007 - 16 000 tys. PLN								
Razem koszty inwestycyjne: 19 235 tys. PLN								

4.2.2 Gospodarowanie odpadami.

Kwestie związane z problemem gospodarki odpadami omówiono w dokumencie „Plan Gospodarki Odpadami dla gminy Skąpe na lata 2004-2011” stanowiącego integralną część programu ochrony środowiska.

4.2.3 Jakość powietrza

Strefa, jaką jest gmina Skąpe wg kryteriów ochrony zdrowia i ochrony roślin należy zaliczyć do strefy klasy A. Wyniki pomiarów SO₂, NO₂, PM₁₀, Pb, C₆H₆ i CO, kształtowały się dużo poniżej wartości dopuszczalnych. Wymaganiem działaniem jest dążenie do utrzymania stężeń na niezmiennym poziomie.

4.2.3.1 Cel średniookresowy do 2011 roku.

Utrzymanie jakości powietrza na obecnym poziomie.

Powyższy cel jest zgodny z celem zdefiniowanym w dokumencie "Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 - 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 -2010"[19].

4.2.3.2 Kierunki działań do 2011 roku.

Emisja ze źródeł komunikacyjnych

Na terenie gminy problem emisji komunikacyjnej dotyczy głównie obszarów, przez które przebiega droga krajowa nr 3, gdzie występuje ruch tranzytowy o dużym natężeniu ruchu.

Strategia rozwoju powiatu świebodzińskiego jako niezbędny cel określa działania zmierzające do stworzenia nowoczesnych układów komunikacyjnych z jednoczesną poprawą stanu istniejących dróg.

Mimo że gmina należy do strefy A (strefa jakości powietrza), biorąc pod uwagę systematyczny rozwój komunikacji i wzrost liczby pojazdów należy podjąć działania z zakresu poprawy stanu nawierzchni dróg powiatowych i gminnych,

Ważnym czynnikiem zmniejszającym negatywne oddziaływanie transportu na środowisko jest poprawa stanu technicznego pojazdów i stosowanie benzyny bezołowiowej (do 2005 roku zostanie wycofana z użytkowania benzyna ołowiowa oraz dostosowanie wymagań dotyczących benzyn i oleju napędowego do norm europejskich).

Istotne znaczenie ze względu na duży udział terenów rekreacyjnych i turystycznych na terenie gminy oraz duży udział turystów weekendowych, jest budowa parkingów, podnoszenie standardów technicznych tras rowerowych, budowa nowych tras i wprowadzanie systemu przewozów kombinowanych.

Kierunki działań do 2011:

- Bieżąca modernizacja dróg powiatowych i gminnych.
- Tworzenie układu ścieżek rowerowych.

Emisja niska

Niska emisja zanieczyszczeń znajduje odzwierciedlenie we wzrostach stężeń dwutlenku siarki i pyłu zawieszonego w sezonie grzewczym. Sezonowe różnice poziomu stężeń, zwłaszcza SO₂, mogą być nawet kilkukrotne.

Głównym kierunkiem działań zogniskowanych na zmniejszeniu emisji niskiej w gminie będzie zwiększanie sprawności urządzeń wykorzystujących węgiel, większe wykorzystanie energii odnawialnej i niekonwencjonalnej, wspieranie ekologicznych inwestycji grzewczych oraz termorenowacja budynków użyteczności publicznej i mieszkalnej. Kierunki te pokrywają się z zapisami w „Programie Ochrony Środowiska województwa Lubuskiego”.

Rozwój gazyfikacji na terenie gminy stworzy potencjalne możliwości wykorzystania gazu przewodowego do celów ogrzewania pomieszczeń.

Istotnym zadaniem jest stworzenie i realizacja „Założeń do programu zaopatrzenia w ciepło i energię elektryczną”.

Kierunki działań do 2011:

- Wykonanie „Projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe” i przyłączenie do sieci c.o. nowych odbiorców.
- Modernizacja systemów grzewczych zbiorczych i indywidualnych; wprowadzanie ekologicznych nośników energii (gaz, olej opałowy, biomasa), w tym wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii (energia wodna, słoneczna, wiatrowa, pompy ciepła).
- Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych oraz preferowanie stosowania materiałów energooszczędnych w budownictwie.

Emisja przemysłowa

W prawie wspólnotowym wymagania dotyczące jakości urządzeń ochronnych powiązane są ściśle z problematyką dopuszczalnej emisji – emisja jest dopuszczalna, gdy nie można jej zlikwidować lub ograniczyć mimo zastosowania najlepszej dostępnej techniki (BAT/Best Available Techniques).

Na terenie gminy nie występują obiekty wymagające posiadania decyzji określających wielkość gazów i pyłów wprowadzanych do powietrza.

Kierunki działań do 2011:

- Wprowadzanie systemów zarządzania środowiskiem ISO 14 000 oraz dobrowolnych działań nienormatywnych (np. czystsza produkcja) w zakładach przemysłowych
- Wdrażanie nowoczesnych technologii, przyjaznych środowisku (BAT)
- Instalowanie urządzeń do redukcji zanieczyszczeń powstałych w procesach technologicznych oraz poprawa sprawności funkcjonujących urządzeń.
- Systematyczna kontrola zakładów przemysłowych.

4.2.3.3 Plan operacyjny na lata 2004 – 2007.

Tabela nr 7. Plan operacyjny na lata 2004 – 2007.

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostki realizujące	Szacunkowe koszty w tys. PLN				Potencjalne źródła finansow.	Rodzaj przedsięwzięcia
			2004	2005	2006	2007		
PRZEDSIĘWZIĘCIA POZAINWESTYCYJNE								
SEKTOR ODDZIAŁYWANIA: <i>Mieszkalnictwo</i>								
1.	Opracowanie Projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe	Urząd Gminy		20			Środki własne Fundusze	własne
<i>Mieszkalnictwo - koszty poza inwestycyjne w latach 2004 - 2007 - 20 tys. PLN</i>								
PRZEDSIĘWZIĘCIA INWESTYCYJNE								
SEKTOR ODDZIAŁYWANIA: <i>Transport drogowy</i>								
1.	Budowa i modernizacja infrastruktury drogowej	Zgodnie ze "Strategią rozwoju powiatu świebodzińskiego" i "Strategia rozwoju społeczno – gospodarczego gminy Skąp."						
Razem koszty w latach 2004 – 2007 – 20 tys. PLN								

4.2.4 Hałas

4.2.4.1 Cel średniookresowy do 2011 roku

Ochrona mieszkańców gminy przed ponadnormatywnym poziomem hałasu

4.2.4.2 Kierunki działań do 2011

Na terenie gminy nie występują podmioty prowadzące działalność gospodarczą powodujące uciążliwą emisję hałasu dla najbliższego otoczenia. Kontrole instalacji emitujących hałas do środowiska przez służby WIOŚ w znacznej mierze wymuszają na podmiotach inwestowanie w urządzenia ograniczające jego emisję (tłumiki, obudowy dźwiękoszczelne, przenoszenie instalacji do innego obiektu, skrócenie czasu pracy urządzeń).

Na terenie gminy praktycznie nie występuje zagrożenie związane z środkami transportu.

Podstawowym kierunkiem działań na terenie gminy jest uwzględnienie problemu zagrożenia emisją hałasu w powiązaniu z aspektami planowania przestrzennego w opracowywaniu lub wprowadzaniu zmian do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Kierunki działań do 2011:

- Wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed hałasem z wyznaczeniem obszarów ograniczonego użytkowania wokół głównych dróg i linii kolejowych tam, gdzie przekroczony jest równoważny poziom hałasu w porze nocnej 55 dB.
- Kontrola emisji hałasu do środowiska z obiektów działalności gospodarczej.

4.2.5 Pola elektromagnetyczne

4.2.5.1 Cel średniookresowy do 2011 roku

Monitoring pól elektromagnetycznych w środowisku

4.2.5.2 Kierunki działań do 2011 roku

Zgodnie z „Programem wojewódzkim ...” [24], w najbliższych latach podstawowym działaniem będzie prowadzenie badań, które pozwolą na ocenę skali zagrożenia polami elektromagnetycznymi. Ponadto, jednym z ważnych zadań służących realizacji celu będzie wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed polami (II Polityka Ekologiczna Państwa) z wyznaczeniem stref ograniczonego użytkowania m.in. wokół urządzeń elektroenergetycznych, radiokomunikacyjnych i radiolokacyjnych, gdzie jest rejestrowane przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych. W przypadku nowych urządzeń istotna będzie niskokonfliktowa lokalizacja.

Kierunki działań:

- Prowadzenie badań pól elektromagnetycznych (WIOŚ).
- Uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego zagadnienia pól elektromagnetycznych (gminy).

4.2.6 Awarye przemysłowe

4.2.6.1 Cel średniookresowy do 2011 roku

Zmniejszanie zagrożenia dla mieszkańców i środowiska z powodu awarii przemysłowych i transportu materiałów niebezpiecznych

4.2.6.2 Kierunki działań do 2011 roku

Aktualne zasady zapobiegania i przeciwdziałania poważnym awariom przemysłowym określa ustawa Prawo ochrony środowiska z dn. 27 kwietnia 2001 roku.

Obowiązki związane z awariami przemysłowymi spoczywają głównie na prowadzącym zakład o zwiększonym ryzyku lub o dużym ryzyku wystąpienia awarii oraz na organach Państwowej Straży Pożarnej, a także wojewodzie.

Potencjalne zagrożenie dla środowiska stwarza transport materiałów niebezpiecznych. Środki transportu tych materiałów powinny być przystosowane do bezpiecznego załadunku, przeładunku i rozładunku materiałów a trasy przewozów powinny zapewniać bezpieczeństwo dla mieszkańców i środowiska. Najbardziej istotnym działaniem będzie kreowanie właściwych zachowań mieszkańców w przypadku wystąpienia awarii, poprzez systematyczną edukację i informację.

Kierunki działań do 2011:

- Wykreowanie właściwych zachowań społeczeństwa w sytuacji wystąpienia zagrożeń środowiska z tytułu awarii przemysłowych i transportu materiałów niebezpiecznych.

4.3 Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody

4.3.1 Ochrona gleb.

4.3.1.1 Kierunki ogólne.

Zasady zapobiegania erozji, których należy przestrzegać na terenie gminy, a szczególnie na obszarach o zróżnicowanej deniwelacji, to:

- dostosowanie głębokości obróbki gleby do grubości wierzchniej warstwy ornej i do wymagań roślin uprawnych,
- ograniczanie szkodliwego oddziaływania na strukturę gleby (zmniejszenie częstotliwości przejazdów przez pole poprzez stosowanie zestawów maszyn, dostosowanie obciążenia kół i osi do stanu gleby, unikanie jeżdżenia po

niewysuszonych miejscach) bądź likwidowanie uszkodzeń struktury gleby (poprzez wprowadzanie głęboko zakorzeniających się roślin, głębokie spulchnianie itd.), zwłaszcza na terenach o glebie wrażliwej na zgęszczenie,

- stosowanie orki równoległej do nachylenia zboczy (wzdłuż warstwic).

Wskazane jest całoroczne pokrycie podłoża, np. poprzez wprowadzanie międzyplonu, pozostawianie resztek plonów, co powinno przeciwdziałać wypłukaniu azotu i erozji gleby. Jest to bardzo ważny środek zaradczy, zwłaszcza na terenach o dużym zagrożeniu erozją, na terenach z podatnymi na zanieczyszczenia wodami gruntowymi oraz dla poprawienia zdolności retencji wody.

Użytki zielone, w porównaniu z polami ornymi, lepiej chronią glebę dzięki zachowaniu całorocznej pokrywy roślinnej i mniej intensywnej uprawie. Dlatego też należy przeciwdziałać zamianie użytków zielonych na pola orne, a wspierać proces przeciwny. Szczególnie w zagrożonych zalewaniem fragmentach dolin rzecznych, przy wysokich stanach wód gruntowych lub na powierzchniach uprawnych skłonnych do podmoknięcia oraz na terenach pochyłych zagrożonych erozją wodną konieczne jest przywrócenie trwałych użytków zielonych.

Wody powierzchniowe i inne wrażliwe siedliska, jak również częściowo wody gruntowe, są w znacznej mierze obciążane substancjami użyźniającymi wprowadzanymi przez rolnictwo. W celu zminimalizowania ubytków substancji odżywczych z nawozów należy zwracać uwagę na: zaopatrzenie gleby w próchnicę - dla zwiększenia zdolności magazynowania podłoża, zmniejszanie mineralizacji poprzez chroniącą próchnicę uprawę ziemi i na utrzymanie optymalnych wartości pH. Wprowadzanie nawozów organicznych stanowi przy tym istotny element rolniczego obiegu surowców i służy poprawie żyzności gleby. Wystarczający poziom próchnicy w glebie można zapewnić poprzez regularny dopływ substancji organicznych, np. w formie obornika, słomy, pozostałości plonów lub wprowadzanie roślin strączkowych.

Aby w możliwie wysokim stopniu zapobiec ubytkom substancji odżywczych (szczególnie poprzez wymywanie i związane z tym wprowadzanie ich do wód) należy, w odniesieniu do konkretnej uprawy, wprowadzać takie ilości nawozów, aby mogły one zostać w pełni wykorzystane przez rośliny. Przy nawożeniu powinno się też utrzymywać odpowiednią odległość od wód, zakrzewień i innych powierzchni graniczących z polami. Zwłaszcza w przypadku mezotroficznych wód i siedlisk lądowych należy pozostawić wolny od nawożenia pas o szerokości co najmniej 10-20 m. Na powierzchniach w wysokim stopniu obciążonych gnojówką, na których poprzez wiele lat wylewano duże jej ilości, trzeba unikać dalszego wzbogacania substancjami użyźniającymi i opracować koncepcję długoterminowego rozwiązania problemu przeżyźnienia.

W celu zminimalizowania wymywania substancji odżywczych należy rozdzielić nawożenie na dawki odpowiednie do zapotrzebowania roślin. Dużą rolę odgrywa ustalenie tego zapotrzebowania. Konieczne jest przeprowadzenie badań glebowych w 4- do 6-letnim cyklu pod kątem makro- i mikroelementów oraz możliwie corocznych badań zawartości rozpuszczalnego azotu azotanowego i łatwo dostępnego azotu amonowego.

W ramach ochrony roślin należy w pierwszej linii prowadzić działania profilaktyczne, jak odpowiednia kolejność plonów, wprowadzanie gatunków odpornych na choroby, mozaikowość upraw. Także elementy o charakterze naturalnym w obrębie użytkowych powierzchni rolniczych, takie jak zadrzewienia, zakrzewienia, oczka wodne, miedze itd., jako siedliska zwierząt pożytecznych dla rolnictwa odgrywają pozytywną rolę w ochronie roślin. Zamiast chemicznych środków ochrony roślin powinno się preferować stosowanie metod biologicznych, mechanicznych lub fizycznych (np. biologiczna kontrola szkodników, mechaniczne zwalczanie chwastów). W przypadku przeprowadzania zabiegów konieczne jest utrzymanie odpowiedniej odległości w stosunku do wrażliwych siedlisk, tj. zbiorniki wodne, murawy kserotermiczne, ubogie łąki, torfowiska, podmokłe łąki i pastwiska.

W odniesieniu do gleb hydrogenicznych, szczególnie zdegradowanych przez nadmierne osuszenie, murszenie torfu i erozję, aby uniknąć dalszych szkód, należy przede wszystkim zrezygnować z dalszego odwadniania. W celu poprawienia potencjału gleby konieczne jest podniesienie obniżonego przez melioracje poziomu wód gruntowych głównie poprzez zredukowanie odwadniającego działania rowów, drenaży i przepompowni, jak również zwiększenie udziału trwałych użytków zielonych. Powinno się stworzyć zróżnicowaną mozaikę użytkową w zależności od stosunków wodnych i występowania zagrożonych gatunków. Na powierzchniach cechujących się wysokim poziomem wód gruntowych, ze skłonnością do podmoknięcia, należy preferować ekstensywne użytki zielone. Przy obróbce gleb, zwłaszcza skłonnych do zagęszczania lub zaszlamiania gleb gliniastych i ilastych, należy zwracać uwagę na ich stan, np. unikać jazdy po nie osuszonej ziemi oraz zredukować obciążenia kół i osi.

Obszary leśne cechuje znacznie skuteczniejsza niż na terenach rolniczych ochrona zasobów glebowych. Zasadniczym zagrożeniem na terenie gminy jest zakwaszenie i degradacja gleb leśnych poprzez nadmierną pinetyzację.

W celu odpowiedniego wykorzystanie gleb leśnych najistotniejsze jest wykonanie dla wszystkich nadleśnictw (a także dla lasów i zadrzewień niepaństwowych) map glebowo siedliskowych i przyjęcie odpowiednich zabiegów przywracających potencjał drzewostanów zgodnych z siedliskiem – na siedliskach lasowych przebudowa drzewostanów w kierunku zastąpienia drzewostanów iglastych liściastymi. W większości nadleśnictw zadania te są już z dobrym skutkiem realizowane.

W związku z rozwijającymi się programami zalesieniowymi należy zwrócić szczególną uwagę na przestrzeganie zgodności składów gatunkowych nasadzeń z siedliskiem i tam gdzie to tylko możliwe, ograniczanie wprowadzania nowych zalesień z dominacją sosny.

4.3.1.2 Cele krótkoterminowe (2004-2007).

Jako cel krótkoterminowy należy wskazać doprowadzenie do zaliczenia jak największego obszaru gminy do stref priorytetowych bądź obszarów przyrodniczo wrażliwych przewidzianych do wprowadzania programów rolnośrodowiskowych.

Celem krótkoterminowym zmierzającym do odpowiedniego wykorzystanie gleb leśnych jest wykonanie dla wszystkich nadleśnictw (a także dla lasów i zadrzewień niepaństwowych) map glebowo siedliskowych. Jest to podstawa realizacji celu długofalowego jakim jest zapobieżenie degradacji gleb siedlisk lasowych pod drzewostanami iglastymi, przede wszystkim poprzez konsekwentną przebudowę drzewostanów.

4.3.1.3 Cele długoterminowe (2007-2011).

Zasadniczym długofalowym celem działań z zakresu ochrony gleb na terenach rolnych powinno być zabezpieczenie harmonijnego i trwale użytkowanego krajobrazu kulturowego, utrzymanie naturalnej żyzności gleby oraz unikanie zakłócania stosunków wodnych i obiegu materii, unikanie zanieczyszczania gleby, wody i powietrza. Dlatego na terenach rolniczych zasadnicze znaczenie ma utrzymanie i rozwój zróżnicowania krajobrazu, zachowanie wszystkich elementów zbliżonych do naturalnych, dostosowana do warunków lokalnych łagodna obróbka gleby oraz odpowiednio umiarkowane stosowanie nawozów i środków ochrony roślin. W dalszej perspektywie do urzeczywistnienia tych celów szczególnie nadaje się rolnictwo ekologiczne, którego rozwój na terenie gminy należy szczególnie promować.

4.3.2 Ochrona przyrody - lista przedsięwzięć priorytetowych

4.3.2.1 Zadania krótkookresowe (2004-2007).

4.3.2.2 Zadania długookresowe (2008-2011).

– Doprowadzić do uznania za użytki ekologiczne:

- wszystkich obiektów torfowiskowych reprezentujących żywe ekosystemy torfowiskowe wykazanych jako bagna w operatach urzędzeniowych nadleśnictw,
- oczek śródpolnych,
- dobrze zachowanych fragmentów muraw kserotermicznych i napiaskowych.

Docelowo użytki ekologiczne powinny zajmować 3-5% powierzchni gminy.

- Na bieżąco obejmować ochroną strefową stanowiska rzadkich gatunków zwierząt,
- Realizować ochronę strefową gniazd,
- Doprowadzić do pilnego uznania za ochronne wszystkich partii lasów graniczących z terenami podmokłymi i zbiornikami wodnymi.
- Doprowadzić do realizacji zaleceń “Programów ochrony przyrody” w Nadleśnictwie.
- Przyjąć zasadę stosowania w zarybieniach wyłącznie rodzimych gatunków i populacji ryb.
- Stopniowo wycofać elementy infrastruktury łowieckiej z otoczenia ciągów turystycznych, stref ochrony gniazd i otoczenia rezerwatów i użytków.

4.3.3 Inne formy ochrony.

4.3.3.1 Program NATURA 2000.

W latach 2002-2003 opracowano dla Polski wstępną koncepcję europejskiej sieci ochrony przyrody i krajobrazu Natura 2000. W granicach gminy znalazły się części 2 obszarów zaproponowanych do włączenia do programu:

- Fragmenty w północnej części obszaru chronionego krajobrazu Rynna Paklicy i Ołoboku.
- Dolina Pliszki.

Obszary objęte programami rolnośrodowiskowymi

W związku z przygotowywanym w Polsce Krajowym Programem Rolnośrodowiskowym, tj. systemem dotacji dla rolników mającym na celu wspieranie metod gospodarki rolnej, które gwarantują zachowanie walorów środowiska i różnorodności przyrodniczej jedną część obszaru gminy zaproponowano jako tzw. Strefę Priorytetową wdrażania programu. Propozycja ta jest oparta na projekcie tego Programu, opracowanym przez Ministerstwo Rolnictwa w październiku 2002 r., a częściowo także na niepublikowanych informacjach o dalszych pracach nad tym Programem i polityką jego wdrażania (Ministerstwo Rolnictwa, marzec 2003). W sierpniu 2003 program ten uległ znacznemu uproszczeniu, jednak zasadnicze założenia i założenia przestrzenne nie uległy zmianie.

Jednym z założeń Programu jest to, że wiele działań wchodzących w jego skład, będzie wdrażanych na specjalnie wyznaczonych obszarach - tzw. Strefach Priorytetowych (w każdej ze stref ma nastąpić priorytetowe wdrożenie wybranych pakietów wchodzących w skład tzw. schematu środowiskowego, tak by rozwiązać specyficzne problemy związane z gospodarką rolną).

Obszar gminy cechuje się licznym występowaniem elementów przyrody związanych z tradycyjnym rolnictwem. Choć nie ma wśród nich elementów nie spotykanych w innym miejscu kraju, to wraz ze związanymi z nimi gatunkami zwierząt i roślin wnoszą istotny wkład do ochrony krajowej różnorodności biologicznej.

W województwie lubuskim docelowo proponowano się wyznaczenie czterech Obszarów Przyrodniczo Wrażliwych (o łącznej powierzchni 113 680 ha) i pięciu Stref Priorytetowych (430 187 ha). Na terenie gminy znalazłaby się jedna strefa priorytetowa.

Tabela nr 8. Charakterystyka strefy priorytetowej na terenie gminy.

Obszar	Definicja	Co zawiera	Priorytety zastosowania KPR
SP Pojezierza Łagowsko-Świebodzińskiego	gminy: Łagów, Lubrza, Świebodzin, Skąpe Łączna powierzchnia: 72.801 ha	Sandrowy i morenowy krajobraz pojezierza	Ochrona zróżnicowanego krajobrazu młodogłacjalnego typowego dla Pojezierza, z udziałem świeżych łąk, oczek i torfowisk śrópolnych, zarośli, małych łąk śródleśnych. Pakiety KPR do pierwszoplanowego wdrożenia: S01, P02, P04, K04

4.3.4 Lista przedsięwzięć priorytetowych i zamierzeń, które wymagają formalizacji.

4.3.4.1 Zadania krótko- i długoterminowe.

- Forsować i wspierać włączenie rejonu Skąpe jako Strefy Priorytetowej do Krajowego Programu Rolnośrodowiskowego.
- Wspierać działania zmierzające do uznania obszarów zaproponowanych do realizacji programu Natura 2000.
- Projektowanie dużych inwestycji komunikacyjnych poprzedzać waloryzacją przyrodniczą, rozpoznaniem szlaków wędrówek zwierząt, egzekwować przestrzeganie przez inwestorów zasad współczesnej ochrony przyrody.
- Doprowadzić do pilnego uznania za ochronne wszystkich partii lasów graniczących z terenami podmokłymi i zbiornikami wodnymi. W gospodarce leśnej prowadzonej w lasach ochronnych uwzględniać aktualne zasady gospodarki leśnej.

4.3.5 Analiza zagrożeń przyrody gminy, perspektywy ochrony, wnioski.

4.3.5.1 Analiza konfliktów pomiędzy ochroną przyrody a działalnością gospodarczą.

Eksploracja surowców mineralnych

Zagrożeniem dla przyrody gminy może być eksploatacja złóż torfu i kruszywa budowlanego. Eksploatacja torfu, prowadzona często pod pretekstem kopania stawów, wiąże się z nieodwracalną degradacją torfowisk, mających ogromne znaczenie jako ostoja rzadkich gatunków roślin i zwierząt oraz w retencji wody.

Rozwój infrastruktury komunikacyjnej

Rozwój dróg wiąże się często z likwidacją pomnikowych, starych alei, stanowiących cenny element krajobrazu oraz ostoję bioróżnorodności, zwłaszcza w krajobrazie rolniczym. Rozbudowa infrastruktury wiąże się też ze zwiększoną śmiertelnością fauny, zwłaszcza na drogach sąsiadujących z lasem oraz na znaczących szlakach komunikacyjnych.

Rozwój infrastruktury turystycznej

Nadmierny rozwój turystyki nie pozostaje bez wpływu na stan przyrody. Szczególnie szkodliwe są tu zbyt liczne, często dzikie biwakowiska i plaże, powstające niemal nad każdym jeziorem, rozbudowujące się ośrodki wypoczynkowe, a także niewystarczająco uregulowana kwestia odbioru śmieci i nieczystości. Niewłaściwie rozwiązany problem sanitariatów przy biwakowiskach i ośrodkach może powodować tragiczne w skutkach zanieczyszczenia zbiorników wodnych. Silnikowy sprzęt pływający na jeziorach oddziałuje niekorzystnie na liczebność fauny, szczególnie w okresie rozrodu.

Rozwój zabudowy mieszkalnej

Konflikty z zadaniami ochrony przyrody należy przewidywać szczególnie w rejonie większych ośrodków, ale także w miejscach atrakcyjnych pod względem inwestycyjnym. Zagrożeniem jest zarówno samo rozszerzanie się zabudowy na tereny przyrodniczo cenne, jak też jej charakter na obszarach, gdzie obiektem ochrony jest krajobraz.

Intensyfikacja rolnictwa

Wprowadzenie ciężkiego sprzętu na tereny rolnicze prowadzi często do uszkodzenia gleby, a w konsekwencji do jej degradacji. Negatywnym z punktu widzenia ochrony przyrody zabiegiem jest komasacja gruntów, zakładanie dużych monokultur, likwidacja miedzi, śródpolnych alei, zadrzewień i oczek wodnych, stanowiących ostoje bioróżnorodności w krajobrazie rolniczym.

Zagrożeniem są również nadmierne melioracje agrotechniczne, które poza tym, że przyczyniają się do erozji wodnej i wietrznej, a przez to do zmniejszenia żyzności gleby, zagrażają funkcjonowaniu pobliskich ekosystemów hydrogenicznych – torfowisk, łąk, a także wilgotnych lasów – łęgów i olsów.

Intensyfikacja leśnictwa

Zwiększenie możliwości chemicznej eliminacji niepożądanych gatunków, uważanych za szkodniki lasu, może prowadzić do trwałych zaburzeń w funkcjonowaniu ekosystemów leśnych. Zwiększenie presji ekonomicznej na lasy może prowadzić do ignorowania zaleceń gospodarki leśnej zgodnej z zasadami ochrony przyrody. Powaznym niebezpieczeństwem jest też postępująca prywatyzacja lasów i związanej z tym często rabunkowa gospodarka bez wystarczającej regulacji prawnej.

Wzrost zaludnienia i penetracji obszarów przyrodniczo wrażliwych

Obszary o szczególnym znaczeniu dla flory i fauny, które dotąd utrzymywały się w dobrym stanie ze względu na niewielką penetrację ludzką, ze względu na wzrost zaludnienia zaczynają być zagrożone. Znaczenie ma m.in. nadmierny ruch turystyczny, komunikacja, powstawanie dzikich wysypisk śmieci, kłusownictwo,

Nieprzestrzeganie prawa ochrony środowiska i ochrony przyrody

Brak znajomości prawa ochrony środowiska i ochrony przyrody, a także niekonsekwencja w egzekwowaniu tych przepisów przyczyniają się do wielu konfliktów między przyrodą a gospodarką. Wykroczenia przeciwko tym prawom rzadko są traktowane jako przestępstwa, co nie przyczynia się do wzrostu świadomości ekologicznej społeczeństwa, a wręcz wzmacnia poczucie bezkarności.

4.3.5.2 Zagadnienia kluczowe dla ochrony przyrody gminy.

Wstępne zadania dla wybranych organów administracji i zarządców terenu, wynikające z potrzeb ochrony przyrody gminy, obiekty proponowane do ochrony.

Wojewoda Lubuski, Starostwo Powiatowe, Urząd Gminy:

- Forsować i wspierać włączenie rejonu Skąpe jako Strefy Priorytetowej do Krajowego Programu Rolnośrodowiskowego.
- Wspierać działania zmierzające do uznania obszarów zaproponowanych do realizacji programu Natura 2000.
- Doprowadzić do uznania za użytki ekologiczne wszystkich obiektów torfowiskowych reprezentujących żywe ekosystemy torfowiskowe wykazanych jako bagna w operatach urzędzeniowych nadleśnictw, oczek śródpolnych oraz dobrze zachowanych fragmentów muraw kserotermicznych i napiaskowych, oraz innych cennych ekosystemów leżących na gruntach Skarbu Państwa, przeanalizować pod tym kątem zasoby AWRSP i inne grunty gminy.
- Na bieżąco obejmować ochroną strefową stanowiska rzadkich gatunków ptaków.
- Wspierać programy czynnej ochrony gatunków i cennych ekosystemów
- Projektowanie dużych inwestycji komunikacyjnych konsekwentnie poprzedzać waloryzacją przyrodniczą, rozpoznaniem szlaków wędrówek zwierząt, egzekwować przestrzeganie przez inwestorów zasad współczesnej ochrony przyrody.

Nadleśnictwa:

- Doprowadzić do pilnego uznania za ochronne wszystkich partii lasów graniczących z terenami podmokłymi i zbiornikami wodnymi. W gospodarce leśnej prowadzonej w lasach ochronnych uwzględniać aktualne zasady gospodarki leśnej.
- Doprowadzić do pilnego wykonania zaleceń "Programów ochrony przyrody w nadleśnictwie".
- Współuczestniczyć w procesie tworzenia rezerwatów i użytków ekologicznych.
- Realizować ochronę strefową gniazd.
- Realizować zalecenia przypisane gospodarce leśnej (zobacz niżej).
- Pełnić funkcję egzekutora ograniczeń narzucanych przez ochronę przyrody turystyce i rekreacji - zakaz powszechnego dostępu do rezerwatów i stref ochrony gniazd.
- Udostępnić maksymalną możliwą część pozostałego terenu (z wyjątkiem upraw, młodników itp.) "miękkim" formom turystyki i rekreacji - turystyce pieszej, rowerowej, konnej, nawet ponosząc zwiększony wysiłek w zakresie ochrony przeciwpożarowej. Zakaz wstępu do lasu wprowadzać wyłącznie w sytuacjach wyjątkowych.

Polski Związek Wędkarski, dzierżawcy jezior:

- Przyjąć zasadę stosowania w zarybieniach wyłącznie rodzimych gatunków i populacji ryb.
- Realizować zalecenia przypisane poniżej gospodarce rybackiej.

Polski Związek Łowiecki, dzierżawcy obwodów łowieckich:

- Przyjąć zasady zalecone poniżej dla gospodarki łowieckiej.
- Stopniowo przenieść elementy infrastruktury łowieckiej z otoczenia ciągów turystycznych, stref ochrony gniazd i z projektowanych otulin rezerwatów i użytków.

Podstawowe zasady ochrony przyrody, mające zastosowanie na terenie gminy**DRZEWA POMNIKOWE:**

- Należy zabezpieczyć drzewa przed zniszczeniem i uszkodzeniem.
- Oznakować tabliczką "Pomnik Przyrody" z ewentualną informacją np. o gatunku i historii drzewa,
- Sprawić by drzewo, jego historia i znaczenie było znane w miejscowości, w której rośnie.

OBIEKTY CHRONIONE:

- Strzec przed wykorzystaniem przestrzeni na inne cele, np. zabudowę czy rozwój infrastruktury.
- Strzec przed wypalaniem, zaśmiecaniem, masową penetracją ludzką.
- Oznakować, postawić tablice informacyjne.

TORFOWISKA:

- Zapewnić zachowanie stosunków wodnych. Nie odwadniać. Nie piętrzyć poziomu wód, z wyjątkiem ewentualnych, precyzyjnie zaplanowanych prac mających na celu restytucję torfowiska. Nie podejmować w sąsiedztwie torfowisk działań mogących wpłynąć na stosunki wodne. Nie lokalizować w sąsiedztwie punktów poboru wody. W lasach przylegających do torfowisk nie stosować rębni I niezależnie od siedliska.
- Nie eksploatować torfu.
- Wyjątkowo troskliwie strzec przed ogniem.

KORYTA CIEKÓW WODNYCH I ZBIORNIKI WODNE:

- Nie regulować. Pozwolić na spontaniczne kształtowanie się koryta.
- Nie wycinać drzew, krzewów nadbrzeżnych, ani innej roślinności w sąsiedztwie zbiornika lub cieku. Nie przeprowadzać rębni I w lasach przylegających do zbiorników wodnych i mokradeł.
- Nie piętrzyć cieków na terenie chronionym ani bezpośrednio poniżej niego.
- Nie usuwać drzew zwalonych w nurt cieku lub do zbiornika.

KRAJOBRAZ ROLNICZY:

- Nie niszczyć istniejących miedz, krzewów i drzew śródpolnych, oczek wodnych, zarośli ani zadrzewień, starych sadów i alei drzew owocowych,
- Tworzyć użytki ekologiczne w miejscach, gdzie zachowały się wartościowe dla fauny kompleksy śródpolnych zadrzewień z oczkiem wodnym,
- Upowszechniać regułę stosowania nawozów sztucznych wyłącznie w przypadkach uzasadnionych potrzebami gleby.
- Upowszechniać regułę stosowania herbicydów najwyżej na 95% powierzchni każdego pola, a także biologiczne metody walki z chwastami i innymi organizmami szkodliwymi dla rolnictwa – m.in. płodozmian.
- Strzec przestrzegania zakazu wypalania resztek roślinności.
- W odległości mniejszej niż 100 m od brzegów wszystkich wód powierzchniowych (rowów, cieków, zbiorników wodnych) preferować zróżnicowaniem stawek podatku rolnego użytki zielone przed uprawami polnymi.

ZADRZEWIENIA:

- Zachować wszystkie istniejące zadrzewienia, usuwane z nich drzewa zastępować nowymi. Zezwolenia na wycinkę drzew nie związane z inwestycjami i zmianą przeznaczenia terenu wydawać wyłącznie w formie warunkowej - pod warunkiem wprowadzenia nowych nasadzeń,
- Wprowadzić zadrzewienia wzdłuż ciągów komunikacyjnych.
- Nie stosować gatunków obcych geograficznie i wykazujących tendencję do dziczenia - dotyczy przede wszystkim robinii akacyjnej, a także dębu czerwonego, klonu jesionolistnego,
- Inne gatunki geograficznie obce (np. kasztanowiec, obce krzewy ozdobne) stosować wyłącznie w osiedlach ludzkich.
- Kultuwować specyfikę lokalną - w zadrzewieniach wzdłuż dróg stosować przede wszystkim lipę, klon, jesion.

PARKI:

- Dążyć do odtworzenia dawnej kompozycji parku, najlepiej w oparciu o zachowane źródła historyczne,
- Nie usuwać starych próchniejących, martwych drzew.
- Nie leczyć próchniejących drzew, za wyjątkiem okazów o szczególnym znaczeniu kulturowym.
- Nie usuwać podszytów z całej powierzchni dawniej zaniedbanych parków, przynajmniej 1/4 powierzchni zachować jako “matecznik dzikości”.

LASY:

- Planując skład gatunkowy drzewostanów uwzględnić skład gatunkowy drzewostanu zbiorowiska roślinnego stanowiącego potencjalną roślinność naturalną na odpowiednich siedliskach. Uwzględnić, że naturalnymi zbiorowiskami leśnymi siedlisk BMśw i LMśw są na terenie gminy ubogie lasy liściaste, przede wszystkim z dębem bezszypułkowym.
- Nie wprowadzać gatunków obcych geograficznie - dotyczy szczególnie tawuły, czeremchy późnej, świdośliwy, dębu czerwonego, robinii akacjowej. W miarę możliwości zwalczać te gatunki w miejscach ich masowego występowania.
- Zachować pełną różnorodność rodzimie występujących gatunków, szanując jednak ich naturalne związki siedliskowe i fitosocjologiczne (dotyczy szczególnie dębu bezszypułkowego i buka).
- Prowadzić szczególnie troskliwą gospodarkę leśną na siedliskach bagiennych i wilgotnych. Na siedliskach tych powstrzymać procesy odwodnienia siedlisk, unikać rębni I i metod odnawiania lasu głęboko ingerujących w warunki siedliskowe.
- Dbać o obecność martwego drewna, w tym rozkładającej się grubizny, w lesie.
- Unikać technik prac odnowieniowych głęboko ingerujących w warunki siedliskowe.

STAWY:

- Nie wykaszac trzcinowisk i oczeretów w okresie lęgów ptaków, od połowy marca do końca lipca.
- Na kilku ekstensywnie użytkowanych stawach pozostawić rozleglejsze fragmenty nie wykaszanej roślinności.
- Aktywnie chronić stanowiska rzadkich i silnie zagrożonych gatunków ptaków.

Zasady umożliwiające włączenie pewnych celów ochrony przyrody w tok rozmaitych form gospodarki, np. gospodarki leśnej, rolniczej, rybackiej – wykaz reguł, które należy przyjąć w gospodarce, by nie wpływała ona niszcząco na lokalną przyrodę.

GOSPODARKA LEŚNA

Zasadniczy cel: Zachować istniejące walory przyrodnicze lasów i dążyć do ich unaturalniania, przy zachowaniu funkcji produkcyjnej

- W gospodarce leśnej a także gospodarce zadrzewieniami, preferować gatunki liściaste, stopniowo ograniczając dominację sosny:
 - na siedliskach żyznych (LMśw-Lśw) preferować Bk,
 - na siedliskach średniej żyzności preferować Dbb i Bk,
 - na siedliskach ubogich preferować Dbb i So.
- Do czasu najbliższej rewizji planów urządzania lasu należy:
 - bezwzględnie wykonać opracowanie glebowo-siedliskowe i mapę roślinności potencjalnej,
 - zestawić relację między typami siedliskowymi lasu a potencjalnymi zbiorowiskami leśnymi,
 - opracować listę drzew i krzewów występujących w lasach na rozpatrywanym obszarze, wyróżnić gatunki popierane (w części zachodniej na pewno buk i dąb bezszypułkowy, w części wschodniej oba gatunki dębu, grab, lipa, jesion) tolerowane i niepożądane (robinia akacjowa),
 - przedyskutować docelowe składy drzewostanów dla poszczególnych typów siedliskowych lasu i dla poszczególnych biochor roślinności potencjalnej.

- Kontynuować, przebudowę drzewostanów w kierunku ich unaturalnienia. Do czasu wykonania szczegółowych analiz glebowo-siedliskowych realizować początkowe etapy tej przebudowy w postaci wprowadzania dębów i buka pod okapem drzewostanów sosnowych na siedliskach “LMśw”, “BMśw” i części “Bśw”. Dążyć do zwiększenia udziału jesionu na niezabagnionych siedliskach zapisanych jako “Ol”, szczególnie w dolinie Leniwej Obry.
- Nie wprowadzać, a w miarę możliwości eliminować z fitocenoz leśnych gatunki obcego pochodzenia geograficznego, szczególnie robinie akacjową.
- Wszystkie lasy przylegające do torfowisk uznać za wodochronne.
- Wszystkie drzewostany liściaste bez udziału sosny, przekraczające wiek 100 lat, uznać za ochronne - stanowiące cenne fragmenty rodzimej przyrody.
- W lasach wodochronnych wprowadzić:
 - zakaz stosowania rębni I,
 - zakaz używania środków chemicznych i nawozów, z wyjątkiem sytuacji katastrofalnego zagrożenia ekosystemów leśnych.
- W lasach liściastych - cennych fragmentach rodzimej przyrody prowadzić gospodarkę zapewniającą trwałe utrzymanie przez odpowiednie wydzielenia leśne charakteru “lasu ze starym drzewostanem”; dążyć do różnicowania struktury wiekowej i przestrzennej:
 - w lasach liściastych około 10% istniejącego drzewostanu pozostawić do fizjologicznej starości, naturalnej śmierci i rozkładu
 - maksymalnie wykorzystywać istniejące w drzewostanach spontaniczne odnowienia, nawet jeśli nie są najwyższej jakości.

GOSPODARKA RYBACKA

Zasadniczy cel: Unaturalnić zespoły ryb w akwenach przy zachowaniu ich atrakcyjności dla rekreacji wędkarskiej

- Nie wprowadzać obcych geograficznie gatunków ryb, istniejące stopniowo eliminować ze składu ichtiofauny.
- Zarybianie gatunkami krajowymi prowadzić materiałem rodzimym.
- W zarybieniach preferować gatunki drapieżne, szczególnie szczupaka.
- Ograniczyć niekontrolowaną budowę pomostów wędkarskich do 4 - 5 stałych punktów w obrębie zbiornika. Zadbać o odpowiednią regulację kwestii śmieci przy pomostach wędkarskich.

GOSPODARKA ŁOWIECKA

Zasadniczy cel: Prowadzić racjonalną gospodarkę łowiecką uwzględniającą potrzeby ochrony przyrody i odbieraną jako taką w świadomości społecznej

- Ograniczyć odstrzały dzika do miejsc, w których czyni odczuwalne szkody w uprawach.
- Usunąć ambony myśliwskie ze stref ochrony ścisłej gniazd ptaków drapieżnych, a także z rejonów uczęszczanych przez turystów.
- Ograniczyć budowę nowych ambon i “wysiadek” myśliwskich ze względu na konieczność ochrony krajobrazu,
- Wspierać działania zmierzające do utrzymania różnorodności ekosystemów, szczególnie terenów podmokłych, oczek i zadrzewień śródpolnych, miedzi i alei oraz łąk śródleśnych, szczególnie trzęślicowych.

TURYSTYKA I REKREACJA

Zasadniczy cel: Wykorzystać teren jako bazę turystyczno-rekreacyjną o znaczeniu lokalnym w sposób zachowujący walory jego przyrody

- Wspierać rozwój “miękkiej” turystyki i rekreacji. Szczególnie promować inicjatywy dotyczące turystyki rowerowej i pieszej.
- Dopuszczać użytkowanie turystyczne i rekreacyjne naturalnych akwenów w formie plażowania na miejscach wyznaczonych (ale nie należy tworzyć nowych takich miejsc), kąpieli, pływania po jeziorach sprzętem bezsilnikowym, wędkowania. Nie dopuszczać do używania łodzi z silnikami spalinowymi.

- Ograniczyć wędkowanie na jeziorach o najwyższych walorach przyrodniczych, ze względu na ich walory przyrodnicze.
- Szlaki turystyczne projektować tak, aby nie przebiegały przez strefy ochrony stanowisk rzadkich gatunków zwierząt. Sprawić, aby przebieg i znaczenie szlaków były znane w społeczności lokalnej oraz popularyzowane wśród turystów. Ukierunkować ruch turystyczny przez wprowadzenie oznakowań i informacji na wybranych szlakach.

Ponadto, w ramach obowiązków statutowych wszystkich jednostek należy podjąć działania, aby przyrodnicze walory terenu były znane miejscowej społeczności i by konieczność ich ochrony znalazła zrozumienie wśród lokalnej społeczności.

4.3.5.3 Perspektywy ochrony przyrody gminy.

Stan ochrony najważniejszych walorów przyrodniczych gminy określić można jako zadowalający. Najcenniejsze elementy przyrody, szczególnie buczyny, lasy łęgowe i grądowe oraz torfowiska objęte zostały ochroną w formie rezerwatów przyrody. Jednak zaznaczyć należy, że znaczna część walorów przyrody gminy nie została zabezpieczona w stopniu wystarczającym i istnieje wiele zadań z tego zakresu których realizacja w najbliższych latach jest konieczna dla zapewnienia ich skutecznej ochrony. Do zadań takich należą między innymi utworzenie sieci rezerwatów i użytków ekologicznych w stopniu wystarczającym chroniącej pełną reprezentację zanikających ekosystemów i siedlisk najcenniejszych gatunków.

Bez wątpienia najskuteczniejszym narzędziem wdrażania zasad ochrony przyrody na obszarach najcenniejszych po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej będzie program Natura 2000. Jego realizacja, w powiązaniu z wprowadzanymi stopniowo programami rolnośrodowiskowymi, przyczyni się do wzrostu skuteczności ochrony przyrody, szczególnie na terenach rolniczych.

4.3.5.4 Plan operacyjny na lata 2004 – 2007.

Tabela nr 9. Plan operacyjny na lata 2004 – 2007.

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostki realizujące	Szacunkowe koszty w tys. PLN				Potencjalne źródła finansow.	Rodzaj przedsięwzięcia
			2004	2005	2006	2007		
PRZEDSIĘWZIĘCIA POZAINWESTYCYJNE								
1.	Forsować i wspierać włączenie rejonu Skąpego jako Strefy Priorytetowej do Krajowego Programu Rolnośrodowiskowego.	Urząd Marszałkowski	5	5	-	-	Ministerstwo Rolnictwa	Koordynowane
2.	Wspierać działania zmierzające do uznania obszarów zaproponowanych do realizacji programu Natura 2000.	Urząd Wojewódzki	5	5	5	5	Ministerstwo Środowiska Budżet Wojewody	Koordynowane
4.	Doprowadzić do pilnego uznania za ochronne wszystkich partii lasów graniczących z terenami podmokłymi i zbiornikami wodnymi. W gospodarce leśnej prowadzonej w lasach ochronnych uwzględniać aktualne zasady gospodarki leśnej.	Lasy Państwowe	2	3	-	-	Lasy Państwowe	Koordynowane
5.	Uznać za użytki ekologiczne wszystkie kwalifikujące się do tego obiekty	Urząd Wojewódzki	2	3	3	3	Budżet Wojewody Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska	Koordynowane
Razem koszty pozainwestycyjne w latach 2004 – 2007 – 46 tys. PLN								
Razem koszty w latach 2004 – 2007 – 46 tys. PLN								

4.4 Zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii

4.4.1 Wodochłonność i energochłonność gospodarki

Stan wyjściowy

Zgodnie z „Programem wojewódzkim” w terminie do 2004 roku, wskaźniki zużycia wody, materiałochłonności i energochłonności, zostaną wprowadzone do systemu statystyki publicznej i zostanie określony zakres i sposób wykorzystania tych wskaźników w regionalnych i lokalnych programach ochrony środowiska.

Stąd stosowne limity dotyczące wodochłonności, materiałochłonności i energochłonności zostaną wprowadzone do programu ochrony środowiska gminy na początku 2005 r.

4.4.1.1 Cel średniookresowy do 2011 roku

Racjonalizacja zużycia wody i energii

4.4.1.2 Kierunki działań do 2011 roku

Zmniejszenie zużycia wody, materiałów i energii jest także najbardziej racjonalnym podejściem w dziedzinie poprawy ekonomiki produkcji. Z jednej strony zmniejsza się presja na środowisko, a z drugiej mniejsze są opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska, mniejsze koszty energii i surowców stosowanych w produkcji.

Realizacja powyższego celu ekologicznego zależy przede wszystkim od działań podejmowanych przez przemysł i energetykę zawodową, a także przez sferę komunalną.

Działania na rzecz wprowadzenia wskaźników zużycia wody, materiałochłonności i energochłonności do pozwoleń zintegrowanych dla najbardziej wodochłonnych / materiałochłonnych / energochłonnych dziedzin produkcji, a także działalność Krajowego Centrum Najlepszych Dostępnych Technik (BAT) - przyczynią się do racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych.

Racjonalizacja zużycia wody

W gminie znajdują się przedsiębiorstwa, które ze względu na specyfikę zużywają znaczne ilości wody. Zakłady korzystają z wody podziemnej, która powinna być przeznaczana głównie na cele zaopatrzenia w wodę ludności. W sferze gospodarki komunalnej wskazane jest zintensyfikowanie działań przedsiębiorstw wodociągowych, ukierunkowanych na zmniejszenie strat wody w systemach przesyłowych.

Kierunki działań do 2011:

- Zmniejszenie wykorzystania wód podziemnych do celów przemysłowych
- Kontynuacja wprowadzania zamkniętych obiegów wody i wodooszczędnych technologii produkcji w przemyśle
- Kontynuacja modernizacji sieci wodociągowych w celu zmniejszenia strat wody w systemach przesyłowych

Zmniejszenie energochłonności gospodarki

Założenia polityki energetycznej państwa przewidują, że w związku z urealnieniem cen energii, postępowaniem w modernizacji i restrukturyzacji działalności gospodarczej oraz wzrostem świadomości społeczeństwa, sprzyjającej oszczędzaniu energii, zużycie energii w przeliczeniu na jednostkę krajowego produktu będzie się nadal zmniejszać i w 2010 roku zużycie powinno zmniejszyć się o ok. 25% w stosunku do 2000 r.

Osiągnięcie takiej redukcji zużycia energii będzie wymagało wprowadzenia mechanizmów pozwalających na uwzględnianie w cenach energii jej kosztów środowiskowych (opłaty produktowe od paliw, zróżnicowane w zależności od uciążliwości danego paliwa dla środowiska) oraz większego zaangażowania instytucji publicznych / przedsiębiorstw / mieszkańców w działania zmierzające do wprowadzania energooszczędnych technologii. Ograniczenie ogólnego zużycia energii (a więc zmniejszenie produkcji energii) przyniesie efekty w postaci zmniejszenia zużycia zasobów naturalnych, a także zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do środowiska.

Kierunki działań do 2011:

- Wprowadzanie energooszczędnych technologii i urządzeń w przemyśle oraz energetyce
- Zmniejszenie strat energii, zwłaszcza cieplnej w systemach przesyłowych, poprawa parametrów energetycznych budynków oraz podnoszenie sprawności wytwarzania energii

4.4.2 Wykorzystanie energii odnawialnej

Stan wyjściowy

Wykorzystanie energii odnawialnej w Unii Europejskiej, kształtuje się na poziomie 6 %. Do roku 2010 udział ten powinien wzrosnąć do przynajmniej 12 %. W Polsce przewiduje się, że w 2010 roku udział zużycia energii odnawialnej będzie na poziomie 7,5 %.

Poprzez obszar gminy przechodzi strefa korzystnych warunków wiatrowych.

W województwie lubuskim, potencjał **energii słonecznej** jest równomiernie rozłożony na całym terenie i prawie pokrywa się ze strefą korzystnych warunków wiatrowych. Średnie usłonecznienie wynosi ok. 600 godzin/rok, a nasłonecznienie ok. 900 kWh/m²/rok.

4.4.2.1 Cel średniookresowy do 2011 roku

Wzrost wykorzystania energii odnawialnej

4.4.2.2 Kierunki działań do 2011 roku

Podobnie jak w całym kraju, głównie ze względów ekonomicznych, (znacznie niższe koszty inwestycyjne, jak również często eksploatacyjne niż w przypadku innych źródeł odnawialnych i niekonwencjonalnych) największe możliwości upatruje się w rozwoju systemów przetwarzających **energię biomasy** (zrębki drewna, słoma, itp.) na energię użyteczną, głównie ciepłą (kotły opalane paliwami stałymi będą zastępowane kotłami opalanymi biomasą).

Do celów energetycznych może być wykorzystywana energia takich roślin jak wierzba czy malwa pensylwańska (promocja plantacji tych roślin) oraz biogaz powstający w wyniku fermentacji odpadów z produkcji zwierzęcej, ścieków komunalnych lub odpadów komunalnych (gaz wysypiskowy).

Mimo "ekologiczności" energii wiatrowej i wodnej, a nawet z biomasy, taka energetyka może być zagrożeniem dla zasobów krajobrazu i różnorodności biologicznej. Zatem konieczne jest uwzględnianie uwarunkowań przyrodniczych i krajobrazowych przy lokalizacji obiektów tych form energetyki.

Kierunki działań:

- Określenie potencjału technicznego i ekonomicznego energii odnawialnej i niekonwencjonalnej
- Uwzględnianie uwarunkowań przyrodniczo-krajobrazowych przy lokalizacji farm energetyki wiatrowej
- Promowanie oraz popularyzacja najlepszych praktyk w dziedzinie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, w tym rozwiązań technologicznych, administracyjnych i finansowych.
- Wsparcie projektów w zakresie budowy urządzeń i instalacji do produkcji i transportu energii wytwarzanej w oparciu o źródła odnawialne

4.4.3 Ochrona przed powodzią.

Na terenie gminy nie występuje zagrożenie powodziowe.

4.5 Działania o charakterze systemowym.

4.5.1 Aspekty ekologiczne w politykach sektorowych.

Zachowanie równowagi ekologicznej, przy działaniach człowieka powodujących zmiany w przyrodzie sprawia, że niezbędna jest analiza poszczególnych dziedzin gospodarki, tendencji i kierunków zmian z punktu widzenia presji wywieranej na środowisko. Włączenie aspektów ekologicznych do polityk sektorowych jest warunkiem skutecznej realizacji polityki ekologicznej państwa i zasady zrównoważonego rozwoju.

Poniżej przedstawiono aktualną sytuację i perspektywiczny rozwój poszczególnych dziedzin gospodarki na terenie gminy, w relacji do środowiska. Wzięto pod uwagę następujące sektory gospodarki:

- System transportowy

- Turystyka i rekreacja
- Rolnictwo i rybactwo
- Przemysł
- Osadnictwo

4.5.2 Przyszłościowy rozwój gminy w aspekcie ochrony środowiska

4.5.2.1 System transportowy

Stan wyjściowy

Gmina posiada wyjątkowo korzystny układ transportowy w zakresie kierunkowym i przestrzennym.

W rejonie gminy przebiega dwie najbardziej istotne drogi krajowe; Nr 2 (E30) Świecko – Poznań, oznaczona jako korytarz paneuropejski nr II, i droga Nr 3 (E65) Szczecin – Lubawka. W docelowym rozwiązaniu program rządowy przewiduje te dwie drogi jako autostrady płatne.

Droga krajowa **Nr 3** relacji Szczecin – Zielona Góra – Legnica – Bolków- Lubawka – Praha posiada szerokość nawierzchni 11 m za wyjątkiem odcinka w okolicach Świebodzina, Jordanowa i Rosina. Droga jest przystosowana do obciążeń 10 t/oś. Natężenie ruchu w okolicach Świebodzina wynosi ok. 12 tys. pojazdów na dobę.

Administracją i zarządzaniem dróg krajowych zajmuje się Generalna Dyrekcja Dróg Publicznych – Oddział Południowo- Zachodni, Biuro w Zielonej Górze.

Drogi wojewódzkie

Nr 277 – relacji Sulechów - Skąpe, posiada nawierzchnie bitumiczną i częściowo brukową w bardzo złym stanie oraz bardzo niebezpieczne miejsca; przejazd przez Pałck i wjazd do M. Skąpe. Dodatkowe zagrożenie stanowią drzewa wzdłuż drogi.

Nr 276 – relacji Szczecin – Krosno Odrzańskie posiada nawierzchnie bitumiczną.

Organem zarządzającym drogami wojewódzkimi jest Zarząd Dróg Wojewódzkich w Zielonej Górze.

Ocenia się, że 80% nawierzchni bitumicznej wymaga pilnej odnowy a wszystkie nawierzchnie brukowe, zwłaszcza w miejscowościach wymagają profilowania. Z bieżącego utrzymania pilne do wykonania są prace związane z odwodnieniem, profilowaniem poboczy, uzupełnieniem ubytków nawierzchni, oczyszczeniem rowów przydrożnych, wycinka drzew i krzewów ograniczających widoczność.

Komunikacja kolejowa

Na terenie gminy nie ma linii kolejowych.

Główne zagrożenia środowiska wynikające z rozwoju systemu transportowego

- Emisja zanieczyszczeń
- Emisja hałasu komunikacyjnego
- Awarie transportowe
- Degradacja terenów cennych przyrodniczo
- Zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych

Cel ekologiczny rozwoju systemu transportowego do 2011 roku

Racjonalny rozwój systemu transportowego uwzględniający rozwiązania zmniejszające lub eliminujące wpływ transportu na środowisko.

Kierunki działań minimalizujących zagrożenia środowiska wynikające z rozwoju systemu transportowego:

- Poprawa standardów technicznych sieci drogowej.

- Zwiększenie przepustowości i płynności ruchu drogowego.
- Zwiększenie roli transportu kolejowego.
- Usprawnienie transportu tranzytowego.
- Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców.

4.5.2.2 Turystyka i rekreacja

Warunki naturalne gminy stwarzają szczególne możliwości rozwoju funkcji turystycznej. Na atrakcyjność turystyczną gminy wpływają: położenie i klimat, urozmaicona rzeźba terenu, jeziora i lasy oraz czyste środowisko.

Atrakcyjność turystyczną gminy podnoszą interesujące zabytki architektury i obiekty świadczące o bogatym dziedzictwie kulturowym. Nie są one jednak należycie eksponowane, eksploatowane i promowane. Na terenach wiejskich duże znaczenie powinna mieć agroturystyka, traktowana nie tylko jako możliwość aktywizacji gospodarczej wsi, lecz również jako jedna z popularnych form turystyki. Oferta agroturystyczna gminy obejmuje zaledwie kilka gospodarstw.

Trasy rowerowe:

Dotychczas brak na terenie gminy oznakowanych tras rowerowych.

Turystyka piesza

Na terenie Gminy znajduje się Zielony Szlak Turystyczny następującym przebiegu trasy:

- szlak Zielony Świebodzin –dworzec PKP i PKS- Rozłogi (4km)- Wilkowo kemping nad jeziorem (5,5 km) Tyczyno leśniczówka (12km) Grodzisko nad jeziorem Niesłysz (15,0km)-Ołobok (18,0km)-Niesulice (20km)-Przełazy (24 km)- Mostki –Bucze- Łagów(39km)- Sieniawa- Staropole-Nowy Dworek (50km)- Gościkowo (58km)-Szumiąca Babowicko-Lubikowo koło Rokitna (90,5 km).

Główne zagrożenia środowiska z tytułu turystyki i rekreacji

- Dzikie zagospodarowanie obszarów cennych przyrodniczo w tym dolin rzek i brzegów jezior.
- Zagrożenie dla wód powierzchniowych i podziemnych ze względu na brak uzbrojenia terenów pod turystykę.
- Niszczenie środowiska leśnego i walorów przyrodniczych poprzez wzrastającą liczbę turystów, szczególnie zmotoryzowanych.
- Nadmierny rozwój przestrzenny zespołów letniskowych.
- Niszczenie walorów środowiska kulturowego.

Cel ekologiczny rozwoju turystyki i rekreacji do 2011 roku

**Wykorzystać teren jako bazę turystyczno-rekreacyjną o znaczeniu lokalnym
w sposób zachowujący walory jego przyrody**

Kierunki rozwoju turystyki i rekreacji do 2011 roku

Rozwój turystyki i rekreacji na terenie gminy jest ujęty w „Strategii rozwoju powiatu...” [32] i „Strategia rozwoju społeczno – gospodarczego gminy Skąpe do 2010 r.” [36]. Realizacja celu sformułowanego jako Rozwój funkcji turystycznej i zdrowotno-rehabilitacyjnej ma nastąpić poprzez:

- modernizację i rozbudowę istniejącej infrastruktury turystycznej oraz dostosowanie do standardów europejskich,
- wytyczenie i budowa szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych, konnych, wodnych) na terenie gminy,
- identyfikacja obszarów gminy pod względem tradycji, zasobów historycznych, kulturowych i turystycznych, umożliwiających kreowanie i rozwój produktu turystycznego i zdrowotno-rehabilitacyjnego. Wspieranie działań mających na celu kreowanie nowych i rozwój już istniejących produktów turystycznych i zdrowotno-rehabilitacyjnych gminy,
- wypracowanie sprawnie funkcjonującego systemu współpracy pomiędzy gminą, powiatem a przedsiębiorcami sektora turystyki, organizacjami turystycznymi, utworzenie lokalnej organizacji turystycznej,

- wypracowanie i sukcesywne wdrażanie programu rozwoju i promocji turystyki w gminie. Prowadzenie badań marketingowych w zakresie turystyki gminy,
- współpracę z gminami powiatu w opracowaniu i wdrażaniu programu rozwoju i promocji turystyki,
- współudział w stworzeniu zintegrowanego systemu informacji turystycznej i rezerwacji miejsc noclegowych w powiecie.

Rozwój agroturystyki i ekoturystyki

Rozwijająca się intensywnie w ciągu ostatnich lat agroturystyka, stanowi rodzaj wypoczynku na wsi w tradycyjnym gospodarstwie rolnym. Ta forma turystyki pozwala na zachowanie rodzinnych gospodarstw rolnych, zachowanie tradycji kulturowych a dla rolników jest alternatywą poszukiwania innych źródeł dochodu. Dla uatrakcyjnienia bazy agroturystycznej konieczne stanie się wyposażenie gospodarstw w sprzęt do pływania, wędkowania i uprawiania czynnych form turystyki. Kolejną formą turystyki przyjaznej środowisku lub harmonijnej (z zasobami środowiska) jest ekoturystyka. Podstawową ideą popierającą koncepcję ekoturystyki jest większy udział polskiego kapitału. Nacisk kładziony będzie na rozwój lokalny i marketing wakacyjny.

Przykładem mogą być hotele należące do lokalnego właściciela, wybudowane przez lokalnych pracowników z lokalnego materiału, w których turystom serwuje się lokalnie wytworzoną żywność i napoje oraz dysponuje się dobrze przeszkolonymi lokalnymi przewodnikami. Przemysłany rozwój ekoturystyki będzie się przyczyniał do zdrowego spędzenia czasu wolnego jak również do ochrony środowiska naturalnego i kulturowego.

Rozwój turystyki kwalifikowanej

Na terenie gminy istnieją warunki do rozwoju różnych form turystyki kwalifikowanej. Odrębność i różnorodność krajobrazowa i przyrodnicza sprawiają, że istotne będzie sprecyzowanie rodzajów rozwijanej turystyki. Powinno być ono poprzedzone dokładną analizą istniejącego zaplecza, zainteresowań turystów, dostosowaniem oferty turystycznej do klienta. W ostatnich latach obserwuje się modę na uprawianie aktywnej turystyki. Dlatego niezbędne stanie się wyznaczanie kolejnych szlaków turystycznych, ścieżek rowerowych, konnych, szlaków kajakowych. Szlaki te będą wymagały właściwego zagospodarowania: wyznaczenia miejsc odpoczynku i biwakowania, oznakowania itp. Konieczna będzie analiza wpływu intensywnego uprawiania turystyki na środowisko przyrodnicze (np. uprawiania turystyki rowerowej na zwiększenie erozji itp.) oraz sposobów minimalizowania skutków.

Na terenach jeziornych tworzone będą warunki do uprawiania żeglarstwa i sportów wodnych.

Rozwój infrastruktury towarzyszącej turystyce

Ze względu na rozwój nowych terenów turystycznych, bazy noclegowej, zabudowy letniskowej ważne z punktu ochrony środowiska będzie przystosowanie terenów pod względem technicznym do pełnienia wyznaczonych funkcji. Konieczne będzie rozwiązanie problemów gospodarki ściekowej i odpadowej dla istniejących obszarów zainwestowania.

Do powstawania nowych obiektów będą wyznaczane obszary selektywnie wybrane, odpowiednio przygotowane, o wysokim standardzie uzbrojenia. Akceptacja ich budowy będzie zależna od spełnienia wymogów ochrony środowiska i krajobrazu. Ważne będzie dostosowanie przyszłego budownictwa do wymagań architektonicznych, wynikających z planu zagospodarowania przestrzennego, istniejącej zabudowy i warunków krajobrazowych.

Budowa miejsc obsługi szlaków komunikacyjnych i turystycznych pociągnie za sobą inwestycje mające na celu zadbanie o ład przestrzenny.

Istotnym zagadnieniem jest modernizacja dróg dojazdowych do obiektów turystycznych, budowa parkingów i miejsc postojowych. Remont nawierzchni dróg przyczyni się do wzrostu ilości turystów. Lepszy stan dróg przyczyni się do dalszego inwestowania w rozwój działalności agroturystycznej.

Kierunki działań minimalizujących zagrożenia z tytułu rozwoju turystyki i rekreacji

- przestrzeganie wymagań ochrony środowiska w odniesieniu do nowo powstających obiektów turystycznych i rekreacyjnych,
- selektywny dostęp do terenów cennych przyrodniczo, w tym ochrona cennych terenów przed przeinwestowaniem,
- ograniczenie rekreacyjnego wykorzystania terenów o dużych walorach przyrodniczych,

- odpowiednie zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego eliminujące dzikie zagospodarowanie obszarów cennych przyrodniczo,
- właściwa "eksploatacja" szlaków turystycznych głównie rowerowych i konnych,
- edukacja ekologiczna mieszkańców.

4.5.2.3 Rolnictwo i rozwój terenów wiejskich

Stan wyjściowy

Gmina posiada korzystne warunki naturalne do produkcji rolnej. Dominują gleby dobre i średnie.

W uprawach polowych dominują zboża, głównie zboża paszowe. Zwiększa się powierzchnia uprawy kukurydzy na ziarno, zmniejszyła się natomiast powierzchnia uprawy buraka cukrowego (ograniczenia kontraktacji).

Rolnictwo daje utrzymanie zaledwie części mieszkańców terenów wiejskich. Istnieje potrzeba uruchomienia szkoleń rolników oraz tworzenia średnich gospodarstw rolnych, które dawałyby pracę nie tylko ich właścicielom, ale również uboższym mieszkańcom wsi

Przekształcenie struktury własnościowej rolniczej przestrzeni produkcyjnej, które dokonało się w latach 1990-tych, zdeterminowało kondycję rolnictwa świebodzińskiego, a co za tym idzie warunki życia ludności wiejskiej. Przed rokiem 1990 dominował tu sektor rolnictwa uspołecznionego, głównie państwowe gospodarstwa rolne (PGR), które w wyniku przekształceń własnościowych uległy likwidacji, a ich majątek przekazano do Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa. Większość zasobów AWRSP została wydzierżawiona osobom prywatnym i spółkom. Nie prowadzi to do trwałego rozdysonowania zasobów, a tym samym trwałej poprawy struktury agrarnej w gminie.

Proces przekształceń własnościowych w rolnictwie związany jest z drastycznym pogorszeniem sytuacji życiowej ludności wiejskiej, szczególnie na tych obszarach, gdzie dominowało rolnictwo uspołecznione. Pojawiło się zjawisko wysokiego bezrobocia strukturalnego wśród pracowników niegdyś zatrudnionych w PGR. Nałożył się na to również ogólnie niski poziom wykształcenia osób pracujących w rolnictwie uspołecznionym i jego obsłudze, niska dochodowość gospodarstw rolnych i brak kapitału inwestycyjnego.

Wszystkie te czynniki sprawiają, że obszary wiejskie gminy pozostają obszarami głębokiej depresji ekonomicznej i społecznej.

Główne zagrożenia z tytułu rolnictwa

- niska emisja,
- odpady komunalne, w tym odpady niebezpieczne,
- ścieki,
- zanieczyszczenia obszarowe,
- rozproszenie zabudowy skutkujące chaosem przestrzennym.

Cel ekologiczny rozwoju rolnictwa do 2011 roku

***Rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego i marketingu produktów rolnych
z zachowaniem walorów środowiska i różnorodności biologicznej.***

Kierunki rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich do 2011 roku

Zgodnie z „Programem wojewódzkim ...” [24] kształtowanie ośrodków wiejskich i modernizacja sektora rolno-spożywczego jest jednym z głównych kierunków stwarzających możliwości rozwojowe gospodarstw rolnych. Strategia rozwoju obszarów wiejskich powinna polegać na ich wielofunkcyjnym rozwoju, którego podstawowym celem powinno być tworzenie nowych miejsc pracy, zarówno w sferze związanej z rolnictwem (usługi, agroturystyka) jak i pozarolniczej. Istotne znaczenie będzie miało wprowadzanie instrumentów finansowych i prawnych ochrony środowiska w rolnictwie (programy rolno-środowiskowe, zalesienia, systemy małej retencji, inwestycje dot. infrastruktury technicznej ochrony środowiska). Ważnym elementem polityki rolnej będzie wdrażanie Krajowego Programu Rolnośrodowiskowego.

Strategia rozwoju powiatu zakłada następujące cele odnośnie rozwoju rolnictwa:

- Przygotowanie rolnictwa do konkurencji z rolnictwem krajowym i unijnym oraz rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego i marketingu produktów rolnych,
- Rozwój działalności pozarolniczej na wsi i tworzenie nowych miejsc pracy poza rolnictwem,
- Poprawa warunków życia i pracy ludności wiejskiej ze szczególnym uwzględnieniem obszarów popegeerowskich.

Podobnie jak w całym kraju obserwowane będzie odchodzenie rolników do zajęć pozarolniczych i zmniejszanie udziału zatrudnienia w rolnictwie. Aktywizacja obszarów popegeerowskich.

Duże ośrodki miejskie usytuowane w bezpośrednim sąsiedztwie województwa (Wrocław, Berlin, Poznań) będą ważnym obszarem ekspansji firm oferujących wysokiej jakości żywność. Przyczyni się to do zwiększenia natężenia powiązań gospodarczych i podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej regionu.

Na terenach wiejskich będą powstawać małe i średnie przedsiębiorstwa wytwórcze i usługowe dając pracę osobom odchodzącym z rolnictwa.

Poniżej wymieniono tendencje rozwojowe rolnictwa w kontekście ochrony środowiska. Są one zgodne z kierunkami rozwoju rolnictwa określonymi w Strategii rozwoju powiatu:

- budowa i modernizacja urządzeń ograniczająca zagrożenia środowiska,
- zachowanie różnorodności biologicznej produkcji rolniczej,
- prowadzenie produkcji rolnej metodami ekologicznymi i racjonalizacja zużycia środków chemicznych.

Podniesienie poziomu wykształcenia rolników

Podniesienie poziomu wykształcenia mieszkańców wsi będzie ważnym czynnikiem wspierającym rozwój nowoczesnego rolnictwa i przedsiębiorczości na terenach wiejskich, w szczególności na terenach po byłych PGR. Umożliwi również właściwe prowadzenie gospodarki rolnej zgodnej z Kodeksem Dobrych Praktyk Rolniczych (KDPR), co wiąże się z minimalizacją negatywnych wpływów produkcji rolnej na środowisko.

Rozwój infrastruktury technicznej

Rozwój infrastruktury technicznej, głównie budowa kanalizacji, oczyszczalni ścieków, sieci wodociągowej, obiektów gospodarki odpadami będzie niezbędny dla prawidłowego funkcjonowania gospodarstw rolnych i poprawy życia mieszkańców obszarów wiejskich. Największe braki na terenie gminy dotyczą gospodarki ściekowej. Dla zrealizowania niezbędnych inwestycji konieczne będzie wsparcie z funduszy unijnych i budżetowych. Ważną potrzebą jest systematyczna modernizacja i odbudowa systemów melioracji, zwłaszcza melioracji szczegółowych.

Rozwój infrastruktury spowoduje podniesienie poziomu życia mieszkańców jak również uczyni teren województwa atrakcyjnym dla potencjalnych inwestorów i zwiększy możliwość wykorzystania obszarów wiejskich dla rozwoju turystyki, w tym agroturystyki. Równocześnie zmniejszone zostanie negatywne oddziaływanie na środowisko przy zachowaniu potencjału ekologicznego regionu.

Ochrona ekosystemów łąk i pastwisk wzdłuż głównych rzek

Struktura własnościowa rolnictwa w Polsce i tradycyjne metody uprawy pozwoliły zachować złożone ekosystemy, które nie tylko są ostoją dla zwierząt i roślin, ale chronią przed powodzią. Są to przede wszystkim systemy dolin rzecznych, których naturalny stan należy przywracać i utrzymywać. W kolejnych latach polityka UE będzie skierowana m.in. na renaturalizację rzek, rozpatrywane są również możliwości dopłat dla rolników w zamian za wyłączenie części pól spod upraw.

Rozwój rolnictwa ekologicznego

W obliczu występujących licznych zagrożeń w związku z wprowadzaniem na rynek żywności nie spełniającej wymagań UE, konsumenci poszukiwać będą artykułów spożywczych o wysokich walorach zdrowotnych, gwarantowanych odpowiednimi warunkami i metodami produkcji. Produkcja i przetwórstwo rolno-spożywcze prowadzone metodami ekologicznymi zapewniają uzyskanie produktów o wysokiej jakości, m.in. wolnych od hormonów, antybiotyków, pozostałości środków ochrony roślin. Wzrost zapotrzebowania na żywność produkowaną metodami ekologicznymi, system dotacji zajmujących się produkcją ekologiczną, dobre warunki środowiskowe (nie skażone środowisko przyrodnicze) będą sprzyjać tworzeniu się nowych gospodarstw ekologicznych na terenie gminy.

Rozwój rolnictwa ekologicznego będzie sprzyjać wprowadzaniu i popularyzacji proekologicznych technologii produkcji roślinnej, zmierzających do ochrony środowiska i poprawy jakości produkcji.

Tworzenie gospodarstw specjalistycznych

W świetle integracji Polski z Unią Europejską alternatywą dla tradycyjnych gospodarstw rolnych będą gospodarstwa specjalistyczne, specjalizujące się w jednej, wybranej i dostosowanej do warunków branży, np. gospodarstwa ogrodnicze, hodowlane itp.

Szansę dla rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw stwarza produkcja specjalnych roślin na cele energetyczne np. wierzby energetycznej. Dają one możliwość pozyskania biopaliw, wykorzystania mniej urodzajnych gleb oraz szerokiego wykorzystania produktów na cele przemysłowe.

Właściwe prowadzenie gospodarki rybackiej

Zasady chowu, hodowli i połowu ryb w powierzchniowych wodach śródlądowych oraz zasady ich ochrony, określa ustawa z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym. W myśl tej ustawy – za chów ryb uważa się działania zmierzające do utrzymania i zwiększenia produkcji – za hodowlę uważa się chów połączony z dobozem i selekcją w celu zachowania i poprawienia wartości użytkowej ryb. Prowadzenie racjonalnej gospodarki rybackiej w wodach śródlądowych jest niezbędnym warunkiem zapewniającym zachowanie równowagi biologicznej w rybostanach jak również restytucję gatunków ryb zagrożonych wyginięciem.

Na terenie gminy istnieje szereg stawów hodowlanych przy nieruchomościach i gospodarstwach rolnych. Prowadzona jest również gospodarka rybacka na jeziorach będących własnością Skarbu Państwa. Ma to wpływ na stan i jakość wód.

W przypadku stawów napełnianych sezonowo duży pobór wody na wiosnę w celu napełnienia stawu jak i jesienny zrzut wody, mogą prowadzić do zakłóceń ekosystemów. Dodatkowo woda spuszczana na jesień zanieczyszczona jest mułami i odchodami co prowadzi do wzrostu fosforanów i ma negatywny wpływ na jakość wody. W przypadku stawów przepływowych czynnikiem mogącym ujemnie wpływać na jakość wód jest pokarm dla ryb. Używanie niewłaściwego z punktu widzenia ochrony środowiska pokarmu typu odpadki mięsne, preparaty może prowadzić do wzrostu ilości azotanów w wodzie. Nadmierne użyczenie wody odchodami i moczem ryb oraz resztkami pokarmu może spowodować eutrofizację rzek gminy. Warunkiem prowadzenia zrównoważonej gospodarki rybackiej jest wyznaczenie miejsc do budowy przepławek tam gdzie migrację ryb utrudniają jazy, zastawki, przegrody itp. (rozp. MOŚZNiL z dn. 20.12.1996). Zadaniem na poziomie województwa są działania zmierzające do inwentaryzacji urządzeń piętrzących nie posiadających przepławek i dokonania oceny ich wpływu na stan gatunkowy ryb oraz działania zobowiązujące użytkowników tych urządzeń do podjęcia budowy w nich przepławek. Budowle piętrzące bez przepławek naruszają biologiczne stosunki wodne jak również mogą doprowadzić do zachwiania stanu gatunkowego ryb. Przegrody piętrzące na rzekach często powodują gromadzenie się ryb zdążających na tarło do zbiorników wodnych jakimi są jeziora. Miejsca te są najbardziej eksploatowane przez kłusowników.

Ważne będzie również przestrzeganie przez użytkowników wód wymogów prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej określonych w pozwoleniach wodnoprawnych na szczególne korzystanie z wód do celów rybackich, które tracą moc 1 stycznia 2005 r. Ostatnie Badania Instytutu Rybactwa Śródlądowego wykazują, że w wodach rzek w zaniku są cenne użytkowo gatunki ryb, tj. szczupak, sum, troć wędrowna, certa. Systematycznie maleje również w wodach rzek i jezior populacja ryb cennych gospodarczo jak węgorz, sieja i sielawa. Z uwagi na zanik ryb drapieżnych około połowa ryb w zbiornikach ginie śmiercią naturalną dając dużą dawkę substancji organicznych sprzyjających procesom eutrofizacji.

Istotne jest przy przekazywaniu w dzierżawę (np. przez AWRSP) egzekwowanie od użytkowników posiadania operatów rybackich określających warunki prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej lub zobowiązania dzierżawców do opracowania operatów.

Zadaniem Starosty jest nadzór nad wykorzystaniem wód i posiada on informacje na temat racjonalności gospodarki rybackiej. Działania Starostwa powinny zmierzać również do ograniczenia kłusownictwa na wodach objętych obwodami rybackimi.

Stowarzyszeniem zaangażowanym w działalność w zakresie ochrony wód przed kłusownictwem i dewastacją środowiska oraz poprawy jakości użytkowanych wód, jest Polski Związek Wędkarski.

Kierunki działań minimalizujących zagrożenia z tytułu rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich

- Zmiana ogrzewania węglowego na inne przyjazne środowisku lub wymiana starych nieefektywnych kotłów grzewczych na wysokosprawne nowoczesne kotły węglowe
- Wprowadzanie niekonwencjonalnych źródeł energii
- Rozwój infrastruktury technicznej ochrony środowiska (obiekty gospodarki odpadami, kanalizacja, oczyszczalnie ścieków)
- Rozwój małej retencji wodnej
- Wdrażanie Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych
- Edukacja ekologiczna mieszkańców
- Odtwarzanie pasów zieleni wzdłuż cieków
- Wprowadzanie zapisów w planach zagospodarowania przestrzennego dot. terenów przeznaczonych pod budownictwo

4.5.2.4 Przemysł**Stan wyjściowy**

W gminie Skąpe nie ma przemysłu. Działają stosunkowo niewielkie zakłady o profilu stolarsko-mieblarskim i jedna kopalnia ropy naftowej, obejmująca pojedynczy szyb wydobywczy. Rozwinięty jest sektor rolnictwa. Ponadto funkcjonują przedsiębiorstwa o charakterze usługowym. Istotne znaczenie dla gospodarki regionu ma jego atrakcyjność turystyczna i związany z tym ruch turystyczny.

Główne zagrożenia środowiska z tytułu rozwoju przemysłu

- emisja zanieczyszczeń do powietrza
- nadzwyczajne zagrożenia środowiska
- degradacja powierzchni ziemi
- emisja hałasu
- zużywanie zasobów naturalnych
- odprowadzanie ścieków
- przerywanie ciągłości ekosystemów rzecznych (brak przepławek)

Cel ekologiczny rozwoju przemysłu do końca 2011 roku

Restrukturyzacja istniejących zakładów oraz rozwój nowoczesnych innowacyjnych sektorów przemysłowych o zminimalizowanym wpływie na zdrowie ludzi i środowisko naturalne oraz tworzenie warunków do dalszego rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw

Kierunki rozwoju przemysłu i energetyki zawodowej do 2011 roku***Restrukturyzacja istniejących zakładów***

Zaostrzenie wymogów ekologicznych i wzrost konkurencyjności rynku stawia zakłady przed koniecznością restrukturyzacji. Z punktu widzenia ochrony środowiska ważne będą wszystkie działania zmierzające do zminimalizowania wpływu przedsiębiorstwa na środowisko.

Szereg zakładów podjęło już lub jest w trakcie podejmowania działań restrukturyzacyjnych. Kompleksowej modernizacji wymaga sektor energetyczny z bardzo dużym zużyciem paliw stałych – ponad 70% i złym stanem sieci elektroenergetycznej na wsi.

Rozwój przemysłu rolno-spożywczego, drzewnego, MSP

W miarę rozwoju wyspecjalizowanego rolnictwa jak również rolnictwa ekologicznego w gminach o typowo rolniczym kierunku, istotny będzie rozwój przemysłu związanego z rolnictwem: przetwórstwo mięsa, mleka, zbóż, wytwarzanie pasz, przetwórstwo owoców i warzyw. Rynkiem zbytu dla tej branży przemysłu będą miasta województwa Lubuskiego, jak również Berlin, Wrocław, Poznań, Szczecin.

Kolejnym, bardzo ważnym źródłem rozwoju przemysłu w gminie jest lokalna baza surowcowa w postaci lasów. Różne profile działalności zakładów przemysłu drzewnego zaspokajają zapotrzebowanie na szeroki asortyment produktów drewnopochodnych, a jednocześnie stwarzają możliwości współpracy pomiędzy poszczególnymi placówkami na kolejnych etapach obróbki drewna. Daje to pełną możliwość dalszego rozwoju przemysłu drzewnego w gminie przy systematycznym zwiększaniu wydajności produkcji.

Zgodnie z trendami światowymi wspierany będzie rozwój małych i średnich przedsiębiorstw, zwłaszcza sektora drobnej wytwórczości i rzemiosła. Rzemiosło, powinno dostosować się do nowych potrzeb w tym do kooperacji z przedsiębiorstwami produkcyjnymi. Rozwój drobnej wytwórczości będzie szansą dla osób odchodzących z zakładów i rolnictwa w związku z ich restrukturyzacją.

Istotnym dla rozwoju gminy będzie rozwój tzw. „przemysłu czasu wolnego”. Specyfika obszaru gminy stwarza szansę rozwoju usług obejmujących turystykę, rekreację, usługi kulturalne, gastronomię.

Aktywność zakładów na rzecz ochrony środowiska

Zakłady przemysłowe w coraz większym stopniu ponosić będą odpowiedzialność za ochronę środowiska. Zadania z tym związane nie będą ograniczać się do naprawy zaistniałych szkód i spełnienia wymogów zdefiniowanych w pozwoleniach na korzystanie ze środowiska, ale będą zmierzać do zapobiegania powstawaniu negatywnych oddziaływań i szkód w środowisku.

Respektowanie zasady zrównoważonego rozwoju w przemyśle jest jednym z warunków skutecznej realizacji polityki ekologicznej państwa. Osiągnięcie celów polityki ekologicznej nie będzie możliwe bez aktywnego włączenia się przedsiębiorstw przy jednoczesnym zewnętrznym wsparciu finansowym i merytorycznym w spełnianiu obligatoryjnych wymagań. Jednym z koniecznych działań będzie dostosowanie się zakładów do tzw. zintegrowanych pozwoleń, obejmujących wszystkie elementy środowiska (zgodnie z Dyrektywą IPPC).

Istotne będzie podejmowanie przez przedsiębiorstwa dobrowolnych działań na rzecz środowiska jak również upowszechnienie systemów zarządzania środowiskowego.

W systemach zarządzania środowiskowego zwracana jest uwaga na:

- oszczędne korzystanie z surowców,
- stosowanie surowców ekologicznych,
- energochłonność i wodochłonność,
- prewencję odpadów,
- systemy rejestracji emisji i zużywanych surowców,
- efektywne procesy produkcyjne.

Cechą zarządzania środowiskowego jest włączenie środowiska i jego ochrony do celów strategicznych firmy i przypisanie tych zagadnień do kompetencji zarządu firmy. Idea ta jest realizowana poprzez wprowadzanie systemów zarządzania środowiskiem (systemy sformalizowane - np. normy ISO 14 000 EMAS, lub niesformalizowane - np. Program Czystszej Produkcji). Powinny być prowadzone działania inspirujące firmy do starań o wprowadzenie systemu zarządzania środowiskowego, wskazujące na niewątpliwie korzyści wynikające z jego wprowadzenia.

W późniejszym etapie należy poszukiwać sposobu jak włączyć system zarządzania środowiskowego w pozwolenia wydawane przez Starostę dla zakładów zlokalizowanych w gminie. Takie podejście jest zgodne z polityką Unii Europejskiej, która poleca systemy zarządzania środowiskowego jako wyraz własnej odpowiedzialności przemysłu za sprawy środowiskowe.

Wspomniane systemy zarządzania środowiskowego polecane są również dla zakładów gospodarki komunalnej oraz instytucji publicznych.

Kierunki działań minimalizujących zagrożenia

- rozwój nowych sektorów przemysłu, przyjaznych środowisku,
- wprowadzanie systemów zarządzania środowiskiem,
- wprowadzanie technologii mało i bezodpadowych,
- właściwe gospodarowanie terenami przemysłowymi.

4.5.3 Edukacja ekologiczna

4.5.3.1 Stan wyjściowy

Skuteczna realizacja polityki ekologicznej państwa wymaga udziału w tym procesie wszystkich zainteresowanych podmiotów wywierających wpływ na sposób i intensywność korzystania ze środowiska, w tym również udziału obywateli. Podstawowe znaczenie dla szerokiego udziału społeczeństwa w realizowaniu celów ekologicznych ma edukacja ekologiczna i zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o środowisku.

Na terenie gminy działalność edukacyjna prowadzona jest przez:

- jednostki samorządowe: Starostwo Powiatowe, Urząd Gminy
- Nadleśnictwa
- Pozarządowe organizacje ekologiczne Klub Przyrodników (KP), Liga Ochrony Przyrody (LOP), Polski Związek Wędkarski i Polski Związek Łowiecki,
- jednostki oświaty: szkoły, przedszkola,

Jednostki samorządowe

Działania podejmowane w poszczególnych gminach z ramienia urzędów miast i gmin są zróżnicowane, koncentrują się przede wszystkim na wspieraniu edukacji ekologicznej w szkołach, organizowaniu akcji sprzątania świata, finansowaniu obchodów „Dnia Ziemi”. Uczniowie szkół opiekują się gminnymi pomnikami przyrody.

Działania w zakresie EE podejmowane przez jednostki samorządowe mają charakter działań stałych takich jak: dofinansowanie druku wydawnictw ekologicznych, organizacja akcji sprzątania świata, konferencji, szkoleń, konkursów o tematyce ekologicznej, współpraca z organizacjami pozarządowymi. Od 5 lat ma miejsce konkurs Ekologiczny „Przyjaźni środowisku”, pod Honorowym Patronatem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Aleksandra Kwaśniewskiego. Obecną edycję konkursu organizuje Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych Stowarzyszenie Europa Nasz Dom w Tarnowie. Konkurs ma za zadanie wesprzeć i spopularyzować najlepsze działania podejmowane dla poprawy stanu środowiska naturalnego przez gminy i przedsiębiorstwa.

WIOŚ co roku wydaje informacje o stanie środowiska na terenie województwa lubuskiego, które przekazywane są wszystkim szkołom województwa, uczelniom wyższym, władzom lokalnym, organizacjom proekologicznym oraz zainteresowanym osobom i instytucjom. Pracownicy WIOŚ współpracują również z mediami uczestnicząc w audycjach radiowych i telewizyjnych mających na celu szerokie informowanie społeczeństwa nt. stanu czystości środowiska województwa lubuskiego.

Własny program edukacji ekologicznej realizowany jest przez działający na terenie województwa. Celowy Związek Gmin CZG-12. Do działań organizowanych przez Związek z zakresu EE należą: akcje sprzątania, kampanie, konferencje, szkolenia i seminaria, organizacja konkursów, organizacja obozów, rajdów, wycieczek, organizacja wystaw, współpraca i wymiana informacji, zbiórka odpadów. Związek organizuje zielone szkoły i przedszkola, prowadzi działalność wydawniczą (gazetka CZG-12), rozpowszechnia ulotki informacyjne, plakaty dot. gospodarki odpadami itd.

Edukacja ekologiczna w województwie lubuskim realizowana jest przy udziale organizacji pozarządowych: Klubu Przyrodników (KP), LOP i in.

KP prowadzi działalność poznawczą, gromadząc dane o przyrodzie Polski Zachodniej, wydawniczą (kwartalnik naukowy "Przegląd Przyrodniczy", kwartalnik, kwartalny biuletyn "Bociek"), edukacyjną. Klub posiada swoją stację w Owczarach dysponującą salą dydaktyczną i biblioteką o charakterze przyrodniczym gdzie przez cały rok odbywają się zajęcia z zakresu edukacji przyrodniczej.

Klub Przyrodników wydaje również czasopismo lokalne Ekoregion Ujście Warty, którego celem jest wspieranie i popularyzacja ekorozwoju regionu Ujścia Warty, w rejonie Kostrzyna nad Odrą, Górzycy, Słońska i Witnicy.

Klub przyrodników bierze również udział w realizacji projektów z zakresu ochrony przyrody: „Aktywna ochrona mokradeł w Polsce zachodniej”, „Ostoje przyrody”, „Ochrona muraw kserotermicznych w dolinie Odry, Warty i Noteci” i in.

LOP w Gorzowie Wlkp. prowadzi działalność edukacyjno -informacyjną dot. ochrony krajobrazu, ochrony powietrza, ochrony przyrody, ochrona ptaków, zagospodarowanie odpadów itp. Organizacja ta prowadzi: konferencje, szkolenia i seminaria, organizacje konkursów, obozów, rajdów, wycieczek, wystaw, akcje sprzątania.

Edukacja szkolna i edukacja przyrodniczo-leśna realizowana jest przy udziale Lasów Państwowych na ścieżce edukacyjnej nad Jeziolem Niesłysz gdzie znajdują się: grodzisko; stary las bukowy z odnowieniami naturalnymi buka.

Edukacja ekologiczna realizowana jest również w szkołach województwa lubuskiego, zarówno na poziomie szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego.

4.5.3.2 Cel średniookresowy do 2011 roku

Wykształcenie nawyków kultury ekologicznej oraz poczucia odpowiedzialności mieszkańców gminy za stan i ochronę środowiska.

4.5.3.3 Kierunki działań do 2011 roku

Cel ten jest zgodny z założeniami Polityki Ekologicznej Państwa (PEP), która kładzie nacisk na włączanie i rozszerzanie współpracy, szczególnie instytucji publicznych z pozarządowymi organizacjami ekologicznymi, jak również włączenie organizacji pozarządowych, a tym samym społeczeństwa w procedury konsultowania ważnych dla środowiska przedsięwzięć i decyzji. Istotne jest zadbanie o edukację ekologiczną wśród młodego pokolenia jak również edukację ekologiczną dorosłych. Dlatego strategię realizacji celu zogniskowano wokół zagadnień:

- edukacja ekologiczna w szkolnictwie,
- edukacja ekologiczna dorosłych.

Edukacja ekologiczna w formalnym systemie kształcenia

Kształtowanie świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży jest ważnym zadaniem realizowanym w formalnym systemie kształcenia obejmującym wychowanie przedszkolne, szkolnictwo podstawowe i ponadpodstawowe oraz szkolnictwo wyższe.

Rozporządzenie MEN z dn. 15.02. 1999 dotyczące podstawy programowej kształcenia ogólnego określa podstawowe zadania szkoły w zakresie nauczania, umiejętności i pracy wychowawczej uwzględniając w nich działania mające na celu wzrost świadomości ekologicznej uczniów. Rozporządzenie to wprowadza również obok przedmiotów i bloków przedmiotowych realizację ścieżki międzyprzedmiotowej. Wymóg ten do 2003 roku obejmował tylko szkoły podstawowe i gimnazja, od 2003 roku objął również szkoły średnie. Jedną ze ścieżek interdyscyplinarnych jest edukacja ekologiczna. Tematyka ekologiczna stanowi element wielu przedmiotów a jej właściwa realizacja zależy przede wszystkim od zaangażowania nauczycieli, od ich znajomości najważniejszych problemów z zakresu ochrony środowiska gminy.

Ważnym zadaniem jest wprowadzanie do programów szkolnych zagadnień związanych z edukacją ekologiczną szczególnie dotyczącą tych problemów, które w danej gminie czy mieście są najistotniejsze, np. stosowanie ekologicznych źródeł energii, selektywna zbiórka odpadów, właściwa gospodarka wodno-ściekowa itp.

Stosowanie przez nauczycieli metod aktywizujących i poszukujących tj. burza mózgów, karty pracy, projekty; zajęcia terenowe oparte na bezpośrednim kontakcie ucznia z przedstawianą problematyką wykształci w uczniu umiejętność obserwacji, logicznego myślenia, kojarzenia, wyciągania wniosków. Zadaniem nauczyciela w szeroko pojętej edukacji ekologicznej jest:

- kształtowanie u ucznia postawy odpowiedzialności za stan środowiska,
- zachęcanie ucznia do prowadzenia własnych obserwacji, badań i analizy środowiska, kształtowanie umiejętności rozwiązywania problemów zgodnie z posiadaną wiedzą,
- umożliwienie dzieciom i młodzieży podejmowania praktycznych działań na rzecz ochrony środowiska w ich otoczeniu.

Nauczyciele podejmujący się realizacji zagadnień związanych z edukacją ekologiczną powinni zarówno współpracować ze sobą, jak i współpracować z instytucjami/ organizacjami wspierającymi ich działalność:

- Urząd Wojewódzki, Starostwo Powiatowe, Urząd Gminy – organizowanie i współorganizowanie prelekcji, konkursów, lekcji, festynów, finansowanie nagród, szkolenia, pokazowe lekcje,
- Nadleśnictwa – organizacja zajęć terenowych, organizacja prelekcji, szkoleń, finansowanie nagród, wydawanie materiałów informacyjnych,
- POE (Pozarządowe Organizacje Ekologiczne) – pomoc w organizowaniu warsztatów, happeningów, szkoleń,

Kierunki działań:

1. Zwiększenie udziału problematyki ekologicznej w szkolnych programach nauczania.
2. Aktywna edukacja ekologiczna młodzieży w formalnym systemie kształcenia.
3. Wspieranie działań edukacji szkolnej przez instytucje samorządowe i państwowe

Pozaszkolna edukacja ekologiczna

Jednym z podstawowych warunków zrównoważonego rozwoju jest włączenie do udziału w nim całego społeczeństwa. Dlatego konieczna jest jak najbardziej wszechstronna edukacja ekologiczna skierowana do: osób dorosłych, różnych grup zawodowych (rolników, organizatorów turystyki, przemysłowców). Najlepszym i najefektywniejszym sposobem podniesienia świadomości ekologicznej osób dorosłych jest zaangażowanie mieszkańców w procesy decyzyjne. Wymaga to szerokiego informowania społeczeństwa o stanie środowiska, działaniach na rzecz jego ochrony, a także o możliwościach prawnych uczestniczenia mieszkańców w podejmowaniu decyzji mających wpływ na stan środowiska. Wśród wielu ważnych tematów edukacji ekologicznej znaczące miejsce należy przypisać edukacji w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi, gospodarki ściekowej, ochrony powietrza atmosferycznego, oszczędności energii itp.

Szczególnie ważną rolę w edukacji ekologicznej mają organy samorządowe. Powinny one współdziałać przy opracowywaniu i realizacji lokalnych programów edukacji ekologicznej oraz z organizacjami, instytucjami, przedstawicielami zakładów pracy i społeczności lokalnych. Nadal w lasach gminy rozwijana będzie edukacja leśna prowadzona przez pracowników Lasów Państwowych przy współudziale jednostek samorządu terytorialnego, kół łowieckich itp.

Ze względu na możliwości rozwoju turystyki i rekreacji w gminie, konieczne jest obejmowanie edukacją ekologiczną organizatorów turystyki i wypoczynku jak i osób korzystających z oferowanych usług oraz mieszkańców terenów cennych przyrodniczo. Ważną kwestią jest edukacja w miejscu pracy ponieważ większość czynnych zawodowo osób poprzez podejmowane decyzje, ma mniej lub bardziej bezpośredni wpływ na stan środowiska. Nowym i ważnym wezwaniem dla edukacji jest zmieniająca się pozycja polskiego rolnictwa i wsi w procesie integracji z UE. Przemianom tym musi towarzyszyć zwiększenie świadomości ekologicznej rolników i zachowanie tradycji przyjaznego dla środowiska rolnictwa (np. poprzez wdrażanie Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych).

Ze względu na możliwość wykorzystania komputerów coraz większe znaczenie będzie miała treść edukacyjna na stronach www oraz możliwość kontaktu i dyskusji z mieszkańcami droga internetową. Duże znaczenie w EE dorosłych mają działania pozaszkolne podejmowane przez uczniów i nauczycieli. Umożliwiają one włączenie do programu edukacji ekologicznej społeczności lokalnych, bez których poparcia żadne działania na rzecz ochrony środowiska nie powiodą się. Równocześnie wspólne działania dzieci i rodziców stwarzają szansę zmiany mentalności społeczeństwa i kształtowania świadomości proekologicznej.

Kierunki działań:

1. Informowanie mieszkańców gminy o stanie środowiska w gminie i działań podejmowanych na rzecz jego ochrony.
2. Prowadzenie działań z zakresu edukacji ekologicznej na terenach cennych przyrodniczo.
3. Wdrażanie Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych.

4.5.3.4 Plan operacyjny na lata 2004 – 2007.

Tabela nr 10. Plan operacyjny na lata 2004 – 2007.

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostki realizujące	Szacunkowe koszty w tys. PLN				Potencjalne źródła finansowania	Rodzaj przedsięwzięcia
			2004	2005	2006	2007		
PRZEDSIĘWZIĘCIA POZAINWESTYCYJNE								
1.	Wspieranie programów edukacji ekologicznej realizowanych przez organizacje pozarządowe	Starostwo	3	3	3	3	Fundusze ekologiczne	Koordynowane
2.	Organizacja akcji „Sprzątanie Świata”	Starostwo Gminy Nadleśnictwa	4	4	4	4	Fundusze ekologiczne	Koordynowane
3.	Szkolenia rolników w zakresie rolnictwa ekologicznego, agroturystyki, wdrażania KDPR oraz programu rolno-środowiskowego	Starostwo, Urzędy Gmin ODR Urząd Marszałkowski ARiMR	10	10	10	10	Fundusze ekologiczne, Środki UE	Koordynowane
4.	Organizacja zajęć edukacyjnych, konferencji, szkoleń i seminariów przez Klub Przyrodników oraz prowadzenie przez Ligę Ochrony Przyrody zajęć edukacyjnych dla młodzieży szkolnej w tym Konkurs z okazji Światowego Dnia Środowiska	Klub Przyrodników (KP), Liga Ochrony Przyrody (LOP)	2	3	4	4	Środki własne KP i LOP, Fundusze ekologiczne	Koordynowane
5.	Kontynuacja działalności wydawniczej KP w tym: wydawanie przewodników turystyczno-przyrodniczych, książki „Ptaki Ziemi Lubuskiej”, monografii przyrodniczej Ziemi Lubuskiej, oraz organizacja ekspozycji przyrodniczych	Klub Przyrodników (KP)	10	10	8	8	Środki własne, Fundusze ekologiczne	Koordynowane
Koszty pozainwestycyjne w latach 2004 - 2007						-	117 tys. PLN	
Koszty sumaryczne w latach 2004 – 2007						-	117 tys. PLN	

4.6 Prognozowany stan środowiska w 2011 roku.

4.6.1 Zasoby wodne.

Znaczne zaawansowanie działań dotyczących gminy, a także właściwie prowadzona gospodarka rolna (optymalne stosowanie nawozów i środków ochrony roślin) i prawidłowa gospodarka odpadami komunalnymi zmniejszy stopień zagrożenia wód podziemnych i znacznie wpłynie na poprawę jakości wód powierzchniowych.

Równocześnie spodziewane są podobne działania na obszarze sąsiednich gmin. W rezultacie zmniejszy się udział wód pozaklasowych i jednocześnie wzrośnie udział wód I klasy.

4.6.2 Powietrze atmosferyczne.

Stan jakości powietrza będzie ulegał systematycznej poprawie. Przewiduje się utrzymanie klasy A na terenie gminy.

4.6.3 Hałas.

Zrównoważony rozwój systemu transportowego znacznie ograniczy emisję hałasu, co doprowadzi do osiągnięcia zgodności prawnej w zakresie poziomu hałasu w najbardziej newralgicznych miejscach.

4.6.4 Powierzchnia ziemi

W wyniku wprowadzenia zintegrowanej gospodarki odpadami komunalnymi w 2011 roku zostaną osiągnięte limity w zakresie gospodarowania odpadami z sektora komunalnego i sektora gospodarczego, co będzie skutkowało zmniejszeniem negatywnego oddziaływania składowisk na środowisko. Rozwiązany zostanie problem gospodarki odpadami niebezpiecznymi.

Tereny zdegradowane zostaną zagospodarowane w kierunku leśnym i wodnym.

Objęcie ochroną prawną terenów cennych przyrodniczo, zwłaszcza wdrożenie systemu NATURA 2000 oraz bieżąca ochrona tych terenów, a także realizacja programów rolno-środowiskowych, spowoduje wzrost różnorodności biologicznej i krajobrazowej gminy.

5 POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PRZEDSIĘWZIĘĆ Z ZAKRESU OCHRONY ŚRODOWISKA.

5.1 Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Do tej pory NFOŚiGW i WFOŚiGW wspierały i nadal będą wspierać realizację inwestycji ekologicznych, a także działania pozainwestycyjne (edukacja ekologiczna, opracowania naukowo-badawcze i ekspertyzy dotyczące zagadnień związanych z ochroną środowiska).

Udział środków pochodzących z funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej (narodowego, wojewódzkiego, powiatowych i gminnych) w inwestycjach na rzecz ochrony środowiska będzie malał, co wynika z prognozowanych coraz mniejszych wpływów.

5.1.1 Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) został utworzony w 1989 roku, stając się od razu największą w Polsce instytucją finansującą przedsięwzięcia z dziedziny ochrony środowiska. Fundusz posiada osobowość prawną, ale nadzorowany jest przez Ministra Środowiska. Zakres jego działania obejmuje finansowe wspieranie przedsięwzięć proekologicznych o zasięgu ogólnokrajowym oraz ponadregionalnym.

Podstawowymi formami finansowania zadań proekologicznych przez NFOŚiGW są preferencyjne pożyczki i dotacje, ale uzupełniają je inne formy finansowania, np. dopłaty do bankowych kredytów preferencyjnych, uruchamianie ze swych środków linii kredytowych w bankach czy zaangażowanie kapitałowe w spółkach prawa handlowego.

NFOŚiGW administruje również środkami zagranicznymi przeznaczonymi na ochronę środowiska w Polsce, pochodzącymi m.in. z Programu PHARE oraz funduszy pomocy bilateralnej.

Każdego roku opracowywane są zasady dotyczące sposobów i form finansowania zadań w ochronie środowiska. Na każdy kolejny rok przygotowywane są i zatwierdzane przez Radę Nadzorczą:

- kryteria wyboru przedsięwzięć finansowanych ze środków NFOŚiGW
- lista priorytetowych programów NFOŚiGW
- zasady udzielania i umarzania pożyczek oraz udzielania dotacji.

Najczęściej stosowanymi formami finansowania są niskooprocentowane pożyczki oraz dotacje. Preferencyjność tych pożyczek polega na przyznawaniu niższego niż przy kredytach komercyjnych oprocentowania, na stosowaniu dłuższego okresu karencji spłaty pożyczki oraz możliwości jej częściowego umorzenia. Oprocentowanie pożyczek zależy od charakteru, skali przedsięwzięcia oraz sytuacji ekonomiczno-finansowej pożyczkobiorcy. Od 1 stycznia 2001 roku wprowadzono zasady oprocentowania pożyczek dla gmin uzależnione od wskaźnika ogólnych dochodów na jednego mieszkańca danej gminy, wynoszącego od 0,1 do 0,65 stopy redyskonta weksli.

Umorzenie pożyczki (z reguły do 10%) jest możliwe po spełnieniu określonych wymagań, w tym przede wszystkim terminowego wywiązywania się z warunków umowy oraz uzyskania zamierzonego efektu ekologicznego realizowanej inwestycji.

Przy udzielaniu pożyczek zasadą jest, że nie może ona przekraczać 50% kosztów realizacji zadania. Ale przy udzielaniu na to samo przedsięwzięcie pożyczki i dotacji łączne dofinansowanie może wynieść do 70%.

Dotacje udzielane są przede wszystkim na edukację ekologiczną, przedsięwzięcia pilotowe dotyczące wdrożenia postępu technicznego i nowych technologii o dużym stopniu ryzyka lub mających eksperymentalny charakter, monitoring, ochronę przyrody, ochronę i hodowlę lasów na obszarach szczególnej ochrony środowiska oraz wchodzących w skład leśnych kompleksów promocyjnych, ochronę przed powodzią, ekspertyzy, badania naukowe, programy wdrażania nowych technologii, prace projektowe i studialne, zapobieganie lub likwidację nadzwyczajnych zagrożeń, utylizację i zagospodarowanie wód zasolonych oraz profilaktykę zdrowotną dzieci z obszarów zagrożonych.

5.1.2 Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze.

Do roku 1993 wojewódzkie fundusze, nie posiadając osobowości prawnej, udzielały wyłącznie dotacji na dofinansowywanie przedsięwzięć związanych z ochroną środowiska na obszarze własnych województw. W 1993 roku fundusze te otrzymały osobowość prawną, co umożliwiło im udzielanie, obok dotacji, także pożyczek preferencyjnych.

5.1.3 Powiatowe Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Powiatowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej (pfośigw) utworzone zostały na początku roku 1999 wraz z utworzeniem nowego – powiatowego szczebla administracji państwowej.

Dochody pfośigw przekazywane są na rachunek starostwa i mają charakter działu celowego w budżecie powiatu. Fundusze te nie mają więc osobowości prawnej.

Obecnie zakres wydatkowania środków z pfośigw jest znacznie szerszy niż na początku istnienia tych funduszy. Praktycznie ze środków powiatowego funduszu mogą być finansowane wszystkie przedsięwzięcia ochrony środowiska i gospodarki wodnej, w tym edukacja ekologiczna i opracowywanie programów ochrony środowiska. Zasady przyznawania środków ustalane są indywidualnie w powiatach.

5.1.4 Gminne Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Gminne fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej (gfośigw) zostały utworzone w 1993 roku. Nie są one prawnie wydzielone ze struktury organizacyjnej gminy, a zatem podobnie jak pfośigw nie mają osobowości prawnej i nie mają możliwości udzielania pożyczek.

Celem działania gfośigw jest dofinansowywanie przedsięwzięć proekologicznych na terenie własnej gminy. Zasady przyznawania środków ustalane są indywidualnie w gminach.

5.2 Banki

Coraz więcej banków wykazuje zainteresowanie inwestycjami w zakresie ochrony środowiska. Dzięki współpracy z funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej rozszerzają one swoją ofertę kredytową o kredyty preferencyjne przeznaczone na przedsięwzięcia proekologiczne oraz nawiązują współpracę z podmiotami angażującymi swoje środki finansowe w ochronie środowiska (fundacje, międzynarodowe instytucje finansowe). Kredyty preferencyjne pochodzą ze środków finansowych gromadzonych przez banki, zaś fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej udzielają dopłat do wysokości oprocentowania. W ten sposób ulega obniżeniu koszt kredytu dla podejmującego inwestycje proekologiczne. Banki uruchamiają też linie kredytowe w całości ze środków funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej i innych instytucji.

Szczególną rolę na rynku kredytów na inwestycje proekologiczne odgrywa Bank Ochrony Środowiska. Oferuje on najwięcej środków finansowych w formie preferencyjnych kredytów i dysponuje zróżnicowaną ofertą dla prywatnych i samorządowych inwestorów, a także osób fizycznych. Kredytobiorca musi posiadać przynajmniej 50% własnych środków na sfinansowanie zadania. BOŚ przy udzielaniu pożyczek kieruje się podobnymi kryteriami jak NFOŚiGW. Bank współpracuje z instytucjami zajmującymi się finansowaniem ochrony środowiska, tj. NFOŚiGW, WFOŚiGW, Fundacją Polska Wieś 2000 im. Rataja, Europejskim Funduszem Rozwoju Wsi Polskiej oraz innymi funduszami pomocowymi.

Ważne miejsce na rynku kredytów ekologicznych zajmują także międzynarodowe instytucje finansowe, a w szczególności Bank Światowy i Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju. Źródłem finansowania inwestycji mogą być także kredyty z linii kredytowych obsługujących uzgodnione programy Banku Światowego lub Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju.

5.3 Ekofundusz.

Geneza Ekofunduszu sięga roku 1991, kiedy to Klub Paryski, zrzeszający państwa będące wierzycielami Polski podjął decyzję o redukcji polskiego długu o 50%, pod warunkiem spłaty pozostałej części do roku 2010. Zaproponował też ewentualną dalszą, 10% redukcję długu, pod warunkiem przeznaczenia go na uzgodniony cel. Z kolei Rząd Polski zaproponował, aby te dodatkowe 10% długu można było przeznaczyć na wsparcie przedsięwzięć w ochronie środowiska.

Pierwsze pozytywnie odpowiedziały na tę propozycję Stany Zjednoczone, potem Szwajcaria i Francja, wreszcie Szwecja, Włochy i Norwegia. W ekokonwersji uczestniczy też Finlandia, lecz środkami tymi nie dysponuje fundacja Ekofundusz. Zarządza nimi specjalna komisja dwustronna polsko – fińska. Umowę z Finlandią o ekokonwersji podpisano bowiem jeszcze przed powołaniem fundacji Ekofundusz.

Podstawowym zadaniem Ekofunduszu, powołanego przez Ministra Finansów w 1992 roku, jest finansowe wspieranie szczególnie ważnych przedsięwzięć dla ochrony środowiska w Polsce, stanowiących priorytety w Polityce Ekologicznej Państwa, ale równocześnie mających znaczenie ponadkrajowe.

Zgodnie ze statutem, środki Ekofunduszu mogą być przeznaczane przede wszystkim w czterech sektorach uznanych jako priorytetowe. Są nimi:

- zmniejszenie emisji gazów powodujących zmiany klimatu Ziemi (tzw. gazów cieplarnianych),
- ograniczenie transgranicznego transportu dwutlenku siarki i tlenków azotu z terytorium Polski,
- zmniejszenie zanieczyszczenia Morza Bałtyckiego,
- zachowanie bioróżnorodności polskiej przyrody.

Od roku 1998 również gospodarka odpadami stała się jednym z priorytetów w działaniach Ekofunduszu, wspierając najbardziej efektywne i nowatorskie przedsięwzięcia związane z utylizacją i unieszkodliwianiem odpadów oraz z rekultywacją gleb skażonych.

Ekofundusz udziela wsparcia finansowego jedynie w formie bezzwrotnej dotacji. Z reguły wynosi ona 10-30% kosztów projektu. W wyjątkowych przypadkach, gdy inwestorem jest instytucja budżetowa lub organ samorządowy, dotacja ta może sięgać 50%, a w ochronie przyrody, gdy partnerem Ekofunduszu jest społeczna organizacja pozarządowa, dotacja może dochodzić nawet do 80%.

5.4 Programy pomocowe Unii Europejskiej

Program SAPARD

Program SAPARD – Akcesyjny Instrument Wsparcia Rolnictwa i Obszarów Wiejskich (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development).

Fundusz SAPARD przeznaczony jest dla krajów wchodzących do Unii Europejskiej na pomoc w stymulowaniu rozwoju obszarów, ułatwienie procesu integracji sektora rolnego z UE oraz płynne włączenie rolnictwa krajów kandydujących w system Wspólnej Polityki Rolnej i Strukturalnej UE.

Termin realizacji wyznaczono na lata 2000 – 2006, zaś maksymalny roczny budżet dla Polski wynosi 168,7 mln Euro. Wkład ze strony Unii Europejskiej może wynieść nie więcej niż 75% ogólnej sumy wydatków publicznych, pozostałe 25 % to wkład ze strony polskiej. Celem programu jest wsparcie dla zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Maksymalny roczny budżet dla Polski 168,7 mln euro.

Sposób wykorzystania programu w Polsce został określony w Programie operacyjnym programu SAPARD. Zgodnie z tym dokumentem priorytetowymi kierunkami działania programu SAPARD w Polsce będą:

- inwestycje w gospodarstwach rolnych,
- poprawa przetwórstwa i marketingu produktów rolnych i rybnych,
- rozwój i zróżnicowanie działalności gospodarczej w celu tworzenia nowych miejsc pracy i źródeł dochodu,
- rozwój i doskonalenie infrastruktury na terenach wiejskich.

Przewidziano także uzupełniające środki działania obejmujące: pilotażowe projekty dotyczące ochrony środowiska na terenach rolniczych oraz zalesiania, szkolenie zawodowe: pomoc techniczną (doradczą) na rzecz środków objętych programem.

6 ZARZĄDZANIE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA.

W rozdziale tym zostały zawarte instrumenty zarządzania środowiskiem stosowane w trakcie wdrażania Programu, w tym monitoring stanu środowiska oraz zasady zarządzania środowiskiem na szczeblu gminnym, wynikające z powierzonych gminom kompetencji.

W zarządzaniu środowiskiem ważną rolę pełnił będzie „Program ochrony środowiska”, jako instrument koordynacji działań na rzecz ochrony środowiska.

6.1 Instrumenty zarządzania środowiskiem.

Na podstawie zasad zawartych w II Polityce Ekologicznej Państwa realizowana jest zasada zrównoważonego rozwoju.

Polityka ekologiczna na poziomie gminy jest i będzie realizowana za pomocą różnych instrumentów: prawnych, finansowych, społecznych. Większe kompetencje prawne w tym zakresie posiadają wojewodowie i starostowie. Organy te działają poprzez wydawanie instrumentów prawnych – pozwoleń, koncesji przy pomocy, których kontrolowane jest korzystanie ze środowiska.

6.1.1 Instrumenty prawne.

Do instrumentów prawnych należą:

- pozwolenia na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii tj.:
 - pozwolenie na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza,
 - pozwolenie na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,
 - pozwolenia na wytwarzanie odpadów,
 - pozwolenie na emitowanie hałasu do środowiska,
 - pozwolenie na emitowanie pól elektromagnetycznych,
 - pozwolenia zintegrowane,
- koncesje geologiczne wydawane na rozpoznanie i eksploatację surowców mineralnych.

Burmistrz, wójt, prezydent miasta oraz Rada Gminy wykonują swoje zadania z zakresu ochrony środowiska wydając stosowne decyzje bądź uzgodnienia w formie postanowień.

Do ważniejszych instrumentów prawnych realizowanych na szczeblu gminnym należą:

- wydawanie pozwoleń na usuwanie drzew i krzewów z terenu nieruchomości,
- wprowadzanie form ochrony przyrody na terenie gminy poprzez uchwałę rady,
- uznawanie za park gminny terenu pokrytego drzewostanem o charakterze parkowym i niepodlegającego przepisom o ochronie dóbr kultury w drodze uchwały rady gminy,
- wydawanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu dla inwestycji realizującej cel publiczny na obszarze parku krajobrazowego lub obszarze chronionego krajobrazu, po uzgodnieniu z właściwym wojewodą i przekazaniu informacji do ministra właściwego do spraw środowiska,
- wydawanie pozwoleń na prowadzenie działalności w zakresie odbierania odpadów komunalnych, opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych,
- wydawanie pozwoleń na prowadzenie działalności w zakresie ochrony przed bezdomnymi zwierzętami oraz prowadzenia schronisk dla zwierząt,
- ustalenie w drodze decyzji wymagań w zakresie ochrony środowiska dotyczące eksploatacji instalacji, z której emisja nie wymaga wydania pozwolenia, o ile jest to uzasadnione koniecznością ochrony środowiska,
- nakazywanie w drodze decyzji osobom fizycznym eksploatującym instalację w ramach zwykłego korzystania ze środowiska lub eksploatującej urządzenie wykonanie w określonym czasie czynności zmierzających do ograniczenia ich negatywnego oddziaływania na środowisko,

- w razie naruszenia warunków decyzji określającej wymagania dotyczące eksploatacji instalacji, z której emisja nie wymaga pozwolenia, prowadzonej przez osobę fizyczną w ramach zwykłego korzystania ze środowiska, nakaz wstrzymania użytkowania urządzenia lub instalacji,
- nakazywanie w drodze decyzji właścicielowi gruntu, przywrócenie do stanu poprzedniego lub wykonanie urządzeń zabezpieczających w przypadku, gdy zmiany stanu wody na gruncie wpływają niekorzystnie na grunty sąsiednie,
- zatwierdzanie ugody pomiędzy właścicielami gruntów sąsiednich, zmiany stanu wody na gruncie, jeśli nie wpływają szkodliwie na inne nieruchomości,
- nakazywanie w drodze decyzji właścicielowi nieruchomości przyległej do powierzchniowych wód publicznych umożliwienie dostępu do wody na potrzeby powszechnego korzystania,
- opiniowanie w formie postanowienia, programów gospodarki odpadami niebezpiecznymi wydawanymi przez Starostę,
- opiniowanie w formie postanowienia, zezwolenia na transport odpadów niebezpiecznych – wydawanych przez Starostę,
- opiniowanie w formie postanowienia, programów gospodarki odpadami niebezpiecznymi wydawanymi przez Wojewodę dla przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których sporządzenie raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko jest obligatoryjne,
- nakazywanie w drodze decyzji posiadaczowi odpadów usunięcie ich z miejsc nieprzeznaczonych do ich składowania lub ich magazynowania, wskazując sposób wykonania decyzji.

Szczególnym instrumentem prawnym jest pomiar stanu środowiska określany mianem monitoringu. Prowadzony on jest zarówno jako badania jakości środowiska, jak też w odniesieniu do ilości zasobów środowiskowych. Monitoring był zwykle zaliczany do instrumentów informacyjnych, jako bardzo ważna podstawa analiz, ocen czy decyzji. Obecnie, wprowadzenie badań monitoringowych jako obowiązujących przez zapisy w niektórych aktach prawnych czynią je instrumentem o znaczeniu prawnym.

Burmistrz ma prawo nałożenia w drodze decyzji na prowadzącego instalację lub użytkownika urządzenia obowiązek prowadzenia w określonym czasie pomiarów wielkości emisji wykraczających poza obowiązki, jeśli z przeprowadzonych kontroli, wynika, że zostały przekroczone standardy emisyjne.

6.1.2 Instrumenty finansowe

Do instrumentów finansowych należą:

- opłaty za korzystanie ze środowiska: za emisje zanieczyszczeń do powietrza, za pobór wody powierzchniowej i podziemnej, za odprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, za składowanie odpadów, za powierzchnię, z której odprowadzane są ścieki,
- administracyjne kary pieniężne,
- odpowiedzialność cywilna, karna i administracyjna,
- kredyty i dotacje z funduszy ochrony środowiska,
- opłaty eksploatacyjne za pozyskiwanie kopalin,

Z powyższych środków finansowych do budżetu gminy (Gminny Fundusz Ochrony Środowiska) trafia tylko część tych opłat i kar.

Na szczeblu gminnym, gdzie Burmistrz nalicza jednostkom organizacyjnym opłaty za usuwanie drzew i krzewów oraz nakłada kary za usunięcie bez wymaganego zezwolenia drzew lub krzewów, czy zniszczenie terenów zieleni, całość tych środków finansowych trafia na GFOŚ.

6.1.3 Instrumenty społeczne

Ważnym elementem skutecznego zarządzania realizującego zasady zrównoważonego rozwoju są uzgodnienia i usprawnienia instytucjonalne. Do kształtowania świadomości ekologicznej społeczeństwa oraz przyjaznych dla środowiska nawyków i codziennych postaw, czyli szeroko rozumianej edukacji ekologicznej, podejmowane są różnorodne działania. U podstaw skuteczności tych działań leży rzetelnie i przystępnie przekazywana wiedza o stanie środowiska. Edukacja i informacja z komunikacją są ze sobą ściśle powiązane, bowiem dobra i właściwa informacja potęguje proces edukacji. Rzetelna informacja o stanie środowiska i działaniach na rzecz jego ochrony, a także umiejętność porozumiewania się ze społeczeństwem są niezbędne dla sukcesu realizowanej edukacji ekologicznej.

Tradycyjne instrumenty, takie jak pozwolenia oraz system opłat i kar nie spełniają całego zakresu celów i zadań. W związku z powyższym gmina planuje propagowanie problemów związanych z ochroną środowiska poprzez organizowanie spotkań z mieszkańcami, informowanie o zadaniach realizowanych przez gminę poprzez prasę, biuletyny, ogłoszenia.

6.1.4 Instrumenty strukturalne

Instrumenty strukturalne rozumiane są jako narzędzia dla formułowania, integrowania i wdrażania polityk środowiskowych. Są to przede wszystkim strategie i programy wdrożeniowe oraz systemy zarządzania środowiskowego.

Strategie i programy wdrożeniowe

Strategia rozwoju społeczno – gospodarczego gminy Skape do 2010 r. [36] jest dokumentem wytyczającym główne tendencje i kierunki działań w ramach rozwoju gospodarczego, społecznego i ochrony środowiska w skali gminy. Dokument ten jest bazą dla programów sektorowych (np. dot. rozwoju przemysłu, turystyki, ochrony zdrowia, itd.), a także daje ogólne wytyczne co do kierunków działań w zakresie ochrony środowiska.

Program ochrony środowiska dla gminy Skape jest zarówno planem polityki ochrony środowiska do 2011 roku, jak i programem wdrożeniowym na najbliższe 4 lata (2004 - 2007).

Należy jednak zaznaczyć, że program ochrony środowiska jest programem, który z jednej strony uwzględnia kierunki rozwoju poszczególnych dziedzin gospodarki i ich konsekwencje dla środowiska, a z drugiej strony wytycza pewne ramy tego rozwoju. Oznacza to, że działania realizowane np. w przemyśle czy rolnictwie muszą być brane pod uwagę w programie ochrony środowiska i jednocześnie ochrona środowiska wymaga podejmowania pewnych działań w poszczególnych dziedzinach gospodarki i codziennego bytowania mieszkańców gminy.

Podobnie plan gospodarki odpadami opracowany w ramach niniejszego projektu jest planem strategicznym i wdrożeniowym. Podaje on zarówno projektowany system gospodarowania odpadami, ale także rodzaj i harmonogram realizacji przedsięwzięć oraz harmonogram uruchamiania środków finansowych i ich źródeł.

Systemy zarządzania środowiskowego

Od zakładów przemysłowych, które nadal są źródłem poważnych zagrożeń dla środowiska, oczekuje się zwiększonej aktywności na rzecz jego ochrony. Ochrona ta nie może sprowadzać się tylko do naprawy już zaistniałych szkód i spełniania wymogów zdefiniowanych w pozwoleniach na korzystanie ze środowiska. Konieczne staje się przede wszystkim zapobieganie powstawaniu negatywnych oddziaływań czy szkód w środowisku. Działania na rzecz ochrony środowiska wymuszane były przez czynniki zewnętrzne: społeczeństwo, przepisy prawne, administrację publiczną zajmującą się ochroną środowiska, a także międzynarodowe otoczenie.

Koncepcja zrównoważonego rozwoju stwarza podstawę do zmiany nastawienia przedsiębiorców do ochrony środowiska, polegające na samodzielnym definiowaniu problemów i szukaniu (z wyprzedzeniem) środków zaradczych. Stąd powstała koncepcja zarządzania środowiskowego.

Cechą zarządzania środowiskowego jest włączenie środowiska i jego ochrony do celów strategicznych firmy i przypisanie tych zagadnień do kompetencji zarządu firmy. Idea ta jest realizowana poprzez wprowadzanie systemów zarządzania środowiskiem (systemy sformalizowane - np. normy ISO 14 000 EMAS, lub niesformalizowane - np. Program Czystszej Produkcji). Powinny być prowadzone działania inspirujące firmy do starań o wprowadzenie systemu zarządzania środowiskowego, wskazujące na niewątpliwie korzyści wynikające z jego wprowadzenia. Takie podejście jest zgodne z polityką Unii Europejskiej, która poleca systemy zarządzania środowiskowego jako wyraz własnej odpowiedzialności przemysłu za sprawy środowiskowe. Wspomniane systemy zarządzania środowiskowego polecane są również dla zakładów gospodarki komunalnej oraz instytucji publicznych, w tym Urzędu Gminy w Skapem.

6.2 Upowszechnianie informacji o środowisku

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska organy administracji są obowiązane udostępniać każdemu informacje o środowisku i jego ochronie, znajdujące się w ich posiadaniu (art. 19 poś). Zakres informacji i zasady ich udostępniania określa poś Dział IV Informacje o środowisku.

Urząd Gminy będzie maksymalnie wykorzystywał nowoczesne środki komunikowania się. W pierwszej kolejności rozszerzony zostanie zakres informacji dostępny na stronach internetowych gminy o dane dot. oceny stanu środowiska w gminie i informacje nt. realizacji niniejszego programu. Wstępem będzie umieszczenie na stronie internetowej gminy, po jego przyjęciu Uchwałą Rady Gminy.

Zostaną podjęte działania zmierzające do udostępniania społeczeństwu danych poprzez elektroniczne bazy łatwo osiągalne poprzez publiczne sieci telekomunikacyjne.

Istotną rolę będą pełniły pozarządowe organizacje ekologiczne prowadzące działalność informacyjną lub konsultacyjną dla społeczeństwa. Intensyfikowane będą działania wynikające z „Narodowej strategii edukacji ekologicznej” oraz jej programu wykonawczego.

6.3 Organizacja zarządzania środowiskiem.

6.3.1 Wprowadzenie.

Zarządzanie środowiskiem w okresie początkowym będzie wymagało wyodrębnienia struktury zarządzania środowiskiem od struktury zarządzania tym programem. Jednakże, docelowo program ten powinien utożsamiać się z systemem zarządzania środowiskiem w gminie. Jest to jeden z najważniejszych celów postawionych przed zarządzającymi programem. Program powinien wypracować instrumentarium, które umożliwi osiągnięcie unifikacji zarządzania programem z zarządzaniem środowiskiem.

6.3.2 Ogólne zasady zarządzania środowiskiem

Zarządzanie środowiskiem odbywa się na poziomach wojewódzkim, powiatowym i gminnym i obejmuje działania podejmowane w skali województwa, powiatu i gminy. Działania na rzecz środowiska podejmowane są także przez podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska. Kierują się one głównie efektami ekonomicznymi i zasadami konkurencji rynkowej, a także z głosami opinii społecznej. Na tym szczeblu zarządzanie środowiskiem odbywa się poprzez:

- dotrzymywanie wymagań zawartych w pozwoleniach emisyjnych,
- porządkowanie i modernizację technologii,
- eliminowanie technologii uciążliwych dla środowiska,
- instalowanie urządzeń ochrony środowiska,
- stałą kontrolę emisji zanieczyszczeń.

Instytucje działające w ramach administracji odpowiedzialnych za wykonywanie i egzekwowanie przepisów prawa mają na celu zapobieganie zanieczyszczeniu środowiska przez:

- racjonalne planowanie przestrzenne,
- kontrolowanie gospodarczego korzystania ze środowiska,
- porządkowanie działalności związanej z gospodarczym korzystaniem ze środowiska,
- instalowanie urządzeń ochrony środowiska.

6.3.3 Zarządzanie Programem Ochrony Środowiska

Podstawową zasadą realizacji Programu Ochrony Środowiska powinna być zasada wykonywania zadań jednostek związanych z systemem zarządzania środowiskiem, świadomych istnienia programu i ich uczestnictwa w nim.

Z punktu widzenia programu można wyodrębnić następujące podmioty:

- Podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu programem,
- Podmioty realizujące zadania programu,
- Podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty programu,
- Społeczność gminy jako główny podmiot odbierający wyniki działań programu.

Głównym wykonawcą programu jest Wójt Gminy, jego bezpośrednim realizatorem będą podmioty gospodarcze planujące i realizujące inwestycje zgodnie z kierunkami nakreślonymi przez program, realizatorem inwestycji w zakresie ochrony środowiska na swoim terenie będzie samorząd lokalny, zaś bezpośrednim odbiorcą będzie społeczeństwo gminy.

6.3.4 Monitoring wdrażania Programu.

Zakres monitoringu

Wdrażanie Programu Ochrony Środowiska będzie podlegało regularnej ocenie w zakresie:

- Określenia stopnia wykonania przedsięwzięć / działań
- Określenia stopnia realizacji przyjętych celów
- Oceny rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem
- Analizy przyczyn tych rozbieżności.

Wójt Gminy będzie oceniał co dwa lata stopień wdrożenia Programu. Ocena ta będzie podstawą przygotowania raportu z wykonania Programu. W początkowym okresie wdrażania Programu również co dwa lata będzie weryfikowana lista przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w najbliższych czterech latach. Oznacza to, że pod koniec 2005 roku powinna być przygotowana nowa lista obejmująca lata 2006 – 2009. W cyklu czteroletnim będzie oceniany stopień realizacji celów średniookresowych (w niniejszym dokumencie obejmujących okres do 2011 r.) Ocena ta będzie bazą do ewentualnej korekty celów i strategii ich realizacji. Taka procedura pozwoli na spełnienie wymagań zapisanych w ustawie „Prawo ochrony środowiska”, a dotyczących okresu na jaki jest przyjmowany program ochrony środowiska i systemu raportowania o stanie realizacji programu ochrony środowiska.

- Ocena postępów we wdrażaniu programu ochrony środowiska, w tym przygotowanie raportu (co dwa lata).
- Opracowanie listy przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w kolejnych czterech latach (co dwa lata).
- Aktualizacja celów ekologicznych i kierunków działań (co cztery lata).

Wskaźniki monitorowania efektywności Programu

Podstawą właściwego systemu oceny realizacji Programu jest dobry system sprawozdawczości, oparty na wskaźnikach (miernikach) stanu środowiska i zmiany presji na środowisko, a także na wskaźnikach świadomości społecznej. Poniżej w tabeli nr 11 zaproponowano istotne wskaźniki, przyjmując że lista ta nie jest wyczerpująca i będzie sukcesywnie modyfikowana.

Tabela nr 11. Wskaźniki monitorowania Programu.

Lp.	Wskaźnik	Stan wyjściowy (2003 r.)
A. Wskaźniki stanu środowiska i zmiany presji na środowisko		
1.	Jakość wód powierzchniowych; udział wód pozaklasowych (wg oceny ogólnej)	
2.	Jakość wód podziemnych; udział wód o bardzo dobrej i dobrej jakości	
3.	Stopień skanalizowania gminy	
4.	Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzane do wód powierzchniowych lub do ziemi	
5.	Stosunek długości sieci kanalizacyjnej do sieci wodociągowej	
6.	Ilość wytwarzanych odpadów komunalnych / 1 mieszkańca x rok	
7.	Udział odpadów komunalnych składowanych na wysypiskach	
8.	Udział odpadów przemysłowych składowanych na składowiskach	
9.	Wskaźnik lesistości gminy.	
10.	Procentowy udział powierzchnia terenów objętych ochroną prawną	
11.	Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska	
B. Wskaźniki świadomości społecznej		
12.	Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska wg oceny jakościowej	
13.	Ilość i jakość interwencji (wniosków) zgłaszanych przez mieszkańców	
14.	Liczba, jakość i skuteczność kampanii edukacyjno-informacyjnych,	

Określenie powyższych wskaźników wymaga posiadania odpowiednich informacji:

- Pochodzących z monitoringu środowiska (grupa A). Informacje te pochodzą głównie z WIOŚ
- Pochodzących z przeprowadzenia odpowiednich badań społecznych (grupa B), np. raz na 4 lata. Badania te powinny być prowadzone przez wyspecjalizowane jednostki badania opinii społecznej. Mierniki społecznych efektów programu są wielkościami wolnozmiennymi. Są wynikiem badań opinii społecznej i specjalistycznych opracowań służących jakościowej ocenie udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz poprawy stanu środowiska, a także ocenie odbioru przez społeczeństwo efektów programu przez ilość i jakość interwencji zgłaszanych do Starostwa, Urzędów Gmin, Wojewody, WIOŚ.

W oparciu o analizę wskaźników grupy A i grupy B będzie możliwa ocena efektywności realizacji „Programu ochrony środowiska” a w oparciu o tą ocenę – aktualizować program.

6.4 Główne działania w ramach zarządzania Programem.

W oparciu o poprzednie paragrafy niniejszego rozdziału w tabeli 12 przedstawiono najważniejsze działania w ramach następujących zagadnień: wdrażanie "Programu ochrony środowiska" (koordynacja, weryfikacja celów ekologicznych, strategii ich i listy przedsięwzięć, współpraca z różnymi jednostkami), edukacja i komunikacja ze społeczeństwem (w tym system informacji o środowisku), systemy zarządzania środowiskiem, monitoring stanu środowiska. Dla każdego zagadnienia wskazano instytucje uczestniczące w realizacji wyszczególnionych działań.

Tabela nr 12. Najważniejsze działania w ramach wdrażania "Programu ochrony środowiska".

Lp.	Zagadnienie	Główne działania w latach 2004 – 2007	Instytucje uczestniczące
1	Wdrażanie "Programu ochrony środowiska ..."	– Koordynacja wdrażania "Programu ..." – Współpraca z różnymi jednostkami – Ocena wdrożenia przedsięwzięć (2x, 2006 i 2008) – Ocena realizacji i weryfikacja celów ekologicznych i kierunków działań (1x, 2006) – Raporty o wykonaniu Programu (2x, 2005 i 2007)	Zarząd Powiatu, Samorządy gminne, Inne jednostki wdrażające Program
2	Edukacja ekologiczna, komunikacja ze społeczeństwem, System informacji o środowisku	– Rozwój różnorodnych form edukacji ekologicznej w oparciu o instytucje zajmujące się tym zagadnieniem – Realizacja ustawy „Prawo Ochrony Środowiska” w zakresie dostępu do informacji o środow. i jego ochronie oraz ocenach oddziaływania na środowisko – Większe wykorzystanie mediów (prasa, telewizja, internet) w celach informowania społeczeństwa o podejmowanych i planowanych działaniach z zakresu ochrony środowiska, w tym realizacji programów – Stosowanie systemu "krótkich informacji" o środowisku (wydawanie ulotek i broszur informacyjnych) – Szersze włączenie organizacji pozarządowych w proces edukacji ekologicznej i komunikacji ze społeczeństwem	Zarząd Powiatu Wójt gminy, Zarząd województwa WIOŚ, Organizacje pozarządowe
3	Systemy zarządzania środowiskiem	Wspieranie i promowanie zakładów / instytucji wdrażających system zarządzania środowiskiem	Zarząd Powiatu, Wojewoda Fundusze celowe
4	Monitoring stanu środowiska	Zgodnie z wymaganiami ustawowymi. Informacje o stanie środowiska w gminie	WIOŚ, WSSE Zarząd Powiatu

7 ASPEKTY FINANSOWE WDRAŻANIA PROGRAMU.

7.1 Wprowadzenie.

W niniejszym rozdziale omówiono potencjalne źródła finansowania i ich szacunkowy udział w kosztach realizacji przedsięwzięć zdefiniowanych w "Programie...". Koszty wdrażania "Programu ..." zostały określone dla okresu 2004 - 2007. Dla dalszych okresów (po 2007 roku) koszty powinny być szacowane w następnych etapach realizacji Programu, w ramach uściślenia informacji i korygowania działań na podstawie badań monitoringowych. Koszty wdrożenia przedsięwzięć zdefiniowanych w "Programie ochrony środowiska" dla okresu 2004 - 2007, podane są w cenach II kwartału 2003 roku.

7.2 Koszty realizacji przedsięwzięć w latach 2004 – 2007.

Kalkulacja kosztów dotyczy wykonania zadań, które będą realizowane w latach 2004 - 2007 ponieważ szacunek kosztów w okresach dłuższych jest obciążony tak dużym błędem, iż staje się mało przydatnym.

W okresie tym przewiduje się działania z zakresu:

- Zarządzania środowiskiem zgodnie z celami i strategią Programu Ochrony Środowiska; koordynacja/zarządzanie, monitoring wdrażania programu, doskonalenie przepływu informacji, edukacja ekologiczna,
- Inwestowania w techniczną infrastrukturę ochrony środowiska (zgodnie z listą przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w latach 2004 - 2011).

Szacunkowe koszty wdrażania programu w latach 2004 - 2007 przedstawiono w tabeli zbiorczej nr 13. Koszty te zostały określone w oparciu o szczegółowe dane zgłoszone przez różne jednostki nt. kosztów realizacji konkretnych przedsięwzięć lub szacunek kosztów przeprowadzony w oparciu o średnie wskaźniki dotyczące budowy i eksploatacji urządzeń.

Tabela nr 13. Szacunkowe koszty wdrażania Programu w latach 2004 - 2007 (w tys. PLN).

Lp.	Zagadnienie	Koszty w latach 2004-2007 w tys. PLN		
		Pozainwestycyjne	Inwestycyjne	Razem
1.	Edukacja ekologiczna	117	0	117
2.	Jakość wód i stosunki wodne	0	19235	19235
3.	Gospodarowanie odpadami	60	100	160
4.	Powietrze atmosferyczne	20	0	20
5.	Hałas	0	0	0
6.	Przyroda i krajobraz	46	0	46
Razem w latach 2004 - 2007		243	19335	19578

Uwaga: W powyższej kalkulacji nie uwzględniono kosztów budowy autostrady, obwodnic oraz modernizacji i budowy nowych odcinków dróg

7.3 Prognoza podziału kosztów wg źródeł finansowania.

Struktura finansowania wdrażania Programu Ochrony Środowiska dla gminy Skąpe w latach 2004–2007 powinna być następująca:

Tabela nr 14. Struktura finansowania wdrażania Programu Ochrony Środowiska gminy Skąpe w latach 2004–2007.

Źródło	Udział	
	%	tys. PLN
Środki własne gmin	25	4894,5
PFOŚiGW, GFOŚiGW	2	391,6
NFOŚiGW, WFOŚiGW	10	1957,8
Budżet państwa	2	391,6
Środki pomocowe UE	60	11746,7
Środki własne podmiotów gospodarczych	1	195,8
RAZEM	100	19578

8 STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM.

Celem opracowania jest określenie Programu Ochrony Środowiska dla gminy Skąpe. Realizacja tego programu doprowadzi do utrzymania korzystnego stanu środowiska naturalnego oraz jego poprawy tam, gdzie należy tego oczekiwać, a także pozwoli na efektywne zarządzanie środowiskiem oraz pozwoli uruchomić skuteczne mechanizmy chroniące środowisko przed degradacją. Wdrażanie programu stworzy również warunki dla sprostania wymaganiom obowiązującego w tym zakresie prawa Unii Europejskiej.

Gmina Skąpe leży w centralnej części woj. lubuskiego, w południowej części powiatu świebodzińskiego. Od północnego-wschodu i wschodu z gminą Świebodzin (powiat świebodziński), ponadto od południowego-wschodu z gminą Sulechów (powiat zielonogórski). Od południa graniczy z gminą Czerwieńsk (powiat zielonogórski), od zachodu z gminą Bytnica (powiat krośnieński), od północnego-zachodu z gminą Łagów (powiat świebodziński), a od północy z gminą Lubrza (powiat świebodziński).

W sąsiedztwie wschodniej granicy gminy przebiega droga krajowa nr 3 Świnoujście-Szczecin-Zielona Góra-Legnica-Jakuszyce. W odległości 5 km od północnej granicy przebiega główna oś komunikacyjna kraju wschód-zachód droga krajowa nr 2 Berlin-Świecko-Poznań-Warszawa. Ważnym elementem usytuowania gminy jest bliskie sąsiedztwo z zachodnią granicą Polski, z przejściami granicznymi w Słubicach i Gubinku, w odległości 60-70 km.

Gmina nie posiada połączeń kolejowych. Istniejąca linia kolejowa pozostaje nieczynna. Odległości siedziby gminy od miast powiatowych:

- Świebodzin – 14 km,
- Krosno Odrz. –27 km.

Powierzchnia gminy wynosi 18 100 ha, z czego 48,4% zajmują tereny leśne. Użytki rolne stanowią 43,6% jej całkowitej powierzchni, wśród których zdecydowanie dominują grunty orne. Ludność gminy w liczbie ok. 5,06 tysięcy osób mieszka w 18 osadach, wśród których największą miejscowością jest wieś Skąpe licząca blisko 400 mieszkańców. Stosunkowo duża powierzchnia gminy przy niewielkiej liczbie ludności stanowi o nieznacznej gęstości zaludnienia.

Zasadą przyjętą w "Programie ochrony środowiska dla gminy Skąpe", jest zasada zrównoważonego rozwoju, umożliwiająca harmonizację rozwoju gospodarczego i społecznego z ochroną walorów środowiskowych.

Nadrzędny cel "Programu ochrony środowiska gminy Skąpe" można sformułować następująco:

Zrównoważony rozwój gminy, w którym ochrona środowiska ma znaczący wpływ na charakter regionu i równocześnie wspiera jego rozwój gospodarczy i społeczny

Realizacja programu spowoduje poprawę jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego w zakresie:

- jakości wód,
- gospodarowania odpadami,
- jakości powietrza,
- ochrony przed hałasem,
- ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym,
- awarii przemysłowych,
- ochrony dziedzictwa przyrodniczego i racjonalnego użytkowania zasobów przyrody,
- zrównoważonego wykorzystania surowców, materiałów, wody i energii.

Realizacja Programu musi skutkować wprowadzaniem zapisów dotyczących ochrony środowiska do polityk sektorowych tj.:

- Systemu transportowego,
- Turystyki i rekreacji,
- Rolnictwa i rybactwa,
- Przemysłu,
- Osadnictwa.

Skuteczna realizacja polityki ekologicznej państwa wymaga udziału w tym procesie wszystkich zainteresowanych podmiotów wywierających wpływ na sposób i intensywność korzystania ze środowiska, w tym również udziału obywateli. Podstawowe znaczenie dla szerokiego udziału społeczeństwa w realizowaniu celów ekologicznych ma edukacja ekologiczna i zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o środowisku.

Koszt realizacji przedsięwzięć w latach 2004 – 2007 szacuje się na **19 578 tys. zł.**

WYKAZ SKRÓTÓW

BAT-	Best Available Techniques (Najlepsze Dostępne Techniki)
b.d. -	brak danych
b.k.d. -	bez kosztów dodatkowych
BZT -	biochemiczne zapotrzebowanie tlenu
ChZT -	chemiczne zapotrzebowanie tlenu
CZG –	Celowy Związek Gmin
GFOŚiGW -	Gminny Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
GIOŚ -	Główny Inspektorat Ochrony Środowiska
GUS -	Główny Urząd Statystyczny
GZWP -	Główny Zbiornik Wód Podziemnych
IMGW -	Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej
IOŚ -	Inspekcja Ochrony Środowiska
IPPC -	Dyrektywa Unii Europejskiej o zintegrowanej kontroli i przeciwdziałaniu zanieczyszczeniu środowiska
IS -	Inspekcja sanitarna
ISO -	International Organization for Standardization (Międzynarod. System Ujednolicania Norm)
ISPA -	Fundusz pomocowy Unii Europejskiej (dla inwestycji dot. ochrony środowiska i zabudowania infrastruktury transportowej)
KDPR -	Kodeks Dobrej Praktyki Rolniczej
KPR –	Krajowy Program Rolnośrodowiskowy
KP –	Klub Przyrodników
LOP –	Liga Ochrony Przyrody
MSP –	Małe i Średnie Przedsiębiorstwa
MŚ -	Ministerstwo Środowiska
NFOŚiGW -	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
NZŚ -	Nadzwyczajne zagrożenia środowiska
ODR -	Ośrodki Doradztwa Rolniczego
PAN -	Państwowa Akademia Nauk
PCB -	Polichlorowane Bifenyle
PCT -	Polichlorowane Trifenyle
PHARE -	Fundusz pomocowy Unii Europejskiej
PEP -	Polityka Ekologiczna Państwa
PFOŚiGW -	Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
PGO -	Plan Gospodarki Odpadami
PK -	Park Krajobrazowy
PIG -	Państwowy Instytut Geologiczny
PKE –	Polski Klub Ekologiczny
PM10 -	Pył zawieszony o granulacji do 10 µm
PN -	Park Narodowy
POŚ -	Prawo ochrony środowiska
PWiK -	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji
RDLP -	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych
RLM -	Równoważna Liczba Mieszkańców
RZGW -	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej
SAPARD -	Fundusz pomocowy Unii Europejskiej dla rolników
SP -	Starostwo Powiatowe
UE -	Unia Europejska
UG -	Urząd Gminy
UM -	Urząd Miasta /Marszałkowski
US -	Urząd Statystyczny
UW -	Urząd Wojewódzki
WFOŚiGW -	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
WIOŚ -	Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska
WODR –	Wojewódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego
WUS -	Wojewódzki Urząd Statystyczny

9 WYKAZ LITERATURY

1. Ankiety gminne w zakresie gospodarki wodno – ściekowej (2002),
2. Bilans zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce wg stanu na 31 XII 2000, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa, 2001
3. Długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju - Polska 2025; Rządowe Centrum Studiów Strategicznych, 2000
4. Geografia regionalna Polski, Jerzy Kondracki, PWN, Warszawa, 2000
5. Informacja o stanie środowiska w powiecie świebodzińskim (2001),
6. Informacja o składowiskach odpadów w powiecie świebodzińskim (2003).
7. Kodeks Dobrej Praktyki Rolniczej, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, 2002
8. Krajowa strategia ograniczenia emisji metali ciężkich i trwałych zanieczyszczeń organicznych, Ministerstwo Środowiska, 1999
9. Mapa Głównych Zbiorników Wód Podziemnych, Państwowy Instytut Geologiczny, Zakład Geologii i Hydrologii Inżynierskiej, Warszawa, 2000
10. Narodowa strategia edukacji ekologicznej, Ministerstwo Środowiska, 1998
11. Narodowa strategia ochrony środowiska na lata 2000 - 2006; Ministerstwo Środowiska, 2000
12. Narodowa strategia rozwoju regionalnego; Ministerstwo Gospodarki, 2000
13. Narodowy program przygotowania do członkostwa w Unii Europejskiej; Komitet Integracji Europejskiej, 1998 (ze zmianami)
14. NATURA 2000 Europejska sieć ekologiczna, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, 2002
15. Ochrona środowiska 2002, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2002
16. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego, Zielona Góra, 2002
17. Plany implementacyjne dyrektyw Unii Europejskiej
18. II Polityka Ekologiczna Państwa, Warszawa, 2001
19. Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010,
20. Program Ochrony Środowiska i Plan Gospodarki Odpadami dla Powiatu Świebodzińskiego 2003
21. Polityka leśna państwa (wraz z dok. uzupełniającymi, tj. Krajowy program zwiększania lesistości;
22. Polityka transportowa państwa na lata 2001 - 2015 dla zrównoważonego rozwoju kraju, Ministerstwo Infrastruktury, 2001
23. Program wykonawczy do II Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2002 -2010, MŚ 2002
24. Program Ochrony Środowiska i Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Lubuskiego (2003),
25. Raport z pomiarów imisji zanieczyszczeń powietrza wykonanych w Świebodzinie (2002),
26. Rocznik statystyczny województwa lubuskiego 2002, Urząd Statystyczny w Zielonej Górze, Zielona Góra, 2002
27. Spójna polityka strukturalna rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, 1998
28. Stan Środowiska w województwie lubuskim w 1999 roku, WIOŚ, Zielona Góra-Gorzów Wielkopolski, 2000
29. Stan Środowiska w województwie lubuskim w 2000 roku, WIOŚ, Zielona Góra-Gorzów Wielkopolski, 2001
30. Stan Środowiska w województwie lubuskim w 2001r., WIOŚ, Zielona Góra-Gorzów Wlkp., 2002
31. Strategia ochrony leśnej różnorodności biologicznej i in., Ministerstwo Środowiska, 1996
32. Strategia zrównoważonego rozwoju Powiatu Świebodzińskiego (marzec 2001),
33. Strategia rozwoju energetyki odnawialnej; Ministerstwo Środowiska, 2000
34. Strategia rozwoju turystyki w latach 2001 - 2006, Ministerstwo Gospodarki, 2001
35. Strategia rozwoju województwa lubuskiego, Zarząd Województwa Lubuskiego, 2000
36. Strategia rozwoju społeczno – gospodarczego gminy Skąpe do 2010 r.
37. Średniookresowa strategia rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, 1998
38. Tworzenie lokalnych form ochrony przyrody, FWIE, Kraków 2002
39. Wytyczne sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym, Instytut Ochrony Środowiska, Zakład Polityki Ekologicznej, 2002
40. Wieloletni Program Inwestycyjny Gminy Skąpe na lata 2004-2006, 2004.
41. Założenia polityki energetycznej Polski do 2020 roku, Ministerstwo Gospodarki, 2000.